

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2019 / 03 FİYATI: 9 TL

Çanakkale Zaferinin 104. Yılı

Gül 'Yayla'nın yazısı 17. sayfada

**Londra
Üniversite-
si'nden
Prof. Dr.
Mehmet
Haberal'a
Onursal
Profesörlük
Payesi** Sh: 5

Erdem Akyüz:
**Atatürk ve
I. İktisat
Kongresi** Sh: 21

Kaya Boztepe:
**Türkü
Bilmeyen
Türk'ü
Bilemez** Sh: 41

Cengiz Özakıncı:
Adalet Bakanı
Mahmut Esat
Bozkurt'un
**Irkçılıkla
Suçlandığı
1930
Ödemiş
Konuşması** Sh: 59

Prof. Dr.
Recep Akdur:
**14 Mart Tıp
Bayramı'nın
Tarihçesi** Sh: 47
Ömer Dedeoğlu:
**Üniversi-
telerin
Önemi** Sh: 81

“Konu neydi?” Konu sensin, benim, biziz diye başlayan bir cümle kurabilerseniz içerideki çocuğun elini tutmuş olursunuz. İçinizdeki küçük prensle yolculuğa çıkar, kendiniz olursunuz. Ne korku, ne kaygı, ne de başkalarının hükmü veya yüzü umurunuzda olmaz. İnsani özden konuşur, gereksiz konulara güler geçersiniz. Bu halinizden rahatsız olup konuyu değiştirmeye çabalayanlara nanik yapıp uçurtmanızı uçurursunuz. Birilerinin rahatsız olacağını bile bile kara tahtanın köşesindeki konu yerine kendinizi yazarsınız. Düşündüğünüz gibi yaşarsınız. Bir şey olmaz korkmayın. Don Kişot’a benzetseler de vade dolup günü geldiğinde yine iyi insandı derler. İyi insan...

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

*Başkent Üniversitesi'nin bir
kültür hizmeti olan Bütün Dünya
2000, Başkent Üniversitesi
kuruluşlarından*

*Aküm Reklamcılık, Danışmanlık
ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve
Ticaret A.Ş.'nin 1. Cadde
No: 77, Bahçelievler, Ankara
adresinde hazırlanmıştır.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,
Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,
Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Sedem Demir,
Dr. Cihangir Dumanlı, Haluk Erdemol, Konur Ertop,
Gülbüz Evren, Metin Gören, Nilay Karatosun,
Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,
Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan,
Sezin San Sungunay, İzlen Şen Toker, Melek Şirin Tolga,
Necfe Uğurlu, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 80 16
Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Resmi Efendi Sk. No: 46
Altunizade, 34662 İstanbul
Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11
abonebd@gmail.com

Baskı: APA Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No: 159
Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Turkuvas Dağıtım Pazarlama

Basım Tarihi: 23 / 02 / 2019

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 “Esir olmaz bu Tıbbiye”

Dr. Ufuk Akyol

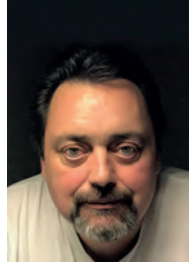

5 Londra
Üniversitesi'nden
Prof. Dr. Mehmet
Haberal'a Onursal
Profesörlük
Payesi

- 8** Erzurum Kongresi *Cengiz Önal*
- 13** Çanakkale'de Fransız Gemilerini Batıran Fransız Mayınları *Dr. Cihangir Dumanlı*
- 17** “Çanakkale Savaşları ‘Dinler Savaşı’ Değildir.” *Gül Yayla*
- 21** Atatürk ve I. İktisat Kongresi *A. Erdem Akyüz*
- 26** Hakimiyeti Milliye Yazıları
- 29** Muallimler Cemiyeti *Zeki Sarıhan*
- 33** Yüz Yıl Önce Mart *Yaşar Öztürk*
- 40** Bahriye Üçok
- 41** Türkü Bilmeyen Türk'ü Bilemez *Kaya Boztepe*
- 47** 14 Mart Tıp Bayramı'nın Tarihçesi *Prof. Dr. Recep Akdur*
- 55** Devlet 100 kg Ispanak Alıyor *Mete Akyol*
- 59** Mahmut Esat Bozkurt'un Irkçılıkla Suçlandığı Ödemiş Söylevi *Cengiz Özakıncı*
- 64** Oscar Törenleri *Necef Uğurlu*
- 71** Dünya da Yenilenebilir! *Necdet Pamir*

İÇİNDEKİLER

- 77** Sosyal Demokrasinin Kısa Tarihçesi *Barbaros Eneç*
- 81** Üniversitelerin Önemi *Ömer Dedeoğlu*
- 85** Kimsiniz, Kimlerdensiniz? *Konur Ertop*
- 90** Kadınların Cenneti *Dr. Tekin Özertem*
- 95** Goethe “Faust” *Berk Yüksel*
- 99** Stetoskop Nasıl İcat Edildi? *Sabriye Aşır*
- 103** Unutulmaz Karakter Oyuncularımız *Mehmet Ünver*
- 109** Türkiye Kıyılarında Alman - İngiliz Savaşı *Gürbüz Evren*
- 112** Siz Hâlâ Şeker Yiyor musunuz? *Nuray Bartoschek*
- 115** Yalta Konferansı *Erhan Kanyılmaz*
- 119** Türk Sporunda Yeni Bir Yöntem Arayışı *Metin Gören*
- 122** Tegernsee Montgolfiade Balon Festivali *İzlen Şen Toker*
- 127** Metin Altıok *Sabri Kemal*
- 130** 2019 Göbeklitepe Yılı *Yahya Aksoy*
- 135** Karga ile Tilki - Farelerin Toplantısı *Haluk Erdemol*
- 138** Ameliyat Eldiveni *Deniz Bener*
- 141** Çanakkale Mutfağı *Reha Tartıcı*
- 144** Williams Sendromu *Sedem Demir*
- 147** Neler Olmuyor ki Dünyada *Sezin San Sungunay*
- 54** Bilginizi Denetleyin
- 76** Gözün Sözü
- 108** İlk Dersimiz Türkçe
- 151** Çözümler
- 152** Yarının Büyüklüğü
- 154** Bulmaca
- 156** Satranç
- 158** Bize Gönderilen Kitaplardan
- 160** Bir Fotoğraf Bin Sözcük

“Esir olmaz bu Tıbbiye”

Büyümek için yılların geçmesi yeterli değil. İnsanın yaşadıkları, karşılaştığı diğer kişiler, olaylar şekil veriyor ham taşına. Zihnin hazır olup, algılaması gerekeni süzmesi gerek bu deneyimlerden.

Yaşamımdan, işte böylesi önemli bir anı, kazılı olduğu hafızamdan, sizlerle paylaşmak istiyorum:

“Tıbbiye”nin 5. yılı, artık iyiden iyiye meslekte pişmeye başlanılan zamanlar. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi’nin en zorlu stajlarından pediatriinin yazılı sınavını hafif yara berelerle atlatmış, en son cepheye, sözlü sınavı çıkmak için servisin kapısında sınıf arkadaşlarımla bekliyordum.

Adım okundu, çağrıldım. Artık içeride, Prof. Dr. Sezer Hatemi hocamın ve doçentlerin önünde, ayakta idim.

“Hoşgeldiniz doktor bey.”

Sahip olmak için birkaç yıl daha geçmesi gereken bu sıfatla bize hitap ederek, aslında hocalarımız bizim zihnimize ve omuzlarımıza antrenman yaptırıyor, bu yüke hazırlanmamız için çabalıyorlardı.

“Hoşbuldum efendim.”

“Doktor bey, bu cihaz nedir ve ne işimize yarar söyleyebilir misiniz?”

Sezer Hatemi hocam eliyle arkasında duran bebek kuvvözünü gösterdi.

“Bebek kuvvözü hocam.

Gereksinim duyan bebeklere ısı, oksijen falan gibi destekleri vermemize yarar.”

O an, Hatemi hocanın yanında duran doçenti, Dr. Oya Ercan “Eyvah! Ne yaptın sen?” der gibi gözlerini sıkıca yumdu. Ne yanlış yaptığımı anlamaya çalışırken, hoca son derece nazik ama bir o kadar da otoriter bir tavırla:

“Falan mı?.. Bir Tıp Fakültesinde sözlü sınavda olduğunuzu hatırlatmak isterim doktor bey.” dedi.

O kaynar suyla dolu kazan başımdan aşağı indikten hemen sonra hocanın ne demek istediğini ve ne kadar haklı olduğunu anladım. O an biraz daha büyüdüm.

“Ben burada sınav olduğumu sanıyordum. Meğer ders devam ediyormuş. Özür dilerim, anladım.” dedim ve kelimelerimi seçerek bana yöneltilen diğer sorulara cevap vermeye çalıştım.

Tıbbiye, sadece tıbbi öğreten değil, aynı zamanda öğrencilerini büyüten, onlara örnek olan hocaların yuvasıdır. Okullarının kuruluşunu kutlarken, işgal altındaki İstanbul’un okuyabileceği gibi “Esir olmaz bu Tıbbiye” pankartı asan yüreklerin yuvasıdır.

Tüm o yüce ruhlara selam durarak... “14 Mart”ımızı kutlarım sayın meslekdaşlarım! •

ufukakyolbd@gmail.com

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

- Biz doğrudan doğruya millet severiz ve Türk milliyetçisiyiz. Cumhuriyetimizin dayanağı Türk topluluğudur.
- Bilelim ki milli benliğini bilmeyen milletler başka milletlere yem olurlar.
- Milletın saltanat ve hakimiyet makamı yalnız ve ancak Türkiye Büyük Millet Meclisidir.
- Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmuş büyük medeni özelliği ve büyük medeni kabiliyeti bundan sonraki gelişmesi ile geleceğin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır.
- Türk milletinin istidadı ve kesin kararı medeniyet yolunda, durmadan, yılmadan ilerlemektir.
- Her Türk ferdinin son nefesi, Türk Milletinin nefesinin sönmeyeceğini, onun ebedi olduğunu göstermelidir.
- Türkler bütün medeni milletlerin dostudurlar.
- Millî emeller, millî irade yalnız bir şahsın düşünmesinden değil bütün millet fertlerinin arzularının, emellerinin bileşkesinden ibarettir. (1923)
- Bütün cihan bilmelidir ki artık bu devletin ve bu milletin başında hiçbir kuvvet yoktur; hiçbir makam yoktur. Yalnız bir kuvvet vardır: O da millî egemenliktir. Yalnız bir makam vardır: O da milletin kalbi, vicdanı ve mevcudiyetidir.
- Yeni Türkiye Hükümetinin öz cevheri millî hâkimiyettir. Milletın kayıtsız ve şartsız hâkimiyetidir. (1923)

K Atatürk

Londra Üniversitesi'nden Prof. Dr. Mehmet Haberal'a Onursal Profesörlük Payesi

Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı ve
Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr.
Mehmet Haberal'a Londra Üniversitesi tarafından
Onursal Profesörlük payesi verildi.

Organ nakli alanında sayısız ilke imza atan
Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı ve
Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet
Haberal, Londra Üniversitesi'nin daveti üzerine
İngiltere'nin başkenti Londra'daki
Kraliyet Hastanesi'nde bir konferans verdi. »

Prof. Dr. Haberal, Londra Üniversitesi tarafından Kraliyet Hastanesi'nde düzenlenen organ nakli konulu konferansa konuşmacı olarak katıldı ve Türkiye'deki organ nakli sürecini anlattı.

Ülkemizi tıp alanında dünyanın dört bir yanında temsil eden Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı ve Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet Haberal, Londra Üniversitesi'nin özel daveti üzerine İngiltere'ye gitti. İngiltere'nin

başkenti Londra'da, Prof. Dr. Mehmet Haberal tarafından kurulan Dünya Tıp Tıbbi Araştırma-Teknik ve Etik Bilimler Akademisi kurucu üyelerinden, İngiltere Kraliyet Tıp Derneği başkan yardımcısı Prof. Dr. Nadey Hakim karşıladı Haberal'ı.

İlk olarak kendisi onuruna verilen akşam yemeğine katılan Prof. Dr. Haberal'ı meslektaşları ilgiyle karşıladı. Prof. Dr. Nadey Hakim de kendi elleriyle

Prof. Dr. Nadey Hakim kendi elleriyle yaptığı bronz büstü Haberal'a takdim etti.

yaptığı bronz büstü Haberal'a takdim etti. Londra Üniversitesi bünyesindeki araştırma merkezlerini de ziyaret eden Prof. Dr. Haberal'a, Londra Üniversitesi yetkilileri de eşlik ederek bilgi verdi.

Prof. Dr. Haberal daha sonra, Londra Üniversitesi tarafından Kraliyet Hastanesi'nde düzenlenen organ nakli konulu konferansa konuşmacı olarak katıldı. Haberal konferansta, Türkiye'deki organ nakli sürecini anlattı, özellikle 1979 yılında çıkmasına öncülük

**Prof. Dr. Nadey Hakim:
“Profesör Haberal
organ naklinde
uzman olan, çok
sayıda ismi de
bir araya getiren
olağanüstü bir
liderdir.”**

ettiği organ nakli yasasının önemini vurguladı. Konferansa katılanların ilgiyle dinlediği Prof. Dr. Haberal'a etkinliğin sonunda onursal profesörlük takdim edildi.

Övgüyle söz ettiği Haberal'ı onursal profesör olarak takdim eden Prof. Dr. Nadey Hakim, *"Profesör Haberal gerçek bir vatanseverdir. Organ naklinde uzman olan çok sayıda ismi de bir araya getiren olağanüstü bir liderdir. Atalarının mirası olan toprakları gelecek nesiller için korumayı amaçlayarak çalışmalarını sürdürüyor.*

Yaptığı çalışmalara hayranlık duyduğumu belirtmekle birlikte, onu desteklemek için yaptıklarını takdir etmek gerektiğini de düşünüyorum. Ve kendisini takdim etmekten onur duyuyorum." ifadelerini kullandı.

Onur konuğu olarak katıldığı konferansta kendisine Londra Üniversitesi tarafından Onursal Profesörlük payesi takdim edilen Prof. Dr. Mehmet Haberal, henüz İngiltere'den ayrılmadan daha geniş kapsamlı bir program için bir kez daha davet edildi. •

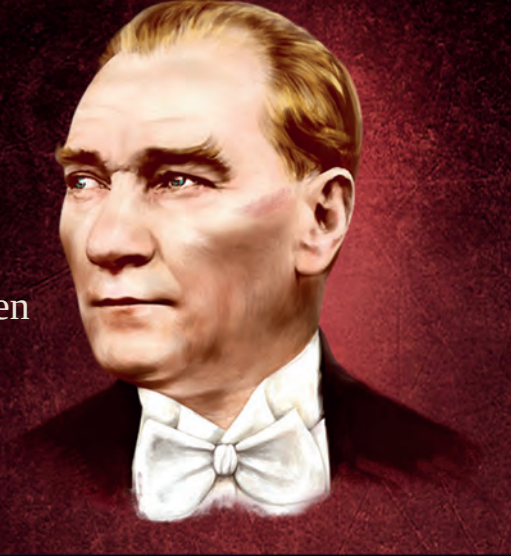

Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı ve Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet Haberal, tüm dünyada kadvradan bağışların artması amacıyla Dünya Organ Nakli Derneği'nin ilk bölgesel toplantısını 28-29 Mart 2019'da İstanbul'da düzenleyecek.

Atatürk'ün Dünyası

Cengiz Önal

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927) 7

Erzurum Kongresi

(23 Temmuz-7 Ağustos 1919)

Efendiler;

Askerlik mesleğinden ayrılıp görevimden de çekilince, bütün Erzurum halkının ve Vilayet-i Şarkıye Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti Erzurum Şubesi'nin bana karşı pek açık olarak gösterdikleri güven ve yakınlığın, bende bıraktığı unutulmaz izlenimleri burada açıkça anmayı bir görev sayarım.

Derneğin Erzurum Şubesi'nden aldığım 10 Temmuz 1919 günlü yazıda "Derneğin başına geçmemi ve Çalışma Kurulu Başkanlığı'nı kabul etmemi" öneriyorlar ve birlikte çalışmak üzere ayırdıkları

beş kişinin adlarını bildiriyorlardı.

Bu beş kişi: Raif Efendi, Emekli Binbaşı Süleyman Bey, Emekli Binbaşı Kazım Bey, Albayrak Gazetesi Müdürü Necati Bey, Dursunbeyoğlu Cevat Bey idi. Sözünü ettiğim yazıda, Rauf Bey'in de Çalışma Kurulu İkinci Başkanlığına seçildiği bildiriliyordu.

O günlerde, Erzurum Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı Raif Efendi ve üyeler ise Hacı Hafız Efendi, Süleyman Bey, Maksut Bey, Mesut Bey, Necati Bey, Ahmet Bey, Kazım Bey ve yazman Cevat Beyler'di.

8/9 Temmuz'da askeri görevinden ayrılarak Erzurum merkez delegesi olarak kongreye askerî üniformasını çıkardığı için sivil bir kıyafetle katılan Mustafa Kemal Paşa, oy birliği ile kongre başkanı olarak seçilmiştir.

Erzurum Şubesi, İstanbul'daki Genel Merkez Başkanlığına ulaştırmaya çalıştıkları bir telgrafta, "Genel Merkez adına söz söyleme yetkisinin bana verildiğinin telgrafla bildirilmesini" de rica ettiler. Bundan başka, Bizim Erzurum Kongresi'ne girmemizi kolaylaştırmak için, Kongre'ye Erzurum delegesi olarak seçilmiş olan Emekli Binbaşı Kazım ve Dursun-beyoğlu Cevat Beyler delegelikten çekildiler.

Arkadaşlar;

Bildiğiniz gibi, Erzurum Kongresi 23 Temmuz 1919 günü, pek gösterişsiz bir okulun yine aynı nitelikteki bir salonunda açıldı. İlk günü, beni başkanlığa seçtiler. Kongre üyelerini durum ve bir ölçüde, düşünülenler üzerinde aydınlatmak için yaptığım konuşmada: Tarih ve olayların sürükleyişiyle, gerçekten içine düştüğümüz

kanlı ve kara tehlikeleri görmeyecek ve bundan coşmayacak hiçbir yurtseverin düşünilemeyeceğini belirttim. Ateşkes Antlaşması hükümlerine aykırı olarak yapılan saldırılardan ve işgalden söz açtım.

Tarihin, bir ulusun varlığını ve hakkını hiçbir zaman tanımazlıktan gelemeyeceğini, bunun için de yurdumuzu ve ulusumuzu kötüleyici yargıların er-geç iflasa mahkûm olduğunu söyledim.

Yurt ve ulusun kutsal varlıklarını kurtarma ve koruma konusunda son sözü söyleyecek ve bunun gereğini yaptıracak gücün, bütün yurda bir elektrik ağı gibi yayılmış olan ulusal akımdan doğan yiğitlik ruhu olduğunu ifade ettim.

Maneviyatın güçlendirilmesine yardımcı olmak üzere de bütün zulüm görmüş ulusların, ulusal amaçlarına ulaşmak için o günlerdeki çalışmalarını üzerine, elde edilen

birtakım bilgileri özetledim.

Ve ulusun kaderi hakkında söz söyleyebilecek bir ulusal iradenin ancak Anadolu'dan doğabileceğini belirtirken; ulusal iradeye dayanan bir Millet Meclisi'nin meydana getirilmesini ve gücünü ulusal iradeden alacak bir hükümetin kurulmasını, kongre çalışmalarının ilk amacı olarak gösterdim.

Erzurum Kongresi Bildirisi ve Kararları!

Efendiler, Erzurum Kongresi 14 gün sürdü. Çalışmasının sonucu, düzenlediği tüzük ve bu tüzüğün içindekileri herkese duyuran bildiridir. Bu tüzük ve bildiri, o zamanın ve çevrenin gerektirdiği ikinci derecede düşünceler çıkarılarak incelenecek olursa birtakım köklü ve

“...ulusal iradeye dayanan bir Millet Meclisi'nin meydana getirilmesini ve gücünü ulusal iradeden alacak bir hükümetin kurulmasını, kongre çalışmalarının ilk amacı olarak gösterdim.”

geniş kapsamlı ilkeler ve kararları ortaya koyabiliriz. İzin verirseniz bu ilkeleri ve kararları, benim daha o zaman nasıl anladığımı açıklayayım:

1) Ulusal sınırlar içinde bulunan vatan parçaları bir bütündür; birbirinden ayrılamaz.

2) Her türlü yabancı işgal ve müdahalesine karşı ve Osmanlı Hükümeti'nin dağılması durumunda ulus, topyekün kendisini savunacak ve direnecektir.

3) İstanbul Hükümeti Vatan'ı koruma ve istiklâlî elde etme gücünü gösteremediği takdirde; bu amacı gerçekleştirmek için geçici bir hükümet kurulacaktır. Bu hükümet üyeleri ulusal kongrece seçilecektir. Kongre toplanmamışsa bu seçimi Heyeti Temsiliye yapacaktır.

4) Kuvayı Milliye'yi etken ve ulusal iradeyi egemen kılmak esastır.

5) Hristiyan azınlıklara siyasi hâkimiyet ve sosyal dengemizi bozacak ayrıcalıklar verilemez.

6) Manda ve Himaye kabul olunamaz.

7) Millet Meclisinin derhal toplanmasını ve hükümetin yaptığı işlerin Meclis tarafından kontrol edilmesini sağlamak için çalışılacaktır.

Bu ilke ve kararlar, türlü türlü yorumlanmışsa da, temel nitelikleri hiç değiştirilmeksizin uygulanabilmiştir.

Arkadaşlar,

Biz Kongre'de özetlediğim bu kararları ve bu ilkeleri saptamaya çalışırken, Sadrazam Damat Ferit Paşa da ajanslarla birtakım demeçler yayınlıyordu. Bu

demeçlere “Sadrazamın ulusu jurnal etmesi” dense yeridir.

Damat Ferit, 23 Temmuz 1919 günlü ajansla, dünyaya şunu duyuruyordu: “*Anadolu’da karışıklık çıktı. Anayasaya aykırı olarak Millet Meclisi adı altında toplantılar yapılıyor. Bu işlerin sivil ve askeri görevlilerce yasak edilmesi gerekir.*”

Buna karşı gereken önlem alındı ve Meclisi Mebusan'ın toplantıya çağırılması istendi.

Ağustos’un yedinci günü kongre toplantısını kapatırken, kongre üyelerine: “Önemli kararlar alındığını ve bütün dünyaya ulusumuzun varlık ve birliğinin gösterildiğini” söyledim ve “Tarih, bu Kongremizi çok az görülebilen büyük bir eser olarak yazacaktır.” dedim. Sözlerimin yersiz olmadığını zaman ve olayların kanıtladığı kanısındayım.

Erzurum Kongresi, tüzük gereğince, bir Heyeti Temsiliye seçmişti. Cemiyetler Kanunu’na uyularak verilmesi gereken dilekçe yerine Erzurum Valiliği katına sunulan 24 Ağustos 1919 günlü bildiride, Heyeti Temsiliye üyelerinin adları ve kimlikleri şöylece gösterilmişti:

Mustafa Kemal Eski III. Ordu Müfettişi, askerlikten çekilmiş,

Rauf Bey Eski Bahriye Nazırı (Donanma Bakanı), / Raif Efendi Eski Erzurum Milletvekili, / İzzet

Bey Eski Trabzon Milletvekili, Servet Bey Eski Trabzon Milletvekili, / Şeyh Fevzi Efendi Erzincan’da Nakşi Şeyhi, / Bekir Sami Bey Eski Beyrut Valisi, / Sadullah Efendi Eski Bitlis Milletvekili, / Hacı Musa Bey Mutki Aşiret Başkanı.

Arkadaşlar,

Yeri gelmişken şunu bilginize sunayım ki, bu kişiler hiçbir zaman bir araya gelip birlikte çalışmış

İtilaf Devletleri ve İstanbul Hükümeti’nin tüm engellemelerine rağmen kongre büyük zorluklarla 14 gün sürmüştür.

değildir. Bunlardan İzzet, Servet ve Hacı Musa Beyler ve Sadullah Efendi hiç gelmemişlerdir. Raif ve Şeyh Fevzi Efendiler, Sivas Kongresine katılmışlar ve ondan sonra biri Erzurum’a, öteki Erzincan’a dönerek bir daha aramıza katılmamışlardır. Rauf Bey ve Sivas Kongresi’nde aramıza katılan Bekir Sami Bey, İstanbul’daki Meclis-i Mebusan’a gidinceye dek, bizimle birlikte bulunmuşlardır.

Erzurum Kongresi Esnasında Yaşanan Küçük Sıkıntılar! Efendiler,

Söz arasında küçük bir ayrıntıya daha değinmek isterim:

Benim, Erzurum Kongresi'ne üye olarak girip-girmemem düşünlmeye değer görüldüğü gibi, Kongre'ye katıldıktan sonra da başkan olup olmamam üzerinde duraksayanlar, tedirgin olanlar olmuştur. Tedirginlik duyanlardan kimilerinin düşüncelerini iyi niyetlerine ve içtenliklerine yormakla birlikte, başka birtakım kimselerin bu konuda içtenlikten büsbütün uzak olduklarına, aksine art niyet güttüklerine daha o zaman kuşku kalmamıştır.

Örneğin düşman casusu olup, her nasılsa, Trabzon ili çerçevesinden bir yerden kendini Kongre'ye delege seçtirip gelen Ömer Fevzi Bey ve arkadaşları gibi. Bu kişinin hainliği, sonradan Trabzon'daki ve oradan kaçtıktan sonra İstanbul'daki işleri ve davranışlarıyla kesin olarak anlaşılmıştır.

Kongre'nin bitiminden iki-üç gün önce başka bir tartışma da söz konusu olmaya başlamıştı. Bazı yakın arkadaşlarım benim Heyeti Temsiliye'ye girip açık olarak çalışmamı sakıncalı görüyorlardı. Düşünceleri şu noktalarda özetlenebilir:

“Ulusal girişim ve çalışmaların bütün anlamıyla ulustan doğduğunu ve gerçekten ulusal olduğunu göstermek gerekir. Böyle olursa, girişimler daha güçlenir ve kimsenin kötü yorumuna ve özellikle yabancıların olumsuz düşüncelerine yer kalmaz. Ama tanınmış ve hele İstanbul Hükümeti'ne ve halifelik

ve padişahlığa karşı başkaldıran biri durumuna düşmüş, saldırı noktası olan benim gibi bir adamın, bütün bu ulusal girişimlerin başında bulunduğu görülürse; çalışmaların ulusal amaçlar yolunda olmaktan çok, özel istekleri gerçekleştirmek için olduğu kanısına yol açabilir.

Bunun için, Heyeti Temsiliye üyeleri, illerle bağımsız sancakların seçeceği kişiler olmalıdır. Ancak böylelikle, ulusal bir güç gösterilebilir.”

Bu düşüncelerin ne derece yerinde olup olmadığını araştırarak değilim. Yalnız benim de, bu düşüncelere karşı olan düşüncelerimin dayanak noktalarından bazılarını sayayım: Her şeyden önce ben, ne olursa olsun, Kongre'ye katılmalı ve onu yönetmeliydim. Çünkü zaman geçirmeksizin ulusal iradenin işler duruma getirilmesini ve ulusun kendi başına silahlı ve eylemli olarak önlemler almaya başlamasını sağlamak zorunluğuna inanıyordum.

Bu temel ilkeleri benimsetip karara bağlatabilmek için, Kongre'de çalışmayı ve yönetici olarak üyeleri aydınlatmayı çok gerekli görüyordum. Nitekim öyle de oldu!

Erzurum Kongresi'nin, daha önce açıkladığım ilke ve kararlarını herhangi bir temsilciler kurulunun uygulatabileceğine güvenim olmadığını açıkça söylemeliydim. Sonunda zaman ve olaylar beni haklı çıkarmıştır. •

cengizonalbd@gmail.com

(Gelecek Ay: Milli Mücadele'de Liderin Önemi!)

Yılmadan Yorulmadan

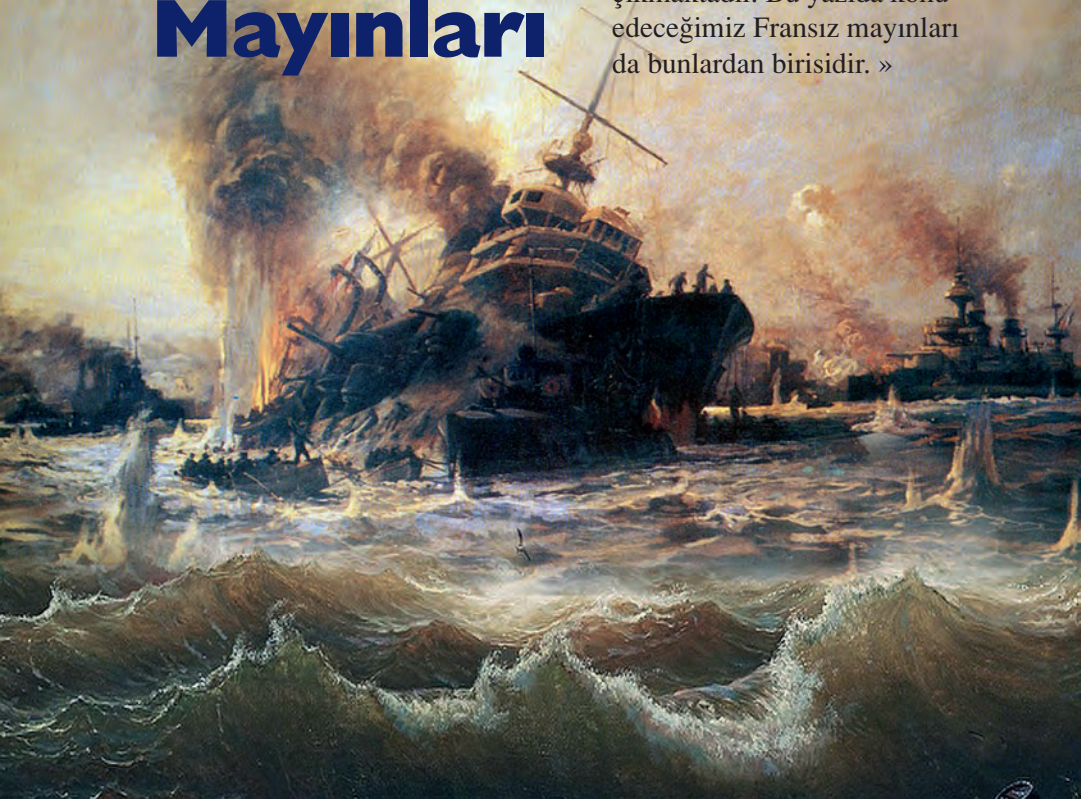
Dr. Cihangir Dumanlı

Çanakkale'de **Fransız Gemilerini Batıran Fransız Mayınları**

104 yıl önce tarihin en yoğun deniz ve kara muharebelerinin yapıldığı Çanakkale Savaşı dünya harp tarihinde üzerinde en çok kitap, makale, anı yazılan; anekdotlar anlatılan türkülere konu olan bir destandır.

104 yıl geçmesine rağmen hala Çanakkale savaşının bilinmeyen bazı yönleri açığa çıkmaktadır. Bu yazıda konu edeceğimiz Fransız mayınları da bunlardan birisidir. »

Hikâyenin kaynağı “Marmaris: Denizde Efelik Olmaz” adlı kitaptır.

Olay şöyle:

20. yüzyılın başında Avrupa’da sömürge paylaşımı rekabetine dayalı iki blok oluşmuştur: Bir yanda İngiltere, Fransa ve Rusya’nın oluşturduğu üçlü itilaf; öte yanda Almanya Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu’nun oluşturduğu üçlü

ittifak. Osmanlı İmparatorluğu 2 Ağustos 1914’de Almanya ile bir ittifak anlaşması yaparak savaşta yerini belirlemiştir. Osmanlı İmparatorluğu’nun savaşa fiilen girmesi ise Alman Amiral Souchon komutasındaki Karadeniz filosunun 29 Ekim 1914’de Rus gemi ve limanlarını vurması ile olmuştur.

İşte Osmanlı İmparatorluğu Almanya ile anlaşma yaptıktan sonra fakat savaşa henüz fiilen girmeden bir Alman denizaltısı yakıt ikmali yapmak için Marmaris limanına girer. Denizaltıyı Fransız gemileri takip etmektedir. Marmaris limanına giremeyen Fransız gemisi limandaki denizaltının çıkamaması ve başka Alman gemilerinin girmesi için limanın ağzını mayınlararak bölgeyi terk etmiştir.

Fatma Gebeş Çimen'in
Marmaris Denizde Efelik Olmaz
adlı kitabı

Marmarisli bir çoban Adaağ-zı’nda keçilerini otlatırken denizde garip cisimler görür ve muhtara bildirir. Muhtar kaymakama kaymakam yüzbaşısı bildirir. Konu İstanbul’a taşınır. İstanbul’dan mayın uzmanı bir bahriye subayı ve üç bahriye eri Marmaris’e gönderilir. Ekip mayınların fünyelerini sökerek etkisiz

hale getirir

Osmanlı donanmasının 29 Ekim’deki Karadeniz taarruzuna karşılık Rus Kafkas Ordusu 1 Kasım’da Sarıkamış-Erzurum istikametinde taarruz ederek kara harekâtını başlatır. Arkasından 3 Kasım’da İngiliz ve Fransız gemileri Rusya’ya desteklerini göstermek için Çanakkale Boğazı’nın giriş bataryalarını ateş altına alırlar. İtilaf Devletleri’nin Çanakkale Boğazı’nı zorlayacakları belli olmuştur. Çanakkale Boğazı olası bir taarruza karşı savunma için hazırlanmakta bu kapsamda mayınlar dökülmektedir.

Marmarisliler etkisiz hale getirilen Fransız mayınlarını sandallarla çekerek Taşarkası’na açtıkları kanallara yerleştirirler, düşman keşif uçakları görmesin diye kamufle ederler. Daha sonra Muğla, Denizli, Aydın’da her deve katarında

Çanakkale'de batırılan ilk Fransız zırhlısı Bouvet

bulunan “lök” denilen güçlü develer toplanır. Mayınlar develere yüklenerek Muğla’ya, oradan Aydın’a Aydın’dan demiryolu ile İstanbul’a oradan Çanakkale’ye getirilir.

3 Kasım bombardımanından sonra Çanakkale Boğazı’na dökülen mayınlardan bir kısmı Marmaris’ten getirilen Fransız mayınlarıdır.

Boğaz’da kıyametin koptuğu gün itilaf donanmasının 16 gemi ile Boğaz’ı geçmeye çalıştığı 18 Mart 1915 günüdür. Sabah 10: 30’da başlayan taarruzda önde birinci hattaki dört İngiliz zırhlısı Boğaz’a girmeye çalışmış, plan gereği saat 12:00’de ikinci hattaki dört Fransız zırhlısı (Gaulois, Charlemagne, Soufren, Bouvet) öne geçmiştir. İngiliz gemileri gibi Fransız gemileri de kıyı topçumuzun etkili ateşleri ve deniz mayınlarından nasibini almıştır. Bu kapsamda Soufren, Gaulois ve Charlemagne topçularımız tarafından vurularak ağır yara almışlardır. Bouvet’i ise kahraman Seyit Onbaşı tek başına

Bouvet’i 275 kg’lık mermi ile vuran Seyit Onbaşı

kaldırdığı 275 kg. lık mermi ile vurmuştur. Bouvet geri dönerken mayına çarparak batmıştır.

Akşama kadar yapılan yoğun çatışmalarda düşmanın 16 gemisinden dördü batmış, beşi ağır yaralı

Amiral John Michael de Robbeck

olarak saf dışı edilmiştir.

Gücünün yarısını (9/16) kaybeden Amiral De Robeck saat 17:00'de yenilgiyi kabul ederek çekilmeye karar vermiştir.

18 Mart çatışmasında hangi

geminin hangi mayına çarparak battığı kesin olarak saptanamamakla birlikte Fransız gemilerinin Marmaris'ten getirilen Fransız mayınlarına çarparak batmaları büyük bir olasılıktır.

Sonuç olarak dünyanın o zamana kadar toplanmış en büyük ve en modern donanması kahraman topçularımız ve Marmaris'ten getirilenler de dahil deniz mayınları karşısında çok emin oldukları Boğazdan geçmeyi başaramamışlar, İmparatorluğun başkenti İstanbul ileriden savunulmuştur.

Boğazı denizden geçemeyen itilaf devletleri Gelibolu Yarımadası'nı işgal ederek geçmeye çalışacaklar, dokuz ay süren ve iki taraftan toplam yarım milyon zayiata neden olan kara muharebelerinde karşılarında Mustafa Kemal'i bulacaklar ve burada da yenileceklerdir. •

cihangirdumanlibd@gmail.com

DENİZ YÜZBAŞI TOPHANELİ HAKKI BEY

18 Mart Çanakkale Deniz Zaferi'nin bilinmeyen kahramanlarındandır. Nusret Mayın Gemisi'nin komutanı olarak, mayın grup komutanı yüzbaşı Nazmi Bey'le beraber, 8 mart'tan bir gün önce, elde kalan son mayınları boğaza döşemiş komutan. Kendisi bu göreve çıkmadan iki gün önce kalp krizi geçirmiş, Çanakkale müstahkem mevki komutanı Cevat Paşa'nın yerine başkasını gönderme teklifini reddetmiştir.

Mayınları döşedikten sonra dönüş yolunda, karşılaştıkları düşman devriye gemisinin projektörüyle kıyıdaki fenerimiz arasındaki ışık savaşına hasta kalbi dayanamamış, Kasımpaşa Deniz Hastanesi'ne kaldırılmış ve 14 eylül 1915'te vefat etmiştir.

“Çanakkale Savaşları ‘Dinler Savaşı’ Değildir.”

*Bu metin, İstanbul Lisesi Tarih Öğretmeni Gül Yayla'nın
18 Mart 2011 tarihinde yaptığı konuşmadan alıntıdır*

Sayın misafirlerimiz, Sarı-Siyahlı camianın değerli mensupları, sevgili arkadaşlarım ve sevgili öğrencilerim, bir 18 Mart töreninde; nedense adı son zamanlarda “Şehitleri Anma Günü” olarak değiştirilmiş olan “Çanakkale Zaferi”ni kutladığımız günde beraberiz.

Bugün 18 Mart 2011. Yani 18 Mart, 96 yıl sonra bugün; Çanakkale Zaferleri'nin simgesel kutlama günüdür. Simgesel diyorum çünkü Çanakkale Savaşları 1916'ya kadar devam etmiştir. Elbette Deniz Savaşları'nın kazanıldığı gündür 18 Mart. Ancak kara savaşları bütün hızı ile aylarca devam eder. Tarihin en kanlı savaşlarından Çanakkale Kara Savaşları.

Winston Churchill:

***“Yenilmez armada-
mızın üçte biri sulara
gömüldü. Üçte biri
kullanılmaz hale
geldi. Başarısızlığımız
savaşı 2,5 yıl uzattı...”***

Gelibolu gibi ufacık bir kara parçasında; deyim yerindeyse avuç içi kadar bir toprakta yaşanır. Öyle ki; ölen insanlar ayağa kalkacak olsa, savaştıkları alana sığmaz. Çanakkale Kara Savaşları'ndan söz etmeden; böyle bir günü yalnızca “anma” gününe çevirenlerin zihniyetleri, gerçeklere, tarihe ve bize uzaktır.

Bu savaşların baş sorumlusu İngiliz Bahriye Nazırı, yani Denizcilik Bakanı Churchill şöyle diyor:

*“Yenilmez armadamızın
üçte biri sulara gömüldü. Üçte*

biri kullanılmaz hale geldi. Başarısızlığımız savaşı 2,5 yıl uzattı. 8,5 milyon Avrupalının ölümüne neden oldu. Rusya'da komünistler yönetimi ele geçirdi. Bu olaylar vuku bulurken 30 milyon insan öldü. Biz Boğazı geçemeyince; Müslümanlar, diğer Asyalılar, Avrupa'nın ihtişamından şüphe etmeye başladılar. Biz Hindistan, Pakistan, Bengladeş'teki gücümüzü kaybettik; diğer Avrupalılar da sömürgelerindeki güçlerini...”

Evet! Churchill'in kendi ifadesidir. Çanakkale Savaşları'ndan 6 ay sonra, kendinin ifade ettiği başarısızlığından dolayı rütbeleri tenzil edilmiş, İngiliz Bahriye Nazırlığı'ndan istifa etmek zorunda kalmış, savaş konseyinden uzaklaştırılmıştır. Çanakkale Zaferimiz üzerine bir savaş lideri olarak görev yapmasına imkân kalmayınca, bir asker olarak ülkesine hizmet etmek istemiş, o zaman da kendisine tenzil-i rütbe ile ancak binbaşı rütbesine karşılık gelen tabur komutanlığı görevi verilmiştir.

Tarihin garip tecellilerindendir. Bir başka komutan Çanakkale Savaşları'ndaki başarılarından dolayı Nisan 1916'da Tümgeneralliğe yükseltilmiştir.

Tümgenerallik
rütbesini getiren
Arıburnu,
Anafartalar,
Conkbayırı,
Kireçtepe
isimleriyle
özetlenebilecek
zaferleridir. Biz
ona Atatürk dedik.

Çanakkale
Savaşları, gökten
saf saf inen sakallı,
sarıklı, yeşil
cüppeli ruhanî
varlıklar tarafından
kazanılmadı.
Çanakkale
Savaşları, aniden
bastıran sisler,
3'ler 7'ler 40'lar
nedeniyle de
kazanılmadı.

Çanakkale
Savaşları “dinlerin
savaşı”dır diyenler
ne büyük hata
içindedirler...

Siz
hazırlıktayken birlikte görmedik mi
İngiliz mezarlıklarındaki Müslüman
İngiliz askerlerinin isimlerini?

Bundan daha vahimdir,
Çanakkale’de kıran kırana bir
mücadele yaşanırken, güneyde
Müslüman Araplar’ın, İngilizler’le
ittifak yaparak, yine Müslüman olan
Türkler’e saldırmaları...

Bunları mutlaka bilmelisiniz...
Çanakkale dinlerin savaştığı yer
değildir. Devletini ve başkentini

Çanakkale Savaşları’ndan
sonra başarısızlığı nedeniyle
Churchill'in rütbesi düşürülürken,
bir başka komutan
Çanakkale Savaşları’ndaki
başarılarından dolayı Nisan
1916’da Tümgeneralliğe
yükseltilmiştir.
Biz ona Atatürk dedik.

kurtarmaya çalışan Türkler’in,
emperyalist Batı ile yüz yüze
geldiği yerdir. Çok dar boğazdır.
Çok da zor...

“Çanakkale Zaferi”nden ya
da “Şehitleri Anma Günü”nden
söz ederken, Mustafa Kemal
adını söylemekten çekinenler; ya
da bilinçli olarak söylemeyenler
hakkında verilecek hükmü size
bırakıyorum...

Diyor ki Mustafa Kemal

Bu dev adam, 300 yıldır ihmâl edilmiş, cehâlete terk ve teslim edilmiş Anadolu bozkırından büyük bir vaha yarattı.

Atatürk; “Millet boşuna ölmez, kan boşuna dökülmez. Eğer zaferler o milletin hayatında derin değişiklikler yapmazsa ve de ona millî güven sağlamazsa, bazı budalaların, onunla böbürlenmesinden başka bir işe yaramaz.”

Çanakkale Savaşları ve Zaferleri Türkler’in hayatında derin değişiklikler yaptı.

Öncelikle; Mustafa Kemal adı bayrak bayrak dalgalandı Anadolu’da, Bu zaferler, şayak kalpaklı, çakmak gözlü devin millî liderliğini hazırladı, 19 Mayıs 1919’da Samsun’da Türk Kurtuluş Savaşı’nı başlatıyorken, onu Çanakkale’deki zaferleri nedeniyle tanıyan bir Anadolu halkı ile kucaklaştı, Şayak kalpaklı, mavi

gözlü dev, milletin hayatında derin değişiklikler yaptı. Hem de padişah olmadan, halifeliği kabul etmeden, şeyh-şih-hoca-derviş-evliya sıfatlarının arkasına sığınmadan; insanları, ümmeti olarak değil, milleti olarak arkasından sürükleyerek derin değişiklikler yaptı, Ümmet ve kul iken daha kolay yönetilecek halkını, vatandaşlık bilincine ve birey olma özelliklerine kavuşturarak, derin değişiklikler yaptı milletin hayatında.

Bu dev adam, 300 yıldır ihmâl edilmiş, cehâlete terk ve teslim edilmiş Anadolu bozkırından büyük bir vaha yarattı. Bunları okuyup-üfleyerek, dini siyasete alet ederek, yüzyıllardır olageldiği gibi gücünü artırabilmek için sırtını din adamlarına dayayarak yapmadı...

Ülkemin umudu, yaşlanacağım günlerin sigortası olan gençler; siz İstanbul Liseliler bunları mutlaka bilmelisiniz. Unutmamalısınız. Bilgi sahibi olmadan, fikir sahibi olunamaz.

Bu görüş ve anlayışla; iyi düşünen ve düşündüklerini uygulayan, hiçbir kurum, kişi ya da cemaatin siz ve düşüncelerinize hükmedemediği, özgürlüğün bedelini çok ağır ödemiş bir milletin mensubu olarak, özgürlüğün değerini iyi bilen, hiçbir bedel karşılığında düşüncelerini ve kimliğini satılığa çıkarmayan, bilgilerini dogmalardan değil, bilimden kaynaklandırıran bireyler olacağınıza inanıyorum. •

Bilmek Gerek

A. Erdem Akyüz

ATATÜRK VE I. İKTİSAT KONGRESİ

*“Siyasi ve askeri zaferler
ne kadar büyük olursa
olsunlar, ekonomik zaferlerle
taçlandırılmazlarsa husule
gelen zaferler devamlı olamaz,
az zamanda sönerler.”*

M. K. Atatürk

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan itibaren aldığı yolu tam olarak anlayabilmek için, Cumhuriyet öncesi dönemi ve o dönemde içinde bulunulan koşulları bilmek gerekir.

1920’li yılların başında Türkiye 13 milyon nüfusa sahip bir ülkedir. Amasya Genelgesi’nin 1. Maddesinde yer aldığı üzere “Vatanın bütünlüğü, milletin istiklali tehlike altındadır.”

Onlarca yıl süren savaşlar sonucu üretken genç nüfus azalmış, işyerleri kapanmış, dış borç artmıştır. Eğitimli insan gücü yok denecek azdır. Ülke; geri kalmış bir tarım ülkesi görünümündedir, yeterli ve modern tarım araçları azdır. Topraksız köylü oranı yüksektir, feodal bir yapı hakimdir. Köylü ve çiftçiler kendi geçimlerini dahi karşılamakta zorluk çekmektedirler. Yeterli bir işçi sınıfı olmamasına rağmen “Tatili Eşgal Kanunu” ile sendikaların kurulması ve grev

TBMM’de on bir Bakan’dan oluşan bir hükümet kurulmuştur. Hükümet programında ekonomik ve mali sorunlar üzerinde durulacağı maddesi yer almış ancak savaş koşulları nedeni ile bu çalışmalara hemen başlanamamıştır.

İzmir’in kurtuluşundan beş ay sonra, Lozan Konferansı’na ara verildiği dönemde, Mustafa Kemal’in direktifi ile 17 Şubat-4 Mart 1923 tarihleri arasında “1. İktisat Kongresi” İzmir’de 1135

delegenin katılımı ile toplanmıştır.

İzmir 1. İktisat Kongresi şu üç temel esas üzerine oturmuştur:

- Yabancı şirketlerin elindeki imtiyazları alarak millileştirmek.
- Endüstrileşme için ülkeyi demir ağlarla örerek ulaşımı kolaylaştırmak.
- Yurdun doğal

kaynaklarını saptayarak ulusal tesisleri kurmak.

Kongrenin açıldığı gün, 1135 delegenin oybirliği ile kabul edilen ilk ve temel maddeler ise şunlardır :

“Türkiye, milli hudutları dahilinde, lekesiz bir istiklal ile dünyanın barış ve ilerleme unsurlarından biridir. Türkiye halkı, kanı ve canı pahasına elde ettiği milli hakiyetini hiçbir şeye feda etmez.”

“Türk halkı, hazine değerinde

Gazi Mustafa Kemal ve Kazım Karabekir Paşa'nın Kongre için geldikleri İzmir Basmahane Garı'nda karşılanışları

yasaklanmıştır. Ticaret alanında azınlık ve yabancılar egemen durumdadırlar.

Özet olarak, yakın ve hatta uzak bir gelecekte, Türkiye’de; modern makinalar ile ziraat yapılması, milli üretime geçilmesi, milli üretim tesislerinin ve fabrikaların kurulması, görülmesi dahi mümkün olmayan bir rüya durumundadır.

Bu koşullar içinde iken 23 Nisan 1920’de Ankara’da toplanan

bir toprak ve insan sahibi olduğunun bilincindedir.

Ormanları evladı gibi, sever. Gereksinme duyduğu her şeyi bizzat üretecektir. Çok çalışacaktır. Türk kadını ve kocası kendisini ve çocuklarını “İktisadi Misak’a” göre hazırlar ve yetiştirir. Bu suretle; milli sınırları ve bağımsızlığı tanımlayan “Misak’ı Milli” benzeri, ulusal ve bağımsız iktisadi kuruluşlar, fabrikalar “Misak’ı İktisadi” tanımını ile hedef almıştır.”

İzmir 1. İktisat Kongresinde; çok değişik ve inanılmaz başlıklar altında, bugün dahi düşünülmemesi ve gerçekleştirilmesi çok zor ve önemli kararlar alınmıştır;

İlk kez “işçi” tanımına ve hafta tatiline yer verilmiş, makina kullanımına

yönelik tarım ve çiftçilik, damızlık hayvancılık yapılması, liva’larda (ufak yerleşim yerlerinde) uygulamalı ve yatılı ziraat mekteplerinin kurulması, orman ve madenlerin devlet eliyle korunması ve işletilmesi, borsa ve kambiyo işlemlerinin düzenlenerek Ziraat Bankası kurulması, zırai ve sanayi bankacılığının geliştirilmesi, ticaret ve sanayi odalarının kurulması, şirket kuruluş ve düzenlemeleri,

ülkede açılacak bütün işlerin Türk emek ve çalışanlarına özgülmesi, sanayi kuruluşlarını teşvik esasları, kara ve deniz ticareti, kabotaj hakkı, gümrük düzenlemeleri, yurt içi ve yurt dışı ulaşımdan, iç ve dış güvenliğe uzanan çeşitli başlıklar görüşülmüş; net, açık ve uygulamalı bir şekilde karara bağlanmıştır.

Gazi Mustafa Kemal Paşa İzmir İktisat Kongresi öncesinde kadınlarla toplantı halinde (Şubat 1923)

İzmir 1.İktisat Kongresi zabıtlarının altında; İktisat Kongresi ve Mazbata Encümeni Reisi olarak Manisa Sanayi Murahhası Kazım Karabekir ve katılan guruplar adına Ziraat, Ticaret, Sanayi, İşçi Gurupları temsilcilerinin isim ve imzaları yer almaktadır. Dönemin İktisat Vekili Mahmut Esat Bey’dir.

Gazi Mustafa Kemal Paşa, İzmir 1. İktisat Kongresi’nde yaptığı konuşmada özetle şu noktalara

Gazi Mustafa Kemal ve Türkiye (İzmir) İktisat Kongre delegelerinden bir grup, Kongre binası önünde, (27 Şubat-4 Mart 1923)

değinmiştir:

“Efendiler, Aziz Türkiye’mizin iktisadi gelişmesini aramak ve bulmak gibi mukaddes bir görev için bu gün burada toplanmış olan sizlerin ve muhterem halk temsilcilerinin huzurunda bulunmaktan çok mes’ut ve bahtıyırım.”

“Türkiye’mizi lâıyk olduğu yere yükseltebilmek için iktisadi gelişmemize birinci derecede önem vermek mecburiyetindeyiz.. Alelacele fetihler yapanlar, sapanla çalışan ve sapanlarla fetih yapanlara yerlerini bırakmak zorunda kalmışlardır. Efendiler; kılıç kullanan kol yorulur, fakat sapan kullanan kol her gün daha çok kuvvetlenir ve her gün daha çok toprağa sahip olur. (Alkışlar) ... Ecnebilere verilmiş olan

haklar, imtiyazlar ve doğal kaynaklar, devlet ve millet aleyhine yeni imtiyazlar almalarına yol açmıştır... Devlete ve millete yönelik bu zararlı faaliyetlerde; dahili düşmanlar, harici düşmanlardan daha fazla zarara sebebiyet vermişlerdir... Düşmanla-

rımız; iç ve dış ortaklarıyla yönettikleri bu faaliyetler sonucu, Türk Milleti’nin mahvolduğunu zannettiler. Bir çok devletler kuran Türk Milleti mahvolamazdı ve mahvolmamıştı. (Sürekli alkışlar)...

“Efendiler; işte milletimiz o dakikadan itibaren, milli bir

Kongre’de Temsil Edilen Delege Grupları

Çiftçi Grubu

Tüccar Grubu

Sanayici Grubu

İşçi Grubu

devreye girdi ve ulusal halk temelini kurdu... Artık bütün dünya bilmelidir ki, Türkiye halkı, ulusal egemenliğini, hiçbir şahıs ve makama veremez...Kayıtsız şartsız bağımsızlık için iki temel koşul vardır: Ulusal

“Ulusal Egemenlik ve Ulusal ekonomi. Siyasi ve askeri muzafferiyetler ne kadar büyük olursa olsunlar, iktisadi zaferle desteklenemezse başarılı olamazlar.”

Egemenlik ve Ulusal ekonomi. Siyasi ve askeri muzafferiyetler ne kadar büyük olursa olsunlar, iktisadi zaferle desteklenemezse başarılı olamazlar. Bu vatan geleceğimiz ve evlatlarımız için cennet yapılmaya layıktır ve bu ancak ulusal ekonomi ve milli iktisat ile mümkündür.”

“Bu kadar tarihi ve kıymetli kongrenizi açmak şerefini bana bahsettiğinizden dolayı teşekkür ederim (*Alkışlar ve Estağfurullah sözleri*) ve böyle bir kongreyi yapan sizleri tebrik ederim.”⁽¹⁾

Kongreye, çeşitli meslek guruplarını ve halkı temsilen 1135 sayıda çok kişinin katılımı sonucu, alınan kararların toplumda yaygınlaşması ve benimsenmesi sağlanmıştır.

Kongrenin gündemini oluşturan çok sayıdaki başlık ve konular, tek tek konuşulmuş, tartışılmış ve pek çoğu oybirliği ile kabul edilmiştir.

Oy çokluğu ile kabul edilen maddelerin mevcudiyeti, konular üzerinde ciddi tartışmaların yapıldığının ve hiçbir görüşün baskı altına alınmadan tartışılarak kabul edildiğinin göstergesidir.

Meslek guruplarının ve halk

temsilcilerinin katılımı ile bu şekildeki bir kongrenin ve özellikle bir iktisat kongresinin yapılmasının tarihdeki örnekleri pek azdır.

Savaş ortamında ve içinde bulunan ekonomik, kültürel, sosyal güçlüklerle rağmen 1923 yılında yapılan İzmir 1. İktisat Kongresi'nden sonra, İzmir 2. İktisat Kongresinin aradan 58 yıl geçtikten sonra ancak 1981 yılında yapılabilmiş olması, yapılan çalışmanın zorluğunu ve önemini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. İşte, Türk Milletinin kazandığı Ulusal Kurtuluş Savaşı ile birlikte başladığı Ulusal İktisat Savaşı bu koşullar altında ve bu çabalarla başlamış ve kazanılmıştır.

Atatürk'ün talimat ve katılımıyla gerçekleştirilmiş olan İzmir 1. İktisat Kongresi'nin yol açtığı görüş ve çalışmalar sonucu; bir çok ulusal tesis, fabrika kurulmuş, yerli üretim yapılmış, Türkiye; dünya ticaretinde yer ve söz sahibi olmuştur. •

erdemakyuzbd@gmail.com

(1) Yararlanılan eser : Prof.Dr.Afet İnan, İzmir İktisat Kongresi, Atatürk, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Basımevi-1989

Hakimiyeti Milliye

Barış Davası

Barış hareketleri, girişimleri dünyanın her tarafında, her gün biraz daha güçleniyor. Ona inanmayanlar bile, görünüşte olsun, bu hareketlere katılmaktan geri kalmıyorlar. Artık hiçbir devlet adamı, dünya kamuoyuna karşı savaş siyasetinden bahsetmiyor.

Saldırganların, şiddetli siyaset taraftarlarının iddiaları da barış ilkeleridir. Herhalde imparator Vilhelm'in zamanla koca bir millet adına bomba gibi patlayan konuşmaları ve savaşı kışkırtan açıklamaları döneminde uzak

bulunuyoruz. Fakat teorik alanda kazanılan bu mesafe neye yarar? Milletlerin zihinlerinde, devlet adamlarının amaçlarında, devletlerin yasalarında ve uluslararası ilişkilerde, gerçekten barış hâkim olmadıktan sonra barış edebiyatının ne yararı olacak?

Bununla beraber bugüne kadar kat edilen mesafe az değildir.

Amacın tam olarak gerçekleşmesi için her tarafta çalışılmaktadır. İşte, bu ayın altısında Atina'da toplanacak uluslararası genel barış kongresi, savaştan önce bile bu amaç için çalışan bir kuruluştur.

Milletler arasındaki anlaşmazlıkları barışçı yollar aracılığıyla çözmek, hiçbir neden için savaşa meydan vermemek, yeni Türkiye'nin siyasetine en çok uyan bir idealdir. Yıllardan buyana izlediğimiz hareket hattı, bu ideale ne kadar bağlı olduğumuzu gösteriyor. Şimdiye kadar iş ve dış birçok sorunları, -bize pahalıya mal olmakla beraber-,

Milletler arasındaki anlaşmazlıkları barışçı yollar aracılığıyla çözmek, hiçbir neden için savaşa meydan vermemek, yeni Türkiye'nin siyasetine en çok uyan bir idealdir.

özellikle barış ve anlaşma amacı adına barışçı yollar aracılığıyla çözmedik mi?

Kongre üyelerinden birçokları bana sordular:

"Türkiye'de barış amacının gerçekleşmesine, kamuoyunu barış girişimlerine yöneltmeye çalışanlara engel olan güçler var..."

Anlaşıyor ki, bazı ülkelerde

barış ülküsünün aleyhinde girişimler var ki, bu gibi kuruluşlara ve barış lehine propagandalara gerek duyuluyor.

Bazıları da anlattılar ki, “Türkiye’de barışı desteklemek için dernekler kurulmasına hiçbir zorunluluk hissetmedik. Türk Milleti, aslında barışsever bir millettir. Yıllardan, hatta çağlardan beri savaş yüzünden çektiği acılar, onu samimi bir barış aşığı yapmıştır. Onun savaş araçlarına başvurma, daima yasal savunması

için olmuştur. Tarihimiz ortadadır. Bugünkü hükümetin dayandığı Cumhuriyet Halk Fırkası’nın programı ise, doğrudan doğruya barışa dayanıyor.

Siyaseti barış ile bağdaşmayan bir fırka, ülkede esaslı ve köklü yeniliklere girişebilir miydi?

Atina kongresinin gündeminde bugünün genel siyasi bakış açısından çok önemli sorunlar vardır:

1) Paris Antlaşması (Briand-Kellog Antlaşması)’nın, ulusal ve uluslararası yasa ve antlaşmalarda gerektirdiği değişiklik neden ibaret olmalıdır?

2) Bütün çalışma ve girişimlere karşın, iki ülke arasında savaş

çıkarsa, bunun önüne geçmek için Milletler Cemiyeti’ne nasıl bir onaylama gücü verilmelidir?

3) Milletler arasında federasyon düşüncesi nasıl gerçekleştirilebilir?

4) Günün sorunları...

Devlet adamları arasında birinci derece bir barış adamı olarak geçinen ve ülkesini ilgilendiren sorunların birçoklarını anlaştırmaya yatkın bir tavırla çözen Briand, Cenevre’deki son konuşmasında şöyle demişti:

Aristide Briand

“Barış ilan edildi. Bu çok iyi ve önemli bir husustur. Fakat onu organize etmek gerekir ki, sorunların çözümünde savaş ve güç gibi araçlar yerine hukuki çözüm yolları konulsun. Yarının işi budur!”

“Barış ilan edildi. Bu çok iyi ve önemli bir husustur. Fakat onu organize etmek gerekir ki, sorunların çözümünde savaş ve güç gibi araçlar yerine hukuki çözüm yolları konulsun. Yarının işi budur!”

İşte uluslararası barış kongresi, gündemindeki sorunları ortaya koymakla, Briand’ın işaret ettiği yarının sorunlarını çözmeye yol açıyor, hukuki ve pratik formüller bulmaya çalışıyor. Gerçekten Paris Antlaşması, savaşı, yasal savunma savaşı hariç olmak üzere, yasadışı sayıyor ve güç aracına mahkûm

ediyor. Fakat bu antlaşma imza edilmekle uygulama alanında bir şey kazanılmış olmuyor. Çeşitli devletler arasında, gerektiğinde her iki tarafı savaşa götürecek nite-likte olan karşılıklı verilmiş sözler, uzlaşma ve antlaşmalar ve hiçbir kayıt ile bağlı olmayacak hükümetlerin savaş ilanı yetkileri, halen yasalarda ve antlaşmalarda yer alıyor. Hatta bir barış kuruluğu olan Milletler Cemiyeti'nin statüsünde bile savaşa izin veriliyor.

Millet Cemiyeti'ne bir onay gücü vermek, ortaya çıkan savaşı, gene bir savaş aracılığıyla yok etmek de çok esaslı incelemeler isteyen bir konudur. Herhangi bir kötülüğe, aynı kötü araçlarla engel olmaya çalışmanın bir yararı olur mu?

Milletler federasyonu düşüncesi de, esas itibarıyla alkışlanacak bir husustur. Fakat ondan beklenen yararları alıp-almayacağımızı anlamak için şimdiden federasyonun statüsüne esas olacak

hususları bilmek gereklidir. Bütün milletleri aynı hukuk ve eşitlik çerçevesinde bir araya toplayan, onların arasındaki kin, nefret ve çıkar anlaşmazlıklarını ortadan kaldıracak olanağı bulan bir öneriye kim karşı gelebilir?

Herhalde Türkiye, barışın kesin zaferine sadece dilekler çerçevesinde değil, işler ve fedakârlık alanında da yararlı bir etken olmak ister.

Ben kongrede, Türkiye'deki barışseverlerin düşüncelerini değil, -çünkü yukarıda da işaret ettiğim gibi Türklerin her ferdi barışseverdir-, bütün Türk vatandaşları gibi, barışı seven bir Türk olarak gündemdeki konular hakkında düşündüklerimizi kongreye anlatmaya çalışacağım. Her konu hakkındaki açıklamamın bir özetini de yüce okurlarıma arz edeceğimi eklemeye gerek var mı? •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

11 Ekim 1929

ATATÜRK'ÜN BARIŞ HAKKINDAKİ SÖZLERİ

Dış siyaset, iç kuruluş ve iç siyasete dayandırılmak zaruretindedir; yani iç kuruluşun tahammül edemeyeceği genişlikte olmamalıdır. Yoksa hayalî dış siyasetler peşinde dolaşanlar, dayanak noktalarını kendiliğinden kaybederler. (1923)

* *

Türkiye'nin güvenliğini gaye tutan, hiçbir milletin aleyhinde olmayan bir barış istikameti bizim daima prensibimiz olacaktır. (1931)

* *

Yurtta barış, dünyada barış için çalışıyoruz. (1931)

* *

Şuna da inanıyorum ki, eğer devamlı barış isteniyorsa, kitlelerin vaziyetlerini iyileştirecek beynelmilel tedbirler alınmalıdır. İnsanlığın bütününün refahı, açlık ve baskının yerine geçmelidir. Dünya vatandaşları, kıskançlık, aç gözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde eğitilmelidir. (1935)

Mütareke'nin İlk Öğretmen Örgütü

MUALLİMLER CEMİYETİ

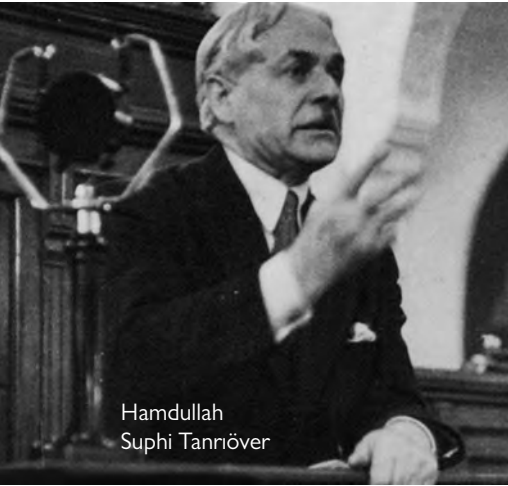
2

1918 Mütarekesinden birkaç ay önce okul müdürü Ahmet Halit Yaşaroğlu'nun girişimiyle kurulan ve mütareke koşulları altında İstanbul öğretmenlerinin sorunlarına sahip çıkmaya ve onları birleştirmeye çalışan Muallimler Cemiyeti hakkında geçen sayıda bazı bilgiler vermiştik. Yazının bu ikinci kısmında, ilkokul öğretmenleri yeni bir dernek kurunca Muallimler Cemiyeti'nin bütün öğretmenleri temsil etmek için girdiği arayışları ve Anadolu'daki öğretmenlerle birleşme çabalarını anlatacağız.

Dördüncü kongre 20 Mayıs 1921 günü yapılacakken bir ay ertelenerek 17 Haziran 1921'de Darüşşafaka'da 170 üyenin katılımıyla yapılabildiği. Nezarette ise vekâleten Mustafa Arif Bey

bakmaktadır. Yönetim kurulu raporunda derneğin içinde bulunduğu sıkıntı dile getirilmiştir. İlkokul öğretmenleri teker teker istifa etmişlerdir. İlkokul öğretmenlerinin kurmakta olduğu dernekle temas

çabaları sonuçsuz kalmıştır. Ancak, o zamana kadar dernekten uzak duran Sultanî Öğretmenleri'nin, bu kesimin Maarif Nezaretiyle ilişkilerine aracılık ettiği için derneğe rağbetleri artmıştır. Derneğin 23 yüksek, 250 orta ve 50 de ilkökul kesiminden üyesi vardır. Derneğin yeni adresi, Ahmet Halit Bey'in Asri Mektep binasıdır. Kasada ve bankadaki nakdin toplamı 9.272 kuruştur. Kongrede alınan en önemli karar bundan böyle derneğin zümre esasına göre biçimlenmesidir. Yönetim Kurulu, İlk, orta ve yüksek zümreye mensup öğretmenlerin ayrı ayrı seçecekleri beşer üyeden oluşacaktır.

Hamdullah
Suphi Tanrıöver

ANKARA'YA SELÂM

Buna göre yeni bir tüzük hazırlamak için 5 Temmuz 1921'de İstanbul Erkek Öğretmen Okulu'nda yapılan toplantıda, zümre esasından vazgeçilerek ilkökul

öğretmenlerinin dernek bünyesine alınması kararlaştırılmıştır. Ankara'da 15 Temmuz'da Maarif Kongresi'nin toplanacağı haberi alındığından buna başarı telgrafı çekilmesi alkışlarla kabul edilmiştir. Hakkı Tarık imzasıyla çekilen telgrafta İstanbul ve Anadolu'nun birlik halinde bulunduğu anlatılarak yakında toplanacak "umumi kongre" için bakan Hamdullah Suphi'nin desteği istenmiştir. Bu telgraf Maarif Kongresinde okunarak bakanın buna "büyük hasret ve muhabbet hisleriyle" cevap vermesi kararlaştırılmıştır. Hamdullah Suphi telgrafta verdiği cevapta bu "kardeş sesi"nden ötürü mutluluk duyduklarını ve hiçbir nedenin Anadolu ile İstanbul'u birbirinden ayıramayacağını anlatmıştır. Bakanın telgrafının altında "Maarif Vekili" unvanı yanında "Türkiye Muallim ve Muallimleri Cemiyeti Reisi" imzası görülmektedir. Sözü edilen Cemiyet, üç ay önce Ankara'da kurulmuştur.

Muallimler Cemiyeti 6 Ekim 1921 günü yeni merkezi terk edilmiş bir okul olan Ali Paşa Konağı'na taşınması vesilesiyle verdiği çay ziyafetinde onursal başkan Maarif Nazırı Sait Bey'dir.

ULUSLARARASI ÖRGÜTE KATILMA KOŞULLARI

1922 yılının ilk genel kurul toplantısı 13 Ocak günü 100'ü ilk, 130'u orta ve kalanı yüksek öğretimden olmak üzere 300'e yakın üyenin katılımıyla üniversitede,

Hukuk Fakültesi Başkanı Aynizade Hasan Tahsin Bey'in başkanlığında yapılmış, zümre esasına göre örgütlenme biçimi uygun görülmüştür.

Her üç zümreden beşer

kişi yönetime seçilmiştir. 18 Ocak günü yapılan olağanüstü kongrenin toplanacağı gün Vakit gazetesinde dernek merkezinde yöneticilerle yapılan bir röportaj yayımlanmıştır. Bunun en dikkate değer kısmı Muallimler Cemiyetinin, kurulacak uluslararası bir öğretmenler derneğine katılma koşullarıdır.

Düşmanlık halinde bulunulan bazı ülkelerden üye bulundukça bilimsel bir fikir alışverişinden başka hiçbir girişimde bulunulmaması, ikinci olarak görüşme ve yayın dilleri arasına Türkçenin de katılması. Bu öneriler, Arnavutköy Amerikan Kolejinde yapılan toplantıda kabul edilmediğinden dernek temsilcileri olan Erkek Öğretmen Okulu Müdürü İhsan Bey'le Feyziye Mektepleri Müdiresi Nakiye Hanım bir daha toplantıya gitmemişlerdir. Bu davetin işgalci ülkelerin temsilcilerinden gelme ihtimali vardır çünkü aynı tarihlerde İstanbul'da Robert Koleji temel alan uluslararası bir üniversite kurulması için de toplantılar yapılmaktadır. İtilaf devletlerinin İstanbul'u uluslararası bir statüye kavuşturmak istediği anlaşılıyor.

Aynizade Hasan Tahsin Bey

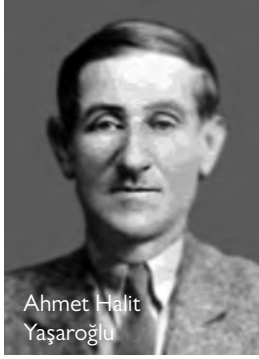
Bu kongrenin divan başkanı Ebulula Bey rahatsızlığını beyan edince yerini Aynizade Hasan Tahsin Bey almıştır. Her kade-

meden beşer kişi yönetim kuruluna seçilmiştir. İçlerinde eğitim tarihinde yer alacak Muslihittin Adil, Sadrettin Celal, Ebulula Bey (Mardin) gibi adlar, yalnız iki kadın vardır. Yüksek kesimden Atiye ve orta kesimden Efser Hanımlar. Dernek 27 Ocak'ta yeniden toplanılacağını ilan

etmiştir. Muslihittin Adil Bey'in divan başkanlığında yapılan toplantıda meslekten uzaklaştırılmadan ve yerleri değiştirilmeden önce öğretmenlerin savunmasının alınması istenmiş, ödenti borçları silinmiştir. Niyazi Tevfik Bey, misyonerler hakkında bir konferans vermiş, Ankara'daki cemiyetin ilk kongresi vesilesiyle kongreye başkanlık yapan (?) Mustafa Kemal Paşa'nın açıkladığı düşüncelere İstanbul Muallimler Cemiyeti'nin de tamamıyla katıldığı kararı alınmıştır.

1922 yılının kalan aylarında dernek faaliyeti olarak 9 Haziran günü o sırada İstanbul'da bulunan Türkiye dostu Fransız yazarı Klodfarer onuruna büyük bir müsamere vermiştir. 23 Haziran günü yapılacak kongre çoğunluk sağlanamadığı için 7 Temmuz'da Üniversite İslam Tarihi Hocası Şemsettin

Bey'in divan başkanlığında yapılabilmektedir. Tartışmalı geçen kongrede derneğin bir yere kavuşması için para biriktirilmesi, yardımlaşma sandığı kurulması ve ilkokul öğretmenlerinin görevden alma ve yer değişikliğinden önce savunmalarının alınmasının bakanlığa önerilmesi gibi konular kararlaştırılmıştır. Gene her üç zümreden beşer kişi yönetim kuruluna seçilmişler, kongre kararıyla Ankara'daki kardeş derneğe bir dostluk mesajı çekilmiştir. Başkan Muhittin Baha da Ankara'dan aynı duyguları cevap telgrafında dile getirmiştir.

Ahmet Halit
Yaşaroğlu

Hatta 1922 yılında ikinci bir olağanüstü kongre daha yapılarak bu konudaki görüşmeler ve kaygılar tekrarlanmıştır.

Derneğin ilk kurucusu Ahmet Halit Yaşaroğlu anılarında Muallimler Cemiyetini başarılı görmekte, 1925 yılında birlik düşüncesiyle derneğin feshedildiğini, Necati Bey'in Bakanlığı zamanında ise birliğin dağıtıldığını ve öğretmenlerin 1946'ya kadar örgütsüz kaldığını anlatmaktadır.

ANKARA İLE ÇELİŞKİLER BAŞLIYOR

Bu karşılıklı dostluk ve kardeşlik mesajlarına rağmen Büyük Zafer'den sonra iki dernek arasında Türkiye öğretmenlerini hangi derneğin temsil edeceği konusunda anlaşmazlık çıkacaktır. 22 Eylül 1922'de derneğin yayın organı olan Muallimler Mecmuası'nda bu konu ele alınacaktır. Dernek 100 lira ödüllü okuma kitapları yarışması da açmıştır. 17 Kasım 1922'de Erkek Öğretmen Okulu Konferans Salonu'nda yapılan kongrede İstanbul'daki bütün dairelerin lağvedilerek Ankara'ya bağlanması konusunda öğretmenlerin duyduğu gelecek kaygısı dile getirilmiştir.

Büyük Zafer'den sonra iki dernek arasında Türkiye öğretmenlerini hangi derneğin temsil edeceği konusunda anlaşmazlık çıkacaktır.

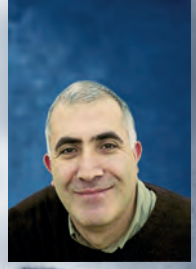
Bu yazıda yer alan bilgilerin kaynaklarını çok yer kapladığı için belirtmiyorum. Bunları görebilmek ve daha geniş bilgi için şu kaynağa bakılabilir:

Zeki Sarıhan, Millî Mücadele'de Maarif Ordusu, İstanbul, 2013, Tarihçi Kitabevi, s. 204-263. •

zekisarihan@gmail.com

Yakın Tarihimiz

Yaşar Öztürk

Yüz Yıl Önce Mart

Çanakkale'den geçirmedeği İngilizleri ikinci kez Mondros'tan sonra İskenderun üzerinden Suriye, Irak, İran ve Ermenistan'a uzanan bir geçit açarken engelleyen Mustafa Kemal İstanbul'a alındı. Gemiler Boğaz'da demirliydi. Ülkesini yok etmek için gün sayıyorlardı. Ağacın kurdu, yönetim kadrosunu işgal edenler de Mustafa Kemal'i bir kaşık suda boğmak istiyorlardı. Yaverine "Geldikleri gibi giderler!" demesinden iki gün sonra 17 Kasım 1918'de Minber Gazetesi'nde görüşme yayımlandı:

**“Siyasi durumumuz hakkı
daki görüşlerinizi öğrenebilir
miyim?”**

“Ben siyasetle yalnız 1913-1914 yıllarında Sofya ve aynı zamanda Belgrad ve Çetine askeri ataşeliklerinin üzerinde bulunduğu bir yıl boyunca ilgilendim ve ilgilenme tarzım da sırf siyasi olmayıp askeri-siyasi bir ilgilenmeydi. Bu

görev sürem hariç tutulursa, bütün hayatım Trablusgarp'ta, Balkan Savaşı'nın son aşamasında, şimdiki savaşta çatışma alanlarında askerlik işleriyle uğraşmakla geçmiştir. Dolayısıyla kendimde ordulardan, muharebelerden ve askeri kanaatlerden söz etmek için çok geniş yetki görüyorsam da, siyasetten bahsetmeyi bu işle ilgilenenlere bırakmayı uygun bulurum. (...) ‘Her türlü siyasetin her türlü manasıyla en çok kuvvetli olmakta bulunduğunu’ kabul ederim. ‘En çok kuvvetli olmak’ deyiminden maksadımın yalnız silah kuvveti olduğunu

sanmayınız. Tersine, asker olmama rağmen; bu, bence kuvveti ortaya çıkaran ve oluşturan etkenlerin sonuncusudur. Benim amaçladığım, ‘manevi, bilimsel, teknik ve ahlâki bakımdan kuvvetli olmaktır.’ Çünkü bu saydığım özelliklerden yoksun bir milletin, bütün bireylerinin en son silahlarla donandığını farz etmek bile, kuvvetli olduğunu kabul etmek

“Kendimde ordulardan, muharebelerden ve askeri kanaatlerden söz etmek için çok geniş yetki görüyorsam da, siyasetten bahsetmeyi bu işle ilgilenenlere bırakmayı uygun bulurum.”

doğru olamaz. Bugünkü insanlık topluluğu içinde insan olarak yer alabilmek için, elbette silah elde olmak yeterli değildir. Benim anlayışıma göre, kuvvetli bir ordu denildiği zaman anlaşılması gereken anlam, her bireyi, özellikle subayı, kumandanı, uygarlığın ve tekniğin gereklerini kavrayan; tavır ve hareketlerini ona göre uygulayan yüksek ahlâkta bir topluluktur. (...) Memleketimi ve milletimi çok iyi tanıdığım ve muhtaç olduğu ilerlemeye ulaşması için huzur ve sükun ile, fakat herhalde özgürlük ve bağımsızlığı korunmuş olarak çok, sürekli

çalışmak lüzumuna inandığım için, bu kanaatimi tatmin edecek, yani bize huzur, sükûn ve çalışma zamanı verecek ilişkilere ulaştıracak dostluklara cidden taraftarım.”

“İngilizlere karşı beslediğiniz hissiyat hakkında bazı bilgiler verir misiniz?”

“(…) Ben, genel olarak saydığım bu cephelerden başka cephelerde, başka bölgelerde diğer milletlerle dahi verdiğim muharebelerde, daima vatanın savunmasından oluşan asli görevimi yaptım. Dolaşısıyla kalbimde kin ve düşmanlık duygusu yer bulmamıştır. İngilizlerin, Osmanlı milletinin özgürlüğüne ve devletimizin bağımsızlığına riayette gösterecekleri saygı ve insaniyet karşısında yalnız benim değil, bütün Osmanlı milletinin İngilizlerden daha hayırhah bir dost olamayacağı kanaatıyla etkilenmeleri pek tabiidir.”

“Memlekette en son düşünce akımlarını nasıl buluyorsunuz?”

“Savaş cephesinden İstanbul'a döneli iki gündür. Karargâhımın bulunduğu Adana'da düşünce akımlarını hissetmeye zaman bulamadım. Dolayısıyla bu konuda bir şey söyleyemem.”

Bir gün geçmeden bu kez Vakit Gazetesi bir ilginç bir sunuş eşliğinde yeni bir görüşmeye yer verdi: “Yazarlarımızdan biri, Başkent'i savunmasındaki askeri iktidar ve üstünlüğü ile tanınan Mustafa Kemal Paşa ile dün bir

görüşme yapmıştır. Yazarımız dört sene devam eden Birinci Dünya Savaşı içinde milletimizin gösterdiği azim, dayanma ve olağanüstü özverilere göre bugün imzaladığımız mütarekeden sonra itilaf devletlerinin Osmanlı bağımsızlığına bağlı kalacaklarına şüphe edilemez ise de, mütareke metninin bizim tahmin edemediğimiz bir şekilde yorumlanıp uygulanmakta olduğundan bahsetmiş ve Mustafa Kemal Paşa'ya itilaf kumandanlarının bu tarz hareketine ne anlam vermek gerekeceğini sormuştur:

“Hükümetimizle ateşkes imzalayan devletlerin ve bu devletler adına Mütareke Şartnamesi'ni yapan Britanya hükümetinin Osmanlılara karşı olan iyi niyetlerinden şüphe etmek istemem; eğer söz konusu şartname hükümlerinin uygulanmasında yanlış anlamaya neden olacak yönler görülüorsa bunun sebebinin derhal anlamak ve muhataplarımızla anlaşmak lazımdır. Tabii ki bu görev hükümetlere düşer. (...) Yalnız benim anlamadığım bir taraf varsa... bu girişimler neden milleti tatmin edici neticeler vermemektedir? (...) İki hükümetin ileri gelenleri arasında görüşülerek kararlaştırıldıktan sonra, uygulanmasının emredilmesi gereken konular, askeri kumandanlara bırakılıyor. Oysa ki bu konuda askerlerin değil, diplomatların faaliyet halinde bulunması gerekir.”

“Bu konuda millete düşen görev ne olabilir?”

“Bildığınız gibi, millet doğrudan doğruya devlet işlerine karışmaz. Vekilleri olan mebuslar topluluğunun güvenini almış bir hükümetin uygulamalarının neticesini bekler. O halde bu konuda milletin en büyük görevi, milletvekilleri aracılığıyla, her şekilde emniyete değer bir hükümetin kuvvet dayanağını teşkil etmektir.”

“Bugünkü Meclis-i Mebusan’ın milleti tamamıyla temsil edemediği hakkında, ortalıkta dedikodu vardır. Bu konudaki fikriniz ne merkezdedir?”

“Bence özellikle içinde bulunduğumuz bu zor ve pek nazik zamanda bu gibi dedikodulara kesinlikle izin verilemez. (...) Bugünkü mebusların birtakım etkiler altında seçilmiş olduğu hakkında dedikodu yapanlara şu noktaları hatırlatmak gerekir. Birincisi, yapılan dedikodular için zaman ve zemin hiçbir şekilde elverişli değildir. Sonra, genellikle her memlekette bu gibi seçimler yapılırken araya birtakım etkilerin de karıştığı inkâr edilemez. Bunlar bir yana, Osmanlı milletin meşrutiyet timsali bugünkü Meclis-i Mebusan’ımızdır. Bu topluluğu oluşturan üyelerin seçtikleri dairelerden bir kısmı şimdi yeni bir seçim yapılmasına elverişli olmayan bir olağanüstü durum içinde bulunmaktadır. Dolayısıyla sadece bu noktayı düşünmek, bu meseleyi daha fazla deşmekten dolayı doğabilecek kötülükleri gösterir. Her halde millet ve memleketimizin pek fazla muhtaç

olduğu barışı gerçekleştirecek hükümetin şimdiki Meclis-i Mebusan’ımıza dayanması bir zorunluluk teşkil etmektedir.”

Bunlar yaşanırken Mustafa Kemal, Savunma Bakanlığı’na bir yazı yazdı. Yanıt gecikmedi:

“Eski(!) Yıldırım Ordular Grubu Kumandanı M. Kemal Paşa Hazretlerine... Yazınız alındı. Seferi kadroda ordu kumandanlarının yanlarında özel yaveri bulunacağı açık olarak görülmekteyse de, barış kadrosunda buna tekabül edebilecek olan ordu müfettişlerinin bile özel yaveri bulunmamaktadır. Bu duruma göre, eski ordu kumandanları yanındaki özel yaverin görevinin devamına tabii ki yer kalmamış ve haklarındaki uygulama emsalleri gibi olmuştur. Ödenek meselesine gelince, henüz kaldırılmayan makamların ödeneklerinin ödenmeye de devam edilmesi tabii müsteşarlık ödeneğinin Meclis-i Mebusan kararına dayanmasıyla, bunun sonra o şekilde ödenmesi açıktır. Esasen kaldırma muamelesinin yapılması... vatani tehdit eden mali sıkıntıların Harbiye Nezareti’ne isabet edecek kısmının (...) geçim düşüklüğüne yalnız şahsi mutluluklarınızın hedef alınmadığını teslim buyuracağınız da şüphesizdir. Eski yüksek hizmetleriniz ise hiçbir zaman azaltılamayacağı gibi övülme bakımından da bunun aksini gösterecek bir duruma maruz kalamayacağımıza, hizmet teklifi yolunda yaptığım girişimi

gösteririm. Fakat bu girişimim, ümit ve beklentimin hilafına olarak kabul buyurulmamıştır. (...) geçen harp senelerinde seçkin hizmetlerinin eski ve bütün kişilerin haklarında eşit olarak geçerli olması bakımından da soyut barış teşkilatına dönmek maksadıyla alınmak zorunda kalınan önlemlerin duruma uygun görüleceği köklü itimadını destekleyip güçlendirmenizi beklerim. (imza) **Harbiye Nazırı Ömer Yaver**”

Uslu ve kendisi için kalemiyle savaşıyordu Mustafa Kemal.

Yüzyıl önce 3 Mart 1919 günü Mustafa Kemal Savunma Bakanlığı'na anlamlı bir yazı yazdı:

“Sizden önceki zamanlarda yürürlükte olan işleme ilişkin son iki yazı örneğini görüşlerinizi almak üzere ekte sunuyorum. Yüksek Bakanlık tutanaklarındaki kayıtlardan

ve işlemlerden açıkça anlaşılacağı gibi, ben, kumandanı bulunduğum Yıldırım Ordular Grubu'nun kaldırılması üzerine ordu kumandanlığı sıfat ve yetkilerim saklı olarak Padişahlık ordusunca ve devletçe istihdamıma gerek duyulur olasılığına dayanılarak, Yüksek Bakanlık emri altına alıkonuldum. Her halde ordu kumandanlığından istifa etmedim, söz konusu

kumandanlıktan alınmadım, atılmadım veya emekli edilmedim; açığa dahi çıkarılmadım. Devletçe bundan sonra verilecek görevin de, bugüne kadar Hakk'ın inayetiyle hak ederek kazanmış olduğum ordu kumandanlığı veya buna eşdeğerde olabileceği tabiidir. Dolayısıyla, benim Padişahlık ordusunca muhafaza edilmeme gerek görülüyorsa kadromun düşürülmemesi ve geçimimin -askerlik kayıtlarımın devamı halinde- bugünkü koşullara göre dayanılamayacak bir düzeye indirilmemesi lazım geleceği görüşüneyim. Ömer Yaver Paşa

“Devletçe bundan sonra verilecek görevin de, bugüne kadar Hakk'ın inayetiyle hak ederek kazanmış olduğum ordu kumandanlığı veya buna eşdeğerde olabileceği tabiidir.”

hazretlerinin yazısında hizmet teklif edilmesi hakkındaki girişimin tarafımdan kabul edilmemiş olduğu hakkındaki bölümde yazılanlar açıklanmaya muhtaçtır. Hakikaten Yaver Paşa Hazretleri İstanbul'a gelmiş olan İngiliz kumandanı Allenby'nin İhsan Paşa'yı istemediğini gerekçe göstermeye mecburiyeti olmadığı beyanıyla hakaret edici bir tarzda bildirmiş ve yerine

tain edilecek kumandanı ertesı gün beraber alıp götürebileceğini eklemış olduğunu ve İhsan Paşa'nın yerine beni uygun gördüğünü söyledi. Bu yoldaki teklife iki sebepten ötürü mazeret bildirdim. Birincisi, maddeten rahatsız bulunuşum, ikincisi görevin içeriğidir ki bunun açıklamasını gereksiz görürüm. Birinci sebep olmamış

“...ödeneklerimi kesmekle devletin mali sıkıntıları hafifleyecekse, ben

ödeneklerimi değil şimdiye kadar vatanım uğrunda hiçbir dakika esirgemediğim hayatımı feda etmekle en büyük bahtiyarlar sırasına geçerim.”

olsaydı bile ikincisi mazeret bildir-meye bence yeterliydi. Bundan başka, teklif edilen bu hizmette ciddiyet ve kaçınılmazlık yoktu. Bu aynı zamanda 6. Ordu'nun kaldırılmasıyla ortaya çıktı. Böyle anlamsız tekliflerden maksat beni devlet hizmetlerinden uzaklaşmaya mecbur etmek idiyse, takip edilmiş olan tarzın sakatlığı apaçıktır. (...) Yaver Paşa hazretleri hakkımda uygulanan muamelenin emsalim

hakkında da uygulandığından bahsediyor ki, bunda bir yanlışlık ve karışıklık olması lazım gelir. İsim belirtmeye lüzum görmem, fakat Yaver Paşa hazretlerinin bana emsal göstermek istediği kişilerin hiçbir emsalim değildir. (...) Bugüne kadar vatanıma tam bir namus ve fedakârlıkla hizmet etmekle kıvanç duyan bir kumandanım. Şurasını da

ilaveten arz edeyim ki, ben Yaver Paşa hazretlerinin söz konusu ettiği vatani tehdit eden mali sıkıntıları artırmak istemem. Eğer benim ödeneklerimi seferberlik son bulmadan kesmekle devletin mali sıkıntıları hafifleyecekse bu hususta ben ödeneklerimi değil şimdiye kadar vatanım uğrunda hiçbir dakika esirgemediğim hayatımı feda etmekle en büyük bahtiyarlar sırasına geçerim. Kanun ve kazanılmış haklarım dairesinde tatbiki uygun görülecek muamele-ye müsaade-i Nezaretpe-

nahileri maruzdur.” (İmza) **Padişahın Fahri Yaveri, Kaldırılan Yıldırım Ordular Grubu Kumandanı, Tuğgeneral, M. Kemal**

11 gün sonra Savunma Bakanlığının bir yazı daha gönderdi:

“Hukuk-u Beşer gazetesinin 14 Mart 1919 tarihli sayısında Damat Ferid Paşa kabinesine yöneltilen “gerekçeli sorulardan” 3 numarasında ‘Kağıt paranın güya geçerli olmadığı yerlerde ordu,

hatta mülkiyenin ihtiyaçlarının giderilmesi bahanesiyle Meskukat (Darphane) Müdüriyeti tarafından milyonlarca altın ve gümüş akçe basılarak bazen vagon vagon ordu kumandanı denilen ali sefillere, daha doğrusu haydutbaşılara teslim edildi...' denilmektedir. Bu ifade ile ordu kumandanlarının sefil ve haydutbaşı ve dolayısıyla orduların haydut oldukları ilan edilmiş oluyor. Savunmalarına hiçbir zaman gerek görmeyeceğim bazı şahıslara taş atmak isterken, vatan ve millet için tam bir saflık ve masumiyetle ve her türlü mahrumiyet ve zorluk içinde namusu vazifesini hakkıyla yapan Osmanlı ordularını haydut; aynı mahrumiyet ve zorluklar içindeki ve tek dayanakları namus ve haysiyetleri olan söz konusu orduların kumandanlarını sefil ve haydutbaşılıkla niteleyip teşhir etmek ne büyük ahlâksızlık ve ne sefil vicdansızlıktır.

Osmanlı ordularını, onun namuslu kumandanlarını bu şekilde karalayabilmek kabiliyeti ancak vatan ve milletin mahvolup dağılmasını arzu eden bir alçakta bulunabilir. (...) Yalnız kendi adıma ve hesabıma bildiririm ki,

benim Anafartalar'da, Kürdistan'da, Suriye'de başlarında bulunmakla övünç duyduğum kahraman ordular, haydutlardan değil, soylu Osmanlı milletinin namuslu evlatlarından oluşuyordu. O sefil karaçalan şunu da kesin olarak bilmelidir ki, ben de, hiçbir vakitte vagon vagon altın teslim alan sefil ve haydutbaşılardan değilim. Dolayısıyla Birinci Dünya Savaşı içinde kumanda ettiğim Anafartalar Grubu, İkinci Ordu, Yedinci Ordu ve en sonunda Yıldırım Orduları Grubu ve şahsım adına bu namussuzca iddiayı red ve sahibini tel'in ederim. Bu karaçalan hakkında gereken yasal işlemin Yüksek Bakanlıkça uygulanması ve yapılmasının sağlanmasının buyurulması dilenir. (imza) **Kaldırılan Yıldırım Orduları Grubu Kumandanı, Padişahın Fahri Yaveri, Mustafa Kemal.**

Mustafa Kemal'in bu yazısı yüz yıl önce 25 Mart 1919 tarihli Vakit gazetesinde yayımlandığında onu küçük hesaplarla boğacaklarını sananlar nelerin doğacağını farkında değildiler. Mustafa Kemal yeniden doğuş, 19 Mayıs için hazırlıklarını sürdürüyordu...•

yasarozturkdbd@gmail.com

“Büyüklik odur ki kimseye iltifat etmeyeceksin, hiç kimseyi aldatmayacaksın. Memleket için gerçek ülkü ne ise onu göreceksin ve o hedefe yürüyeceksin. Herkes senin aleyhinde bulunacaktır, seni yoldan çevirmeye çalışacaktır. İşte sen burda direneceksin. Önünde sonsuz engeller yığılacaktır. Kendini büyük değil, küçük, araçsız hiç telakki edecek, kimseden yardım gelmeyeceğine inanarak bu engelleri asacak, ondan sonra sana büyüsun derlerse bunu diyenlere güleceksin.”

M. Kemal Atatürk

Bahriye Üçok

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin ilk kadın akademisyeni Bahriye Üçok, 1919 yılında Trabzon'da doğdu. İlk ve ortaokulu Ordu'da okudu. Kandilli Kız Lisesi'ni bitirdikten sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Ortaçağ Türk-İslam Tarihi Bölümü'den ve Ankara Devlet Konservatuvarı Opera Bölümü'nden mezun oldu. Samsun ve Ankara'da on bir yıl süren lise öğretmenliği sonrasında 1953 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak göreve başladı. 1957 yılında doktor, 1964 yılında da "İslam Devletlerinde Kadın Hükümdarlar" adlı çalışmasıyla doçent ünvanını aldı. Arapça ve Farsça'yı iyi derecede bilen Üçok, Kur'an-ı Kerim'e bağlı kalarak İslam dinini çağdaş, gerçekçi ve dinin özünde bulunan hoşgörülle

yorumladı. 1960'lı yıllardan itibaren tehditler almaya başladı ve kendini güvende hissetmediği için akademik çalışmalarına ara vermek zorunda kaldı.

1971 yılında Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay tarafından kontenjandan senatör seçilerek aktif siyasi yaşama atıldı ve beş yıl Cumhuriyet Senatosu divan üyeliği yaptı.. 1977 yılında Cumhuriyet Halk Partisi'ne katıldı. 12 Eylül 1980 darbesi sonrasında Halkçı Parti'nin kurucu üyeleri arasında yer aldı. 1983 seçimlerinde bu partiden Ordu milletvekili olarak TBMM'ye girdi. 1986 yılından itibaren Sosyal Demokrat Halkçı Parti üyesi oldu ve 1990 yılında bu partinin parti meclisi üyesi seçilen Üçok, 6 Ekim 1990 günü evine gönderilen bombalı paketi açarken yaralandı ve yaşamını yitirdi. •

Gençliğin Dünyası

Kaya Boztepe

Türkü Bilmeyen Türk'ü Bilemez

Şam'a sürülmüştü.
Selanik gözünde tütüyordu.
Nihayet bir fırsat bulup koştı geldi anasının
ellerinden öptü. "Mustafa'm" diye sarıldı, kokladı anası
çakmak gözlü yavrusunu.

Arkadaşlarıyla buluştu. Heyecanlı, heyecanlı vatan
ve millet işlerini konuşuyorlardı ki birden yanık sesli bir
delikanlının acıklı bir aşk hikayesini anlatan Selanik türküsü
başlayınca hepsi sustular:

Selanik içinde sela okunur

Selanın sedası dostlar cana dokunur

Gümüş kazma ile mezar kazılır

*Aman ölüm zalim ölüm
üç gün are ver
Al başımdan bu
sevdayı götür yare
ver*

Selanik’de o türküyü dinlerken, arkadaşlarıyla milli mücadelenin temelini oluşturacak fikirleri konuştuklarında henüz 26 yaşında çakı gibi bir Kolağası, yani Kıdemli Yüzbaşısıydı.

Aradan uzun yıllar geçmişti.

Büyük Zafer ve kendi ifadesiyle bundan daha da büyük bir mücadele dediği bir rönesans yaşıyordu ülke. Eğitimden sanata, müzikten sağlığa, ekonomiden ziraata kadar her konuda büyük özverilerle çalışan idealist bir toplum vardı artık.

İlk eğitim kurultayını topladığında cephe yoğun düşman ateşi altındaydı. Kurultayı erteleyelim diyenlere cevap verdi. *“Cehalet ile savaşmak, düşman ile savaşmaktan daha kolay değil ki.”*

Anadolu Medeniyetleri Müzesinin tarihine bakınız.

1921.

Daha Cumhuriyet kurulmamış, savaş devam ediyor.

O müze kurmuş.

“Hepiniz mebus olabilirsiniz, bakan olabilirsiniz, hatta Cumhurbaşkanı olabilirsiniz fakat sanatçı

Kolağası Mustafa Kemal
Trablus-Libya (1908)

olamazsınız” derken sanat ve sanatçıya verdiği değeri gösteriyordu.

Gramafon ve taş plâkların başına geçince çocuk gibi seviniyordu. Saz heyetleri kendisini ziya-rette geldiğinde *“Haydi saba makamından başlayalım”* da diyebilirdi, *“Çocuk, hele bir Vardar Ovası’nı çalın”* da...

Bazen bir vals olurdu onu daldırıp düşündüren, bazen de mehteran müziğinin Batı’ya etkisini anlatırdı heyecanla. Cephede yanık sesli onbaşı *“İki keklik bir kayada ötüyor / Ötme de keklik, benim derdim bana yetiyor / Anasına kara da haber gidiyor”* diye bağlamanın tellerine vururken gözyaşlarını saklamaya çalışan tek o değildir.

Polatlı’dan top sesleri gelirken, *“Meclis’i Konya ya da Kayseri’ye mi taşısak”* konuşmaları yapılırken o istasyon binasında hiç duymadığı bir müzik duyup merak eder. İçeri girip bakar ki Kara Zıpkalılar oturmuş yaylı bir saz aleti çalan bir gençten Karadeniz türküsü dinliyorlar. Girer girmez tüm korumalar ayağa kalkar.

“Nedir bu?” diye sorar.

“Çemençedur.” der biri. *“Ha bununla Çanakkale’de cepheda bile*

horon ederduk."

"Edin bir horon da görelim o zaman" der Çakmak Gözlü.

Keyifle ritm tutarak izler, "Aynı Karadeniz dalgaları gibi" der.

Florya'da gençlerin arasına girer. Keyifle sohbet etmektedir.

"Müziğin yaşamdaki önemi nedir?" diye sorarlar kendisine.

"Müziğin yaşamda yeri yoktur, çünkü müzik yaşamın kendisidir." der.

En çok "Zeybek" oyunu ve müziğini sever. *"Bu ders olarak okutulmalı"* der.

Hem çok güzel söyler. Hem de çok da güzel oynar.

Bir o kadar sevdiği de Karadeniz, özellikle de Artvin yöresidir. Hem müziğine hem halk dansları çok hoşuna gider. "Cilveli Oy" diye söyleyen çoktur ancak doğrusu "Cilveloy Nanayda"dır. Güzel bir sevda türküsüdür. Atatürk de çok beğenir. Ancak Cilveloy Nanayda'dan sonra başlayan Artvin Barı'na hayran kalır. Bitince *"Bir daha!"* diye seslenir çocuk gibi. Bitince yine *"Bir daha!.."* diye bağırır ve gençlerin arasına girip bar tutar.

Sene 1936'dır.

Ne hastalığı ne de yorgunluğu

kalmıştır aklında.

Ülkesinin insanları, gençleri, dansları ve müziği ile birlikte çocuklar gibi şendir.

İşte bu yüzden, o güne kadar "Artvin Barı" olan bu güzel halk dansı artık "Ata Barı" olarak anılacaktır.

Bahçası var bağı var,

Ayvası var narı var.

Atamızdan yadigar,

Bizde Atabarı var.

Türk toplumunda binlerce yıla dayanan bir sevgi, sevgiden de öte, bir tutkudur müzik.

Türküler Türk'ü anlatır.

Cumhurbaşkanı Atatürk, Beylerbeyi Sarayı'nda düzenlenen Balkan Festivali'nde "zeybek" oynarken (2/3 Eylül 1936)

Sevincini, kederini, hasretini, özlemini.

Türküler umuttur.

Yemen türküsünü duyunca gözü yaşlanır Türk'ün.

Mezarları bile yoktur gidenlerin.
Giden gelmez ki geri!

Kalpler yarım, çocuklar yetim
kalır.

Çemberinde gül oyası vardır.

Doyamamıştır sevdiğine. Karşı
karşı dururken şimdi yüzüne hasret
kalmıştır.

Rahmetli Neşet Ertaş bir konser-
dedir. *"Hey Onbeşli, Onbeşli!"* der
ve vurur sazının tellerine.

Halk el çırparak oynamaya
başlayınca *"Durun,"* der, *"n'apı-
yorsunuz siz? Bu göbek atılacak bir
türkü değil, ağıttır, ağıt!"*

Yıllardır
cepheden cepheye
koşan mehmetçik-
lerin çoğu şehit
olmuştur. Yeniden
asker toplamak
lazımdır ancak sayı
yeterli değildir.
Yeni bir kanunla
eski tarihle 1315
öncesi doğmuş
olup, yani 19
yaşından küçük
ancak vücudu

gelişmiş, gücü kuvveti yerinde
delikanlıları da askere çağırırlar.
Çoğunluğu 15 ile 19 yaş arası olan
ve yine çoğunluğunun bir daha geri
dönemeyeceği asker ocağına doğru
yola çıkarken söylenir bu türkü.

Hey Onbeşli Onbeşli

Tokat yolları taşı

Onbeşliler gidiyor

Kızların gözü yaşı

Nevruz, yani en eski ve en
kutsal Türk bayramında bir temizlik

başlar. Bu hem günümüze kadar
yansıyan bir bayram temizliğidir
hem de yakılan ateşin üzerinden
atlanır. Ateş kötülüklerden arındırır.
Tütsü kötü ruhları uzaklaştırır.
Hani dualarla kurşun dökülür ya,
inanın müslümanlıkla filan bir ilgisi
yoktur bunun. Şaman ritüelidir. Yeni
başlangıçlar için kötü ve olumsuz
her şey geride bırakılır. Ateşin etra-
fında saz vardır, söz vardır, eğlence
vardır. Kadınla erkekli eğlenilir.
Ayrılık, gayrılık, haremlik, selamlık
yoktur.

Türklerde kilim dokumak gibidir
türkü. Dertlerini,
üzüntülerini,
sevinçlerini kilime
de dokursun, yüre-
ğinin sesini motif-
lelere de dökersin.
Türklerde müzik
Orta Asya'dan
beri toy kurulup
*"Boylarınız
boylansın, soyla-
rınız soylansın"*
denirken de vardır,
gidenin arkasından

**Neredeyse
hiçbir toplum
eski ezgileri
Türkler kadar
koruyup
güncele
taşıyamamıştır.**

yakılan ağıtta da!

Horon ya da halay kurulurken
genç delikanlının bütün heyecanı,
gönlünü kaptırdığı kızın parmağının
parmağına, elinin, eline degecek
olmasıdır. Tulum sesi sihirli köyün
kavalcısı gibi ulaşır her haneye.
"Hekimoğlu derler benim adıma"
diye başlayan nameler Ordu'da
zulme kafa tutan yiğitin hikayesidir
aynı Koroğlu'nun *"Benden selam
olsun Bolu Beyi'ne"* dediği gibi.

Türklerin bu müzik tutkusu aynı zamanda oldukça şaşırtıcıdır. Bir çok eski ezgiler günümüze dek ulaşmıştır. Dikkat ederseniz neredeyse hiçbir toplum eski ezgileri Türkler kadar koruyup güncelle taşıyamamıştır. Örneğin eski Yunan ve Roma'dan günümüze herhangi bir ezgi gelememiştir. Hiçbir kayıt aleti olmadan şarkı ve türkülerin sazdan saza, sözden söze bugüne aktarılması, son derece gelişmiş ve önemsenen bir müzik kültürü olduğu gerçeğini yansıtır. Doğaya ve yaşama dair her şeyin yansıtıldığı ve bilgelikle yorumlanan halk türkülerini bunun canlı kanıtıdır.

Orta Asya bilginleri Farabi ve İbn Sina'nın, teknik kurallarını geliştirerek çağdaş anlamda temelini attığı müzik, Türkler için, çok eskiden beri yaşamın ayrılmaz bir parçası, belki de yaşamın kendisi gibidir; müziğe bu denli önem verirler. Atatürk'e, Farabi ve İbn Sina'ya gelene dek, Türk toplumlarında eskiden gelen zengin bir müzik birikimi vardı ve bu birikim onlardan sonra da etkisini sürdürmüştür. Anadolu insanı, bugün bile eski Oğuz geleneğini sürdürür, varsılı ya da yoksulu hiçbir zaman ve hiçbir koşulda müziksiz kalmaz. Üstelik yalnızca dinleyici olmakla yetinmez, telli saz başta olmak üzere çalmayı da öğrenmek ister. Türkmenler çocuklarının saz öğrenmesine özel önem verirler, genellikle birer halk ozanı olan öğreticilere büyük saygı

gösterirler. Zaten eski Türklerde de, en az bir müzik aleti çalamamak gerilik kabul edilirdi. Müzik aletlerini tanımamak, ezgileri bilmemek düpedüz kusur sayılır, müzikle ilgilenmeyen birine, hiç eğitim almamış kişiymiş gibi davranılırdı.

Müzik aletleri, sürekli olarak geliştirilir, kusursuzluk arayışı hiç bitmez, yeni çalgılar bulunur ya da eski çalgılardan yeni sesler elde etme çabası hiç eksilmezdi. Saz, harp ve flüt en tutulan müzik aytı-larıydı. Vurmalı çalgılar, orkestra-larda büyük yer kaplar; tamburlar, ziller, büyük davullarla ritm tutturu-lurdu. Bestesi olanlar çabuk ünlenir ve toplumda saygı görürlerdi.

*Ben melanet hırkasını
Kendim giydim eğnime
Ar'ü namus şişesini
Taşa çaldım kime ne,
Haydar, Haydar, taşa çaldım
kime ne!*

İşte bu nağmeler sizi alır Anadolu'dan bir bilinmez diyarlara götürür. Çayda çıra ile beraber ilk alkla gelen geleneklerden biri de "Kına Gecesi"dir. "*Hem annemi, hem babamı, hem de köyümü özledim*" derken herkesin gözü dolar.

Çökertme başlar herkesin içi bir hoş olur. "Yüce dağ başında bir ışık" yanıyordur. Sadece aklı değil, kalbi de hükmeder Türk'e.

Bir bakarsınız ki gitmişsiniz "Sivas'ın dağlarına" bir de bakmış-sınız ki "Deniz üstü köpürür."

Ne de güzeldir o türküler... •

kayabozteped@gmail.com

İnönü Atatürk'ü Anlatıyor, Abdi İpekçi'nin Atatürk üzerine İsmet İnönü'yle yaptığı söyleşileri ve bu söyleşilere referans olan kitapların önemli kısımlarından bir ek bölümü içeriyor. Kitabın yeniden basımında İpekçi'nin, Celal Bayar, Şevket Süreyya Aydemir, Sadi Irmak, Sabahattin Selek gibi dönemin önemli isimleriyle Atatürk ve İnönü üzerine yaptığı söyleşiler de yer alıyor.

İNÖNÜ ATATÜRK'Ü ANLATIYOR

ABDİ İPEKÇİ

*Atatürk'ü elbette en iyi,
en yakın arkadaşı İnönü anlatır.*

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

14 MART TIP BAYRAMI'NIN TARİHÇESİ

Yazan: Prof. Dr. RECEP AKDUR
Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD

Birçok bilim dalının doğuşuna tanıklık eden Anadolu, tıbbın dolayısı ile de sağlık hizmetlerinin bilimsel yapıya kavuşmasına da hem öncülük hem de tanıklık etmiştir.

İstanköylü Hipokrates (MÖ 460-370), Bergamalı Galen (MS 131-200), Bursalı Asklepiades (MS 1. yy.), Efesli Soranus (MS 2. yy.), Kayserili Areteaus (MS 4. yy.) ile, Osmanlı hekimleri Mahmud Şirvani

(1375-1450), Şerafettin Sabuncuoğlu (1385-1465), Mustafa Behçet Efendi (1774-1834) bu öncülük ve tanıklığa katkı veren ünlü hekimlerden bazılarıdır.

Selçuklular döneminde

Anadolu'nun birçok yerinde açılan darüşşifalar, bir yandan hastalara hizmet verirken öte yandan da zamanın hekim, cerrah ve eczacısını yetiştiren ünlü birer tıp okulu olmuştur. Kayseri Gevher Nesibe Darüşşifası, Sivas Keykavus Darüşşifası, Divriği Turan Melik Darüşşifası, Çankırı Atabey Ferruh Darüşşifası, Kastamonu Ali Pervane Darüşşifası ve Amasya Darüşşifası bunlardan en çok bilinenlerdir.

Osmanlı, bir yandan Selçukludan kalan darüşşifaların varlığını ve faaliyete devamını sağlarken, öte

yandan da bunlara birçok yeni-sini eklemiştir. Bursa'da Yıldırım Darüşşifası, İstanbul'da Fatih, Süleymaniye, Atik Valide ve Sultan Ahmet Darüşşifası bunlardan bazılarıdır. Bunların içinde 1390'lı yıllarda Bursa'da inşa edilen Yıldırım Darüşşifası tıp eğitiminin ilk defa Türkçe yapıldığı okul olması nedeni ile ayrıcalıklı bir yere ve üne sahiptir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun Monarşik yapısı yaşamın tüm alanlarına olduğu gibi tıbbı ve sağlık hizmetlerine de yansımıştır.

Devletin Darüşşifalar aracılığı ile yürüttüğü sağlık hizmetleri halka da hizmet sunmakla birlikte, ağırlıklı saraya ve orduya yönelik hizmetler olmuştur. Bu nedenle de Sarayın ve ordunun yapısı ya da içinde bulun-

duğu durum aynen sağlık hizmetleri ve örgütlenmesine de yansımıştır. Sarayın ve ordunun gelişmesine paralel olarak sağlık hizmetleri de gelişmiş, aksine bunların duraklamaya girmesi ile sağlık hizmetlerinde de duraklama ve gerileme yaşanmıştır.

Sokullu Mehmet Paşa'nın 1579'da ölümü ile başlayan İmparatorluğun duraklama ve gerileme devri 1923'te Saltanatın sona ermesine dek sürmüştür. Bu süreçte başta ordu olmak üzere birçok

Kayseri Gevher Nesibe Darüşşifası
Genel (üstte) ve içten görünüşü)

devlet kurumunda, yeniden yapılanma ve çağdaşlaşma girişimleri olmuştur.

7 Nisan 1789 -29 Mayıs 1807 tarihleri arasında hüküm süren 28. Osmanlı padişahı III. Selim (1761-1808) iyi eğitim almış, yeniden yapılanmayı ve çağdaşlaşmayı benimsemiş biriydi. Tahta oturduktan bir süre sonra işe ordudan başlayarak devlet yönetimini değiştirme ve çağdaşlaştırma

girişiminde bulundu. Bu dizeden olmak üzere 1793 yılında Nizamı Cedid (*Yeni Düzen*) ordusunu kurdu. Bu değişimi ve kurulan yeni orduyu benimsemeyen / istemeyen Yeniçeri Ocağındaki huzursuzluk başkaldırlara ve karışıklıklara dönüştürerek, devleti işlemez hale getirdi. Nihayet, Kabakçı Mustafa önderliğindeki ayaklanma ile III. Selim 29 Mayıs 1807'de tahttan çekildi ve Nizamı Cedid Ordusu dağıtıldı.

Tahta oturtulan IV. Mustafa otorite sağlayamadı. Yeniçerilerin yarattığı karmaşa ve terör devam ediyordu. Yeniçeriler, tek tek evleri dolaşarak buldukları Nizamı Cedid askerlerini öldürüyorlardı. Aynı zamanda Nizamı Cedid taraftarı da olan Rusçuk ayanı Alemdar Mustafa Paşa, bu kargaşaya son

Padişah III. Selim

vermek ve III. Selim'i tekrar tahta geçirmek amacıyla ordusu ile İstanbul'a yürüdü. IV. Mustafa III. Selim'i öldürerek tahtını kurtarmak istedi ise de tahttan indirildi ve yerine II. Mahmut oturtuldu.

30. Osmanlı padişahı olan, II. Mahmut (1784-1839) yeniden yapılanma ve çağdaşlaşmayı benimseyen bir padişahı. Nizamı Cedid ordusunu Sekbanı Cedid (*Yeni Sekban*) adıyla

yeniden kurdu. Bunun üzerine başını Yeniçerilerin çektiği karışıklık ve isyanlar yirmi yıla yakın bir süre devam etti. 1826 yılında başlayan isyan çok kanlı bir şekilde bastırıldı ve Yeniçeri Ocağı kapatıldı. Bu olay Osmanlı Tarihinde Vaka-i Hayriye olarak adlandırıldı.

Padişah II. Mahmut

Yeniçeri Ocağını kapatıp batı tipi orduyu kuran II. Mahmut, askeri hekim ve cerrah yetiştiren tıp okullarını da bu yeni yapıya uygun hale getirmek amacı ile 14 Mart 1827 tarihinde Tıbhane-i Amire ve Cerrahhane-i Amire'yi kurdu. Bu okullar tıp eğitimini medrese sisteminden tamamen kurtaramamış ise de "Anadolu'daki tıp eğitiminin çağdaşlaşmasının başlangıcı" olarak kabul edilir. 1836 yılında "Tıbhane" ve "Cerrahhane" birleştirilerek okulun adı "Mektebi Tıbbiye" olarak değiştirildi. O günden sonra okula "tıbbiye" öğrencileri ve mezunlarına da "tıbbiyeli" denmiştir.

Istanbul'un işgali 13 Kasım 1918'de başladı. Yaklaşık dört ay sonra 3 Şubat 1919'da İngiliz birlikleri karargâh yapmak üzere Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'ye el koydu. Dersler dışında üç öğrencinin bile bir araya gelmesi

yasaklandı. Öğrenciler, okullarını kurtarmak ve eğitimlerine devam edebilmek için çareler aradılar. Üçüncü sınıf öğrencilerinden Sırrı, Kâzım İsmail, Yusuf, Müfit ve Hikmet bir araya gelerek, İngiliz işgaline karşı protesto toplantısı düzenlemeyi kararlaştırdılar.

Tıp Fakültesi Müderris Meclisi Reisi (dekan) Dr. Akil Muhtar'dan ve Darülfünun Emmini (rektör) Dr. Besim Ömer Paşa'dan, Tıphane-i Amire ve Cerrahhane-i Amire'nin eğitime başladığı gün olan 14 Mart 1827'yi kastederek, Tıbbiye'nin 92. yılını kutlamak üzere izin istediler (O güne dek böyle bir gün hiç kutlanmamıştır). Dekan ve Rektör izin vermekle birlikte, öğrencileri "İngilizler bütün her şeyi takip ediyorlar, sizin için tehlikeli olabilir" diye uyardılar.

Okulun iki kulesi arasına devasa bir Türk Bayrağı asarak, öğrencileri 14 Mart 1919 günü büyük

salonda toplantıya çağırdılar. İngiliz askerleri, toplantıyı engellemek istedi ise de başaramadı. Tüm tıbbiyeliler büyük salonda toplanmıştı. Dr. Besim Ömer Paşa, Dr. Akil Muhtar ve birçok diğer müderris de toplantıya katıldılar.

Büyük bir coşku ile hem Tıbbiye'nin açılışı anıldı hem

de işgal protesto edildi. Giderek

İstanbul'un işgal günleri

işgali protestoya dönüşen toplantıyı İngiliz bahriyelileri şiddet kullanarak dağıttı, birçok öğrenciyi tutukladı. Toplantıyı düzenleyenlerden Hikmet ve Yusuf karmaşadan yararlanarak kendini kurtarmayı başardı. Birkaç gün akrabalarının evinde saklandılar. Daha sonra Eminönü'nden bir yük yelkenlisine tayfa olarak binerek Mudanya'ya hareket ettiler. Oradan da kendi deyişleri ile "Sarı Paşa"nın kuvvetlerine katıldılar.

Hikmet ve arkadaşlarının düzenlediği 14 Mart 1919 Toplantısı, İstanbul'daki emperyalist işgali protesto eden ilk toplantıdır. Yani Tıbbiyelinin emperyalizme karşı direnişin kıvılcımını çaktığı gündür. 14 Mart protestosunu 18 Mayıs 1919 Darülfünun (İstanbul Üniversitesi) Mitingi onu da

23 Mayıs 1919 Sultanahmet Mitingi izlemiştir. Bunların örgütlenesi ve kotarılmasında Darülfünun Emimi Dr. Besim Ömer Paşa, Tıp Fakültesi Müderris Meclisi Reisi Dr. Akil Muhtar ve Milli Kongre Önderlerinden göz hekimi Esat (Işık) Paşa'nın rolü çok büyüktür. Tıbbiyelinin çaktığı kıvılcım aleve, alev ateşe, ateş yangına dönüşmüş ve kurtuluşa dek sürmüştür.

Anadolu'daki Türkler,

uluslaşma sürecini 19.Yüzyılın ikinci yarısı ile 20.Yüzyılın ilk çeyreği arasında cereyan eden antiemperyalist savaşlar sürecinde yaşamıştır. Bu nedenle de bu zaman aralığındaki tıbbiyeli hareketlerinin hepsi ulusalcı ve antiemperyalist bir niteliğe sahiptir. Onun da ötesinde bu aralıktaki tüm antiemperyalist ve ulusalcı hareketler ya bizzat tıbbiyeliler tarafından başlatılmış ya da bu hareketler içinde tıbbiyeliler önemli bir rol oynamıştır. İttihat Terakki Cemiyeti'nin kuruluşu, Çanakkale Zaferi ve İstanbul İşgali'ne karşı 14 Mart 1919'daki Tıbbiye Direnişi, 18

Dr. Besim Ömer Paşa

Dr. Akil Muhtar

Esat (Işık) Paşa

Mayıs 1919 Darülfünun (İstanbul Üniversitesi) Mitingi bunlardan bazılarıdır.

Bandırma Vapuru'nun İstanbul Limanı'ndan Samsun'a doğru demir alması ile başlayan Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın her gününde ve yerinde tıbbiyelinin kanı ve teri vardır. Vapur'da Mustafa Kemal'e yoldaşlık eden bir avuç insandan üçü tıbbiyelidir; Tabip Albay İbrahim Tali (Öngören), Tabip

Tabip Albay
İbrahim Tali (Öngören)

Tabip Binbaşı
Refik (Saydam)

Tabip Yüzbaşı
Behçet Adil (Feyzioğlu)

Binbaşı Refik (*Saydam*), Tabip Yüzbaşı Behçet Adil (*Feyzioğlu*).

Sivas Kongresi'nde mandacılara karşı direnirken, Atatürk'ün gür sesi yine 14 Mart 1919 Direnişi'nin lideri Hikmet Boran olmuştur. Zaferden sonra Cumhuriyetin aydınlık Türkiye'sinin inşasında ise Atatürk'e omuz veren hekimlerden hemen akla gelen bazıları şunlardır: Dr. Refik Saydam, Dr. Reşit Galip, Dr. Rasim Ferit Talay, Dr. Mediha Eldem, Dr. Behçet Uz; Dr. Abdülkadir Noyan, Dr. Lütfü Kırdar.

Kurtuluş Savaşı ile emperyalistler yurttan kovulduktan ve

Cumhuriyet ilan edildikten sonra amacını gerçekleştiren tıbbiyeli artık bayramı hak etmiştir. Bu amaçla bayram yapacak gün seçenekleri düşünülmüş ve tartışılmış. Bunlardan biri Bursa Yıldırım Darüşşifası'nda ilk Türkçe Tıp derslerinin başladığı tarih olan 12 Mayıs dıgeri de Tıbhane-i Amire'nin kuruluş günü olan 14 Marttır. O sırada genel ya da resmi kabul gören 12 Mayıs, 1929-1937 yılları arasında Tıp Bayramı olarak kutlanmıştır. Bir kısım hekim 14 Martta da bayram yapmıştır. 1938'den itibaren ise genel ya da resmi kabul

Tıbhane-i Amire

14 Mart yönündedir. Bir kısım hekim bir süre daha 12 Mayıs kutlamaya devam etti ise de daha sonra bu uygulama terk edilmiştir.

1938'den 1970'li yıllara dek geçen yaklaşık 35 yıl süresince tıp ortamında, "14 Mart Günü", "Tıbbiyeliler Günü", "Tıbbiyeliler Bayramı", "Tıp Bayramı", "Türkiye'de Tıp Eğitimi Günü" ya da "Tıp Öğretimi Günü" gibi değişik adlarla anılsa da, temel amaç tıptaki çağdaşlaşma başlangıcını anmak ve övünülen bu geçmişin hak ettirdiği bayramı yapmak olmuştur.

1970'lerden sonra gelişen neoliberal akımın etkisinde kalan Türkiye'de, Cumhuriyetçi sağlık politikalarından uzaklaşmıştır.

1 1970'lerden sonra gelişen neoliberal akımın etkisinde kalan Türkiye'de, Cumhuriyetçi sağlık politikalarından uzaklaşmıştır. Sonuçta bir yandan halkın sağlık hizmetlerinden yararlanmas

zorlaşırken öte yandan da hekimlerin özlük hakları ve statüsünde hızlı bir aşınma yaşanmıştır. Artık tıbbiyelinin bayram yapma şevki ve zevki kalmamıştır. Bu nedenle de 1976 yılına dek 14 Martı bayram ve balo olarak kutlayan tıbbiyeli, bu tarihten itibaren 14 Martı da içine alan 14-21 Mart haftasını "Tıp Haftası" olarak kabul ederek, çeşitli etkinlikler ile tıp ortamını irdelemeye başlamıştır. 2000'li yıllardan sonra gelişen politik ortamda tıbbiyeli yalnızca özlük hakkı kaygısı ile değil, aynı zamanda ulusal bağımsızlık (Beka) endişesi ile de yaşar hale gelmiştir. Bu nedenle de son zamanlarda 14 Martlarda gösterişli tıp baloları düzenlenmez olmuştur.

Öyle anlaşıyor ki tıbbiyelinin tekrar bayram yapacağı günler ulusal bağımsızlık endişesinin kalmadığı günlere kalmıştır. •

Kaynakça:

1. Ataç A.: <http://www.cerezforum.com/dunya-tarihi/56708-antik-donemlerden-yakin-tarihe-anadoluda-tip.html> Erişim 21 şubat 2011
2. Keskinbora H.K., Yıldırım S., Aras F.K.: 1919 Sultanhmet Mitinglerinde Hekimlerin Katkıları, Avrupa Kültür Başkenti Kongresi (İstanbul 2010)
3. Tıbbiyeli Hikmet'in Anıları (anonim)
4. Tıp Bayramı (14 Mart) www.memocal.com Erişim 21 Şubat 2011
5. Uğurlu M.C. 14 Mart Tıp Bayramının Düşündürdükleri, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası Cilt 50, Sayı 1, 1997, s:1-5
6. Yalçın S.: Osmanlı Rektörlerinin İlk Toplantısının Sonuç Bildirgesi, Hürriyet 5 Nisan 2007

“Genel sağlık için esaslı olarak uygulanan önlemler kesintisiz tamamlanmalı ve genişletilmelidir. Cömert ve üretken olan Türk ulusu, sağlıkta sürekli teknolojik ilerlemelere erişince Türk yurdunu hızla dolduracak ve şenlendirecek güçte olduğuna kimsenin kuşkusu yoktur.”

M. Kemal Atatürk

(2. Dönem I. Toplanma Yılı Açışı, 1 Mart 1924, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt 1 sh: 346)

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Her çeşit arazi ve mülklerin, alanını, sınırlarını ve değerlerini belirtip plana bağlama işine ne ad verilir?
a-Kadastro
b-Kartograf
c-Kabotaj
d-Epigrafi

2-Aşağıdakilerden hangisi olimpiyat halkası renklerinden değildir?
a-Mavi b-Sarı
c-Yeşil d-Mor

3-Hangisi “mümkün olmak” anlamındadır?
a-Kadem
b-Kabil
c-Kadim
d-Sebat

4-Sinek, böcek gibi hayvanların yumurtasından çıkan kurtçuğa ne ad verilir?
a-Cırtlak
b-Termit
c-Larva
d-Kımıl

5-Şeker hastalığının tıptaki adı nedir?
a-Nefrit
b-Tüberküloz
c-Migren
d-Diabet

6-İyi gitmeyen, iyi işlemeyen şeylere ne ad verilir?
a-Yamuk
b-Titrekin
c-Kısıkin
d-Aksakin

7-Sarmal bir biçimde olana ne denir?
a-Spiral
b-Silindir
c-Konik
d-Koniks

8-Sporcuya bazı fizyolojik maddeleri anormal miktarda vererek performansını artırma amacı güden haksız uygulamaya ne denir?
a-Efor
b-Doping
c-Depar
d-Enerji Yükleme

9-Boynun arka kısmına ne ad verilir?
a-Kafa
b-Boğaz
c-Kelle
d-Ense

10-Aşağıdakilerden hangisinin Hint Okyanusu'na kıyısı vardır?
a-Suriye
b-Fas
c-Hindistan
d-Azerbaycan

11-Aşağıdakilerden hangisi, “Kız Evlat” anlamına gelir?
a-Kezban
b-Kerime
c-Hemşire
d-Nedime

12-“Ney” ne tür bir çalgı aletidir?
a-Telli
b-Vurmali
c-Yayli
d-Üfleme

Yanıtlar:
151.
sayfada

METE AKYOL'DAN YAZILAR

Mete Akyol'un Mevzuat Böyle Efendim adlı kitabından

Devlet 100 kg İspanak Alıyor

Çarşı pazarda her gün değişen fiyat etiketleri karşısında şaşkınlığımıza ve çaresizliğimize kayıtsız kalan devlet, kendisi çarşı pazara çıktığında, yüksek fiyatların ucu bir tarafına değmesin diye dört bir yanını, mevzuattan yapılmış bir zırhla korumaktadır.

Memurlar ve esnaf arasında, adından çok sayıyla tanındığı için kendisinden kısaca ve sadece “2490” olarak söz edilen artırma ve eksiltme yasası, çarşıya çıktığında devletin,

aradığı malı beş kuruş daha ucuza alabilmesi amacıyla çıkarılmıştır.

Kâğıt üzerinde durduğu biçimine bakıldığında gerçekten devleti bir zırh gibi koruduğu görülen bu yasa, acaba uygulamada

nasıl bir görünüm yaratmaktadır?

Haydi şimdi hep birlikte çarşıya çıkıp, devlet adına yüz kilo ıspanak almaya kalkalım da, böylece bir de uygulamasını görmüş olalım bu “mevzuat”ın.

Diyelim ki, bir devlet yatılı okulundayız ve öğrencilere yemekte vermek üzere, yüz kilo ıspanak almak istiyoruz.

Kendisine, ıspanak yemeği yapması bildirilen aşçı, ambarında ıspanak olmadığını görünce

önce bir, “lüzum müzekkeresi”, yani “ihtiyaç bildirimi” yazarak yüz kilo ıspanak alınması gerektiğini okulun yemek işleriyle görevli müdür yardımcısına verir.

Müdür yardımcısı bu durumda

“2490” olarak söz edilen artırma ve eksiltme yasası, çarşıya çıktığında devletin, aradığı malı beş kuruş daha ucuza alabilmesi amacıyla çıkarılmıştır.

“şef” olduğundan, yapacağı tek işlem, bu “lüzum müzekkeresi”ni, okul müdürüne sunacaktır. Okul müdürü, okulun satın alma komisyonuna havale eder bu müzekkereyi. Satın alma komisyonu, ita memuru durumunda olan okul müdür yardımcısı başkanlığında, okul muhasebe memuru ve saymandan oluşmaktadır. Konu, tüketim malıyla ilgiliyse eğer, belediyeden bir memur da katılabilir komisyona.

Okula yüz kilo ıspanak alınacağı konusu komisyona getirilir ve belediye temsilcisinden ıspanak fiyatlarının ne düzeyde olduğu sorulur. Mevzuata göre belediye temsilcisinin bu toplantıda konuşması yasaktır. Çünkü, her gün değişebilen fiyatları belediye temsilcisi bilmeyebilir. Ve yanlışlıkla bildirebileceği fiyat, yanlış anlamalara yol açabilir.

Komasyon, ıspanak fiyatlarının ne düzeyde olduğunu soran bir yazı hazırlar ve bu yazıyı Belediye Başkanlığı’na gönderir. Belediye Başkanlığı bu yazıyı, Zabıta Müdürlüğü’ne havale eder. Zabıta Müdürlüğü ise, bir memurunu çarşıya çıkarıp, esnaftan sormak suretiyle ıspanak fiyatlarını öğrenmekle görevlendirir.

Çarşı pazara çıkan zabıta memuru, sora sora öğrendiği ıspanak fiyatlarını, bir yazıyla Zabıta Müdürlüğü’ne bildirir. Zabıta Müdürlüğü, memurun saptadığı ıspanak fiyatını, yine yazıyla, Belediye Başkanlığı’na sunar.

Belediye Başkanlığı da, bu

yazı üzerine hazırlayacağı cevap yazısını, okul müdürüne gönderir.

Satın alma komisyonu, bu arada üç esnafa da birer yazı yazarak, yüz kilo ıspanak almak istediğini bildirir ve esnaftan, ıspanağı kaç satabileceklerini sorar. Üç ayrı esnaftan gelen üç ayrı teklif mektubu, komisyonda açılarak, Belediye Başkanlığından gelen yazıdaki ıspanak fiyatlarıyla karşılaştırılmak zorundadır. Bu nedenle de satınalma komisyonunun toplanması gerekmektedir.

Okul müdürü, satınalma komisyonu üyelerine bir yazı yazarak, komisyonun filanca gün, filanca yerde, filanca saatte toplanacağını, dolayısıyla da toplantıda hazır olmalarını bildirir.

Okul müdürü, satınalma komisyonu üyelerine bir yazı yazarak, komisyonun filanca gün, filanca yerde, filanca saatte toplanacağını, dolayısıyla da toplantıda hazır olmalarını bildirir.

Satın alma komisyonu toplandığında, esnaftan gelen teklif mektupları açılır. Belediye Başkanlığından gelen ıspanak fiyatları konusundaki yazı açılır ve inceleme sonunda, hangi esnafın teklif ettiği fiyat en düşük fiyat

ise, yüz kilo ıspanağın o esnaftan satın alınmasına karar verilir. Karar, bir yazıyla kâğıda aktarıldıktan sonra, yüz kilo ıspanağın toplam fiyat tutarının binde üçü kadar damga pulu, kararın altına yapıştırılarak, komisyon üyeleri tarafından imzalanır. Ve karar bir yazıyla ıspanağın satın alınacağı esnafa bildirilir.

İspanak satıcısı esnaf, bu yazıyı alır almaz hemen ıspanağını hazırlar, tartar, bir çuvala koyar ve okula getirir. On yıllık öğrencinin bile her sabah ve her öğle, kimlik göstermeden içeri giremediği okul kapısından tabii ıspanak da kollarını sallayarak giremez.

İspanağın okula girebilmesi için, önce muayene komisyonu tarafından muayene edilmesi gerekir. En az üç kişiden oluşan muayene komisyonuna, satın alınan malın özelliğine göre, bir bilirkişi de çağrılabilir. Komisyon üyeleri biraraya gelebildikleri zaman ıspanağın muayenesi yapılır ve “kabul” ya da “reddine” karar verilir. Bu karar, bir raporla “vesikalaştırılır”.

Malın kabul edildiğinin raporla

Turhan Selçuk

tevsikinden sonra malı satan esnaf, malın faturasını getirir. Faturanın aslıyla birlikte, esnaf, altı tane de suretini getirmek zorundadır. Anbar memuru, “ayniyat keser”. Aynı anda bir de “geçici anbar

teslim alma makbuzu” kesip, esnafa verir.

Esnaf, malı teslim ettiği gösteren bu makbuzla, tahakkuk âmirine gider. Tahakkuk âmiri, ödeme emri hazırlar. Ödeme emrine, lüzum müzekkeresi, satın alma komisyonu kararı, muayene komisyonunun muayene raporu, kabul kararı, fatura ve ayniyat evrakları eklenir. Tahakkuk âmiri bu evrakı hazırlayıp imzaladıktan sonra hepsini birden, ita âmirine gönderir. İta âmirinin de imzasından sonra evrak, saymana verilir.

“Nakit durumu müsaitse” ya da kafası o gün bozuk değilse, sayman ödemeyi o gün yapabilir.

Fakat ne de olsa sayman da bir insandır. O gün ev sahibiyle kavga etmiş olabilir ya da Ankara’daki âmirinden papara yemiş olabilir. Böyle bir durumda ödemenin yapılabilmesi en az bir aylık süreyi gerektirebilir.

Saymanın kafası düzelip de evrakı imzalaması bir sorun olmazsa eğer, evrakı imzalayıp ilgili memura havale eder. Saymanlık memurlarının çeşitli görevleri vardır. Bunlardan biri, ödenek kontrolü yapmakla yükümlüdür. Bu görevle yükümlü memur, ister “ödenek yok” der, esnafı süründürür, ister “ödenek var” deyip evrakı bu kez, öteki memur arkadaşına havale eder. Öteki memur arkadaşın görevi ise, ödeme emrine eklenen evrakların tümünün, usulüne uygun olup olmadığını kontrol etmektir. Her şey usulüne uygunsa eğer, bu “usûl memuru” da bir imza atar ve evrak bu kez, yine saymanın önüne gelir. Saymanın kafası inşallah yine bozuk değildir. Saymanın önce kendi “müsaitse”, sonra da nakit durumu “müsaitse”, çek kesilmesi için evrakı, başka bir memura havale eder. Bu memurun görevi, nakit durumuna göre ödemeyi yapmaktır.

Yüz kilo ıspanak alınmasıyla ilgili evrakların tümü, bu işlemler bittikten sonra, Sayıştay’ca vize

edilmek üzere dosyaya konulur, dosya da dolaba kaldırılır. Bu dosya, kaldırıldığı dolapta en az beş yıl saklanmak zorundadır.

Sayıştay, yüz kilo ıspanağın alımıyla ilgili mevzuatın eksiksiz uygulanıp uygulanmadığını ve ödemenin yerinde yapılıp yapılmadığını anlamak için, beş yıl içinde bir gün mutlaka bu evrakları alacak ve inceden inceye inceleyecektir. Sayıştay’ın incelemesi bittikten sonra evraklar, bu kez, bu inceleme tarihinden başlamak üzere yeniden bir beş yıllık saklanma devresine daha girecektir.

Bu beş yıl bittikten sonra evrakların “saklanma zorunluğu” ortadan kalkmakta ve evraklar, bir çuvala konularak bu kez, SEKA Kâğıt Fabrikası’na gönderilmektedir.

SEKA’da hamur edilip çeşitli işlemlerden geçirildikten sonra bu evraklar, kâğıt biçimine getirilmektedir.

Ve kimbilir, belki de siz, şu anda o evraklardan yapılan kâğıdı tutarak okuyorsunuzdur, yüz kilo ıspanağın alımıyla ilgili evrakların öyküsünü...

İŞİTME CİHAZI

Adam işitme cihazı almak için bir mağazaya girmiş, tezgâhtara, "Ucuş bir şey olsun!" demiş..

"Fiyatlar 2 dolar ile 2000 dolar arasında değişiyor efendim..!" demiş tezgâhtar..

"2 dolarlık model nasıl bir şey?"

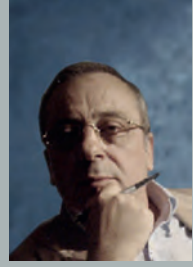
"Bu butonu kulağınıza takıp şu teli boynunuzun üzerine bırakıyorsunuz efendim!"

"Bu nasıl çalışıyor?"

"Çalışmıyor efendim.. Kulağınızda bunu görenler daha yüksek sesle konuşmaya başlıyorlar..!"

Otopsi
Cengiz Özakıncı

Adliye Vekili Mahmut Esat Bozkurt'un **Irkçılıkla Suçlandığı 1930 Ödemiş Söylevi**

19 Eylül 1930 günlü gazeteler, Adliye Vekili Mahmut Esat Bey'in Ödemiş'te seçmenlere verdiği söylevi aktarıyordu okuyucularına. Hakimiyeti Milliye gazetesi konuşmayı "Adliye Vekili Bey'in Ödemiş Nutku"- başlığı altında, tam metin olarak vermişti. »

Adliye Vekili
Mahmut Esat Bozkurt

19 Eylül	HAKİMİYETİ MİLLİYE
S O N H A B E	
ADLİYE VEKİLİ B.İN ÖDEMİŞTE NUTKU.	
MAHMUT ESAT BEYİN MÜNTEHİPLERİLE HASBİHALİ.	
Ödemiş, 18 (H. M.) — Hükümet dairesinde Adliye Vekili Mahmut Esat Beyin söylediği nutuk aşağıdadır. Nutuk vâfî bir halk kitlesi tarafından derin bir alaka ile dinlenmiş ve şiddetle alkışlanmıştır.	Ödemiş, 18 (H. M.) — Hükümet dairesinde Adliye Vekili Mahmut Esat Beyin söylediği nutuk aşağıdadır. Nutuk vâfî bir halk kitlesi tarafından derin bir alaka ile dinlenmiş ve şiddetle alkışlanmıştır.
— Aziz Ödemiş'liler, muhterem mün-tehiplerim! Hazır şurada birleştirilmiş bulmuşken Adliye Vekili olarak değil, mebusunuz sıfatıyla konuşmamızı yersiz bulmuyorum. Bozdağ ufkunun hür havası altında sizlere şunu haber vermek isterim ki Cümhuriyet Halk Fırkasının namzedi olarak mebusluğunuza intihap ettiğiniz Kuşadalı Mahmut Esat gene o fırkanın azat kabul etmez bir azası olarak karşınızdadır. Mebusunuz bütün maddi varlığı son nefesi ile beraber Cümhuriyet Halk Fırkasının malıdır; malı olarak da kalacaktır. Mebusunuz günde iki elbise değiştirenler gibi millî kanaatlerini değiştirecek cibilliyette bir adam değildir. Muhalefet fırkasının İzmir'de kuruluşu günlerinde	Ödemiş, 18 (H. M.) — Hükümet dairesinde Adliye Vekili Mahmut Esat Beyin söylediği nutuk aşağıdadır. Nutuk vâfî bir halk kitlesi tarafından derin bir alaka ile dinlenmiş ve şiddetle alkışlanmıştır.

Hakimiyeti Milliye, 19.09.1930

"Mahmut Esat Beyin Mün-tehiplerile Hasbihali - Ödemiş, 18 (H.M.) - Hükümet dairesinde Adliye Vekili Mahmut Esat Beyin söylediği nutuk aşağıdadır: Nutuk kesif bir halk kitlesi tarafından derin bir alaka ile dinlenmiş ve şiddetle alkışlanmıştır.

"Aziz Ödemiş'liler, muhterem mün-tehiplerim! Hazır şurada birbirimizi bulmuşken Adliye Vekili olarak değil, mebusunuz sıfatıyla konuşmamızı yersiz bulmuyorum. Bozdağ ufkunun hür havası altında sizlere şunu haber vermek isterim ki Cümhuriyet Halk Fırkasının namzedi olarak mebusluğunuza intihap ettiğiniz Kuşadalı Mahmut Esat gene o fırkanın azat kabul etmez bir azası olarak karşınızdadır. Mebusunuz bütün maddi varlığı son nefesi ile beraber Cümhuriyet Halk Fırkasının malıdır; malı olarak da kalacaktır. Mebusunuz günde iki elbise değiştirenler gibi millî kanaatlerini değiştirecek cibilliyette bir adam değildir. Muhalefet fırkasının İzmir'de kuruluşu günlerinde

fırkanızın uğradığı hakaret faiziyle iade edilebilirdi. İade edilmediyse Cümhu-riyet Halk Fırkası hasimlerinden değil hariçten korktu, aldatılmış temiz yürekli vatandaş-ların kanından korktu. Vatandaş kanı ile resmi kûşad yapmaktan

sakındı. Bunun için öcünü tarihe ve cümhuriyet kanunlarına bıraktı. Bütün vatandaşlar hakikatin nerede olduğunu yakında anlayacaklardır. Aldatılmış olduklarını anlıyacak-lardır. Benim bunda şüphem yoktur. Niçin Cumhuriyet Halk Fırkasında kalacağım? Çünkü ben sizden mebusluk için rey alırken Cumhu-riyet Halk Fırkası azası olarak aldım sizi bugün aldatmazdım ve aldatmam. Bunun için Cumhuriyet Halk Fırkası azası olarak kaldım ve kalacağım. Cümhuriyet Halk Fırkası azasıyım. Çünkü bu fırka en büyük Türk'ün, Gazinin fırkasıdır. Bugün onun ali idaresi altındadır. Yarın fiilen idaresi altında kalacaktır.

Cumhuriyet Halk Fırkası azasıyım çünkü bu fırka bu vatanın maddi, manevi varlıklarını yabancıların ellerinden alarak Türk milletine verdi. (...) Düne kadar vapurlarda, şimendiferlerde memleketimizin bütün ticari ve mali müesseselerinde kimler çalışı-yordu ve bunlar kimlerin ellerinde

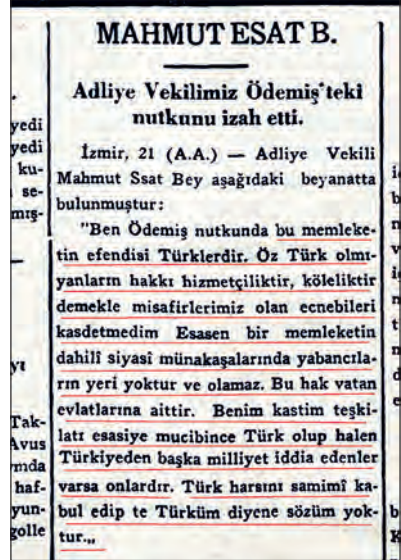
bulunuyordu? Türk olmayanların değil mi? Bugün kimlerin ellerindedir? Türklerin! Bütün bunlar Cümhuriyet Halk Fırkasının siyasetinin mahsulüdür. Bağlar bahçeler, hatta dağlar, ovalar, mal mülk memleketin iktisadiyatı Türk olmayanların elinde değil miydi? Bugün bütün bunlar Türklerin eline geçti. Bu da Cümhuriyet Halk Fırkasının siyasetinin semeresidir. Düne kadar yabancıların yanında amelelik yapan binlerce Türk'ün bağ bahçe mülk sahibi olduğunu görüyoruz.

Cümhuriyet Halk Fırkasıdanım. Çünkü bu fırka bugüne kadar yaptıkları ile esasen efendi olan Türk milletine mevkiini iade etti. Benim fikrim, kanaatim şudur ki, **dost da, düşman da dinlesin ki bu memleketin efendisi Türktür. Öz Türk olmayanların Türk vatanında bir hakkı vardır, o da hizmetçi olmaktadır, köle olmaktadır.** Dünyanın en hür bir memleketindeyiz. Bunun adına Türkiye diyorlar. Mebusunuzun samimi kanaatini söylemesi için bundan daha müsait yer bulunamazdı. Onun için duygularımı saklamıyacağım. Ben Cümhuriyet Halk Fırkasıdanım.

Bunun sebeplerinden birisi de şimendifer siyasetidir. Vatanı belli başlı kurtaran saiklerden birini de büyük İsmet Paşanın şimendifer siyasetinde görüyorum. (...) Bu memleketin bütün düşmanları Türkiye'de şimendifer istememişlerdir. Çünkü Türk vatanını müdafaa-sız bir çöl halinde bırakmak istiyorlardı.

Şimendifersiz bir memleket nasıl müdafaa olunur? Burada zenginlik nasıl yaratılır? (...)"

Mahmut Esat Bey'in böylece sürüp giden konuşmasında geçen bir tümce: **"..dost da, düşman da dinlesin ki bu memleketin efendisi Türktür. Öz Türk olmayanların Türk vatanında bir hakkı vardır, o da hizmetçi olmaktadır, köle olmaktadır.."** sözleri tepkiye yol açacak ve Mahmut Esat Bey'den bu sözlerle kimleri kastettiğini açıklaması istenecekti.

Hakimiyeti Milliye, 22.09.1930.

22.09.1930 günlü Hakimiyeti Milliye'nin "Mahmut Esat B. Adliye Vekilimiz Ödemiş'teki nutkunu izah etti" başlıklı haberi şöyleydi:

"İzmir, 21 (A.A.) - Adliye Vekili Mahmut Esat Bey aşağıdaki

beyanatta bulunmuştur:

“Ben Ödemiş nutkunda bu memleketin efendisi Türklerdir. Öz Türk olmayanların hakkı hizmetçiliktir, kökeltir demekle misafirlerimiz olan ecnebileri kastetmedim. Esasen bir memleketin dahili siyasi münakaşalarında yabancıların yeri yoktur ve olamaz. Bu hak vatan evlatlarına aittir. Benim kastım teşkilatı esasıye mucibince Türk olup halen Türkiye’den başka milliyet iddia edenler varsa onlardır. Türk harsını samimi kabul edip de Türküm diyene sözüm yoktur.”

Bu açıklama hükümetçe doyurucu bulunmamış olmalı ki, Mahmut Esat Bey bu açıklamadan sonra aynı gün istifasını vermiştir. 22.09.1930 günlü Cumhuriyet gazetesi istifa haberini *“Elhamdülillah!”* başlığıyla verirken, istifa dilekçesinin tam metnini de yayımlayacaktır.

Elhamdülillâh!

Adliye Vekili nihayet istifaya mecbur oldu

İsmet Pş. bir kere daha kuvvetlenmiş, Fethi B. mühim bir vesile kaybetti

İstifanamenin sureti nasıl?

Ankara 21 (Telefonla) — Adliye Vekili Mahmut Esat Beyin İsmet Pş. kabinesinden çıkarılacağı haberi nihayet tahakkük etmiştir. Filhakika dün bir telgrafıya vekâletten çekilmesi talep edilen Mahmut Esat Beyin, istifanamesi bu sabak Başvekâlete gelmiştir.

Bu suretle ihlâl eden Adliye Vekâletine 1. usul Kemal veya Mustafa Şeref Beylerden birinin geleceği temin edilmektedir.

İsmet Pş. daha kuvvetlendi Adliye Vekilinin kabinesinden çıkarılmasında birer tesir yapmıştır. Bir mebus bu hususa bana demmiştir ki:

«— Onun istifası, İsmet Pş. yı bir t Mahmut a seni mahvedir»

Adliye Vekâletinden istifaya mecbur burakılmasa her tarafta devin her memnuniyet seylit eden

Mahmut Esat B.

Cumhuriyet, 22.09.1930 İstifa haberi.

İstifanamenin sureti

İzmir 21 (Hususi) — Adliye Vekilinin istifanamesi şudur:

«— Başvekil İsmet Paşa Hazretleri Ankara’da Mecliste ve Fırkada fâideli ve serbest çalışabileceğimi düşünerek bir kaç defa istifamın kabulü için vuku bulan ricalarım teveccüh ve iltifat devletleri eseri olarak kabul buyurulmamıştı. Yeni fırkanın memleketimizde ittihaz ettiği ve bövie giderse Türk milleti ve inkılabı için vâhim olabileceği fikrinde bulunduğum son hadiseler, ve cereyanlar karşısında bu eski düşüncem daha fazla kuvvetlendi, bilhassa mevent kanunsuz vaziyet ve kazançlara karşı Vekillik kayıtlarından azade olarak millet ve memleket muvacehesinde mücadeleyi bir mebusu vâdandaş vazifesi tanınmakta bulunduğumdan Adliye Vekâletinden istifamın kabulünü sarsılmaz hümetlerimle istirham ederim. Gazi inkılabının hükümet şefi Büyük İsmet Paşanın yüksek reisliğinde çalıştığım seneler hayatımın en şerefli günleriydi efendim hazretleri.

İzmir mebusu Mahmut Esat

Cumhuriyet, 22.09.1930

Mahmut Esat Bey’in istifa dilekçesi.

Mahmut Esat Bey’in istifasına yol açan 18.09.1930 günlü sözleri, Türkiye Cumhuriyeti Devletini yıkmayı amaçlayan Ermeni-Kürt birleşik cephesi Hoybun örgütünce hemen dünyaya yayılacak; örgüt yöneticilerinden Süreyya Bedirhan, 1930’da Milletler Cemiyeti’ne sunduğu "La Question Kurde ses origines et ses causes"(Kürt Sorunu, Kökenleri ve Nedenleri) başlıklı 56 sayfalık başvurusunda, Mahmut Esat Bey’in *“dost da, düşman da dinlesin ki bu memleketin efendisi Türktür. Öz Türk olmayanların Türk vatanında bir hakkı vardır; o da hizmetçi olmaktır, köle olmaktır.”* sözlerini aktardıktan sonra:

“Hâlâ Kürtleri, böyle bir

özgürlük ve insan hakları anlayışı olan ve azınlıkları hizmetçi haline, köle haline getirmeye çalışan sözde modern bir hükümetle silahla karşı koyduk-ları için ayıplayacak devletler ya da uluslar var mıdır? Her şeye karşın iyimser olmak ve buna inanmamak istiyoruz. Bu

Flagrant delit

Les droits reconnus aux non Turcs
par un Ministre Turc

Mahmoud Esad, ministre de la justice d'Angora, l'homme entre les mains de qui la direction de la justice de la République est confiée, dans un discours politique fait devant ses électeurs à Odméchie et publié par le journal Turc « Milliyet » du 19 Septembre 1930, No. 1655, garanti des minorités dit textuellement ce qui suit :

Nous vivons dans le pays le plus libre du monde qui s'appelle la Turquie. Votre député ne pourrait pas trouver un milieu plus propice pour parler avec sincérité de ses convictions. Dans je ne caresserai pas mes sentiments. La Turc est le seul sultan, le seul maître de ce pays. Nous qui ne sommes pas de pure origine Turque, n'avons qu'un seul droit dans ce pays; le droit d'être serviteurs, le droit d'être esclaves.

Que l'ami ainsi que l'ennemi et même la montagne sachent cette vérité.

Tout commentaire n'est-elle pas superflue devant ce cynisme, cette insouciance.

Eat-ce qu'il se trouverait encore des Etats ou des nations, dignes de cette qualification, pour blâmer les Kurdes de s'opposer par les armes à un prétendument moderne gouvernement qui a de telles conceptions de la liberté et des droits de l'homme et qui cherche à les réduire au état de serviteurs et d'esclaves.

Malgré tout nous voudrions être optimistes et ne pas le croire.

Quant à ce ministre et son gouvernement, nous leur répondrons sur les champs de combat.

Süreyya Bedirhan'ın Türkiye'yi Milletler Cemiyeti'ne şikayet eden 56 sayfalık yazısının kapağı. _____

bakana ve onun hükümetine gelince, onlara savaş meydanlarında cevap vereceğiz.” diyecekti.

Süreyya Bedirhan, Milletler Cemiyeti'ne sunduğu yazıda, Mahmut Esat Bey'in sözlerinin Türkiye Cumhuriyeti Hükümetince onaylanmayıp hükümetçe istifasının istendiği gerçeğinden

Süreyya Bedirhan'ın Milletler Cemiyeti'ne sunduğu yazıda Mahmut Esat Bey'in sözlerini 19.09.1930 günlü Milliyet'ten aktardığı satırlar. _____

hiç söz edilmiyordu. Böyle olduğu halde Milletler Cemiyeti, Mahmut Esat Bey'in şikayete konu sözlerinden dolayı Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı tutum almamış, tam tersine, Türkiye Cumhuriyeti'ni, azınlık sorununu uluslararası hukuka uygun biçimde çözmüş bir ülke olarak görerek, üyeliğe davet etmiştir. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti Devleti, derhal Adliye Vekili Mahmut Esat Bey'in istifasını alarak, o sözleri onaylamadığını göstermiştir.

Fakat ne yazık ki, Mahmut Esat Bozkurt'un 18.09.1930 Ödemiş Söylevi'nde geçen bu bir kaç söz, 1930'dan bu yana 89 yıldır Türkiye'yi etnik ayrılıkçılıkla parçalamayı amaçlayanlarca, Türkiye Cumhuriyeti'ni ırkçılıkla suçlamak ve böylece kanlı terör eylemlerini haklı göstermek üzere kullanılmaktadır. •

cengizozakincibd@gmail.com

Organik Düşünceler

Necef Uğurlu

Oscar Törenleri Ödülleri

**Ödüller ödüllerden,
filmler filmlerden
ibaret değil; izledi-
ğimiz filmlerin arka-
sında başka filmler
olduğu bir gerçektir.**

Malum Şubat Oscar ayı, bu ay içinde Bafta Ödülleri de çok önemli ama dikkatler Oscar'ın üstünde.

Ödül olarak verilen küçük heykelticiklere Oscar ismi verilmesinin sebebi film akademisinin kütüphaneci ve daha sonra "executive direktör"ü Margaret Herrick'in heykeli Oscar adlı

metal pahalı olduğundan heykelcikler üzeri boyalı plastikten yapılmış fakat daha sonra hepsi, dağıttıkları dahil altın kaplama metallerle değiştirilmiş.

Oscar kazanıp

heykelini satanlar da var. **Orson Welles**'in uzun hikayesine girmeyelim yerim dar, zaten artık heykeli ne alan, ne de miras yoluyla sahip olanlar satabiliyor. Tam olarak satılması yasak denmese de kazanan Akademi'ye önce 10 dolardan satmayı önermek zorunda bu kuralı baştan kabul ediyorlar.

Oscar heykelciklerini bir karışıklık

sonucu sandıkta paketlenmiş şekilde yanlışlıkla bulan bir şahıs Oscar alanlarla dalga geçmesine 55 oscar sahibi olmakla rekor kırdığını söylemiş!

Bütün dünya gibi bizleri de heyecanlandırıyor bu Oscar ödülleri; hatta biraz fazla heyecanlandırıyor. Allah korusun kalpten gideceğiz gibi duruyor.

Oscar
Heykelciği

amcasına benzetmesi! Biraz laubali bir başlangıç olmuş ama 1939'da bu isim resmen kabûl görüyor.

Aslında MGM direktörü **Cedric Gibbons** heykelcikler için bir film bobini üzerinde kılıcını çekmiş bir figür sipariş etmiş **George Stanley** adlı bir heykeltıraşa fakat sonra vazgeçilmişmiş...

II. Dünya Savaşı koşullarında

1929 yılında Hollywood Roosevelt Hotel'de yapılan ilk Oscar töreni (üstte) İlk Oscar törenini sunan Douglas Fairbanks, Joan Crawford ve William Haines ile tören sonrasında verilen partide.

Televizyonlarımızda naklen yayınlar, tahminler, giyim-kuşam, sanki biraz sonra tören salonuna gireceklermiş ve orada imişler gibisinden oturup değerlendirmeler yapan sunucular, taraf tutmalar, ciddi ciddi iddialaşmalar, film seçimleri yüzünden sanki jüri imişlercesine münakaşalar aslında eğlenceli. Alırız diye umutlanmalar ayrı bir fasıl.

Neticede bu Oscar ödülleri koskoca bir film endüstrisinin

cennete açılan kapısı gibi görünse de “Yabancı Film” dalında aday adaylığı bile kendinden olmayanlara zor bir geçit... “Hemşehrim dur... Bu kadar!” diyorlar, yoksa Oscar ödülleri alan filmlerle yarışacak dünya filmleri çok olmasa da yok değil,

ama yapanlar yanlış ülkelerde doğmuşlar.

Bırakın Oscar almayı, filmlerin dağıtımları zaten epey zor.

Ve genellikle vasat üstü olanları Hollywood kendi kadrolarıyla, starlarıyla yeniden çekiyor. Görmezden filan gelmiyor asla fakat filmi kendine mal etmeden bu iş olmuyor benim naçizane saptamam. En son çekilen **Ejdarha Dövmeli Kız** güzel bir örnektir.

Bizde daha böyle bir şey olmadı, yalnız **Variety** dergisinde **Döngel** için ABD'nin yeniden çekim planladığını okuduğumda sevinçten düşüp bayılıyordum, lakin iyi ki bayılmamışım devamında bir hareket olmadı.

Academy Awards halk arasında yaygın adıyla Oscar Ödülleri ilk defa 1929'da veriliyor.

Aslında 1927 yılında MGM stüdyolarının başında olan **Louis B. Mayer** film endüstrisinin gelişimine katkıda bulunması için kâr amacı gütmeyen (NPO) bir organizasyona öncülük ediyor.

Bu olaydan tam 2 yıl sonra ilk **Academy Awards** töreni **Hollywood Roosevelt Oteli**'nde, 16 Mayıs 1929'da yapılıyor.

Yemekli toplantıda biletler 5 dolardan satışa çıkıyor ve gecenin sunuculuğunu hem aktör hem Academy'nin başkanı sıfatıyla **Douglas Fairbanks** yapıyor ve bütün tören 15 dakika sürüyor! Hepi topu 15 dakika, şimdiki törenler ise saatlerce sürüyor ve bitmek bilmiyor.

Aslında o sırada film endüstrisi hayli dramatik bir değişim sürecinde. Ses teknolojisinde büyük bir devrim olmuş ve ilk sesli filmler (**Jazz Singer** 1927) piyasaya çıkmasına rağmen sessiz filmlerle mukayese haksızlık olur düşünceyle ödüle aday gösterilmiyorlar.

Sessiz filmler starlarıyla birlikte tarihe gömülmeden en iyi aktör ödülü **Emil Jannings**'e **The Way of All Flesh** (1927) and **The Last Command** (1928) sessiz filmlerindeki rollerinden ötürü veriliyor.

Oscar ödülleri bitmez tükenmez hikayeler ve skandallarla doludur hikayeleri bitmez. Biz, 1933 yılında tören esnasında olanlarla başlayalım, işin taa başında olanlarla... Hikaye hem komik hem acıklı!

1933 yılında **Frank Lloyd** ve **Frank Capra** en iyi yönetmen dalında aday gösteriliyorlar. Törenin heyecanı içinde Frank Capra gecenin sunucusu **Will Roger**'sın "Atla gel sahneye Frank, ödülünü kap" sözlerini üstüne

alarak sahneye atlamasına atlıyor ama kendisi değil ödül almak üzere çağırılanın öbür Frank, **Frank Lloyd** olduğunu atladığı sahnede anlıyor.

Capra sahneden inip, salondaki koltuğuna yığılmadan önce hayatının en uzun yürüyüşünü yaptığını ve utancından kendini bir solucan gibi hissettiğini halıların altına saklanmak istediğini ve masadaki arkadaşlarının hüngür hüngür ağla-

Frank Capra, **It Happened One Night** filmi ile kazandığı Oscar ödülüyle

dıklarını anlatıyor. Ancak Capra'nın aşağılanmış, kaybetmiş hissiyatı bu olaydan bir yıl sonra yani 1934 yılında **It Happened One Night** filmi ile kazandığı en iyi yönetmen ödülü ile son buluyor.

Bu unutulmayan olaydan 4 yıl sonra 1938'de en iyi yardımcı kadın Oscar'ı **Eski Chicago** filmindeki rolüyle **Alice Brady**'nin oluyor. Ancak Brady hastalığı nedeniyle törene gelemediğinden kimsenin tanımadığı bir adam sahneye çıkıp ödülü Brady'nin adına aldığını

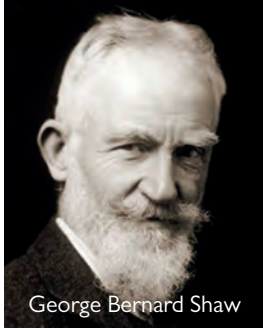
söyleyerek teşekkür ediyor. Bu işte bir terslik olduğu anlaşılınca kadar geçen zamanda adam çoktan sıvışıp gitmiş. Bu güne kadar adamın kimliği tespit edilebilmiş değil, çalınan heykelin akıbeti ise meçhul.

939 yılında George Bernard Shaw 1925 yılında kazandığı Nobel ödülünden sonra hem de Oscar kazanan tek adam unvanını **Pigmalion** adlı oyunun film senaryosuyla kazanıyor fakat ödül törenine gelemiyor. Kendisine ilaveten **İngiltere'nin Kralı** ödülünün de verilmesini istiyor.

1940'da ise ödülleri kimlerin alacağı törenden önce basına sızıyor, esasen başlangıçta 1929 yılında kazananlar törenden 3 ay önce açıklanmış ancak ödüle ve tören gecesine heyecan, gerilim katmak için 10 yıl boyunca kimlerin kazandığını, sonuçları tören gecesine kadar saklı tutmuşlar.

Ancak 1940 yılında **Times** sonuçları ele geçince gece baskısında açıklıyor.

"Mammy" rolüyle Oscar ödülü alan ilk siyah Amerikalı Hattie Mc Daniel, Rüzgar Gibi Geçti filminde Vivien Leigh ile

George Bernard Shaw

Bu da tören açısından büyük bir fiyaskoya yol açıyor, kazanma ihtimali ortadan kalkınca hangi star gelir törene?

Bundan iyi bir ders alan akademi 1940 yılından sonra mühürlü zarf sistemine geçiyor.

Aynı yıl yani 1940'da **Hattie Mc Daniel, Rüzgar Gibi Geçti** filmindeki "Mammy" rolüyle yardımcı kadın oyuncu dalında ödül alan ilk Siyah Amerikalı unvanını alıyor. Ancak ödül töreninin yapıldığı otele siyahların girmesi yasak. (Segregation Law) Film yapımcısı **David O Selznick**, otel idaresinden rica

minnet sadece o geceye ve Hattie'ye mahsus olmak üzere ödülünü almak için otele giriş izni koparıyor. Ancak Hattie salonun arkasında beyaz meslektaşlarından uzakta bir masada oturmak zorunda bırakılıyor!

1955 yılına **Rosa Parks**'ın toplu taşımacılıkta ayrımcılığa baş

kaldırmasına daha 15 yıl var, 1940 yılına dönecek olursak Hattie ödülendirildiği gece bu durumdayken Cumhuriyetimiz bütün olumsuz koşullara rağmen aslan gibi ayakta ve yolunda ilerliyor. **Atatürk**'ü müzü kaybedeli 2 yıl olmuş; Alman orduları Danimarka Norveç'e girmiş, Lüksemburg, Holanda, Fransa sırada; nüfusumuz 18 milyona yaklaşmış; İtalya Yunanistan'a saldırmış durumda. II. Dünya Savaşı'nın sınırlarımıza dayanması sebebiyle karartma ve sıkıyönetim uygulanıyor... Bu haldeyken Yunanistan'a Kurtuluş şilebiyle yardım malzemesi yolluyoruz. Aynı yıl Dolmabahçe Stadı'nın temelleri atılıyor Hattie ödül aldığı filmin Atlanta galasına gidemezken Cumhuriyetimizi aslan gibi var gücüyle ilerliyor. 1940'da **Akasya Palas, Şehvet Kurbanı Yılmaz Ali** adlı filmlerimizin ilk ikisi **Muhsin Ertuğrul**, sonuncusu **Faruk Keç** yönetmenliğinde gösterimde. Komedi, dram, polisiye üçlüsü... Hiçbir şeyden eksik değiliz.

Hattie'nin 1940 yılında yardımcı kadın Oscar'ından sonra 2002 yılında ancak **Halle Berry**

Başrol Oscar'ı kazanmış tek siyah Amerikalı ve hâlâ unvanını koruyor.

Bu arada ilk Oscar ödülünü alan **Emil Jannings** Alman aksanı yüzünden dışlanıyor; o da

Halle Berry Başrol Oscar'ı kazanmış tek siyah Amerikalı unvanını koruyor.

Almanya'ya dönüp Hitlerin propaganda makinası Joseph Goebbels'in propaganda filimlerinde oynuyor. Ancak Müttefikler Almanya'ya girince Amerikalıların sempatisini kazanmak için Oscar Heykeli'ni cebinden çıkarıyor.

Bir suikasta kurban giden Martin Luther King'in 9 Nisan'daki cenazesi sebebiyle 1968'deki Oscar ödül töreni 8 Nisan'dan 10 Nisan tarihine erteleniyor. Oscar törenlerindeki ikinci erteleme ise Ronald Reagan'a suikast teşebbüsünden sonra oluyor.

En çarpıcı Oscar Ödülü reddi ise **Marlon Brando**'ya ait.

Godfather filmindeki rolüyle Oscar ödülüne layık görülen Brando, Hollywood filimlerinde Amerikan Kızılderili yerlilerinin canlandırılma

Emile Jannings aldığı Oscar ödülüyle

şeklini protesto amacıyla geceye katılmayıp yerine Amerikan Kızıl-derili activist ve aktrist **Sacheem Littlefeather**'ı ödülü protesto etmesi ve kaleme aldığı mektubu okuması için yolluyor. Salondaki izleyiciler bu durum karşısında ne yapacaklarını şaşırıyorlar, kimileri alkışlarken, kimileri protesto ediyor. Ödülü vermek üzere sahnede olan olan **Roger Moore** ödül elinde kala kalıyor ve sonunda cebine koyup evine götürüyor!

Brando'dan daha önce yazarlara yapılanları protesto için 1936 yılında senaryo dalındaki ödülünü **Dudley Nichols** reddediyor.

1971'de **General Patton** rolüyle en iyi aktör dalında aday gösterilen **George C. Scott** adaylığı açıklandığında, kazandığı takdirde ödülü reddedeceğini peşinen söylemesine rağmen kazanıyor! Hatta ödülü açıklayan **Goldie Hawn** zarfı açtığında ismi görünce şaşkınlıktan "Aman Allahım!" diyor Scott geceye gitmediği gibi "Ne işim var 2 saatlik et geçit töreninde" diyerek hakaret ediyor.

1974'de **Tatum O'Neal** 10 yaşında Oscar kazanan en genç aktris ünvanına sahip.

14 dalda aday olan ve 11'ini kazanan **Titanik** filmi 1998'de ödül rekoru kırıyor.

Oscar Ödüllerinin skandal ve hikayeleri bitmez diye başlamıştık ama yazı bitmek zorunda. Lâkin kazanacağına yüzde yüz gözüyle bakılan **Er Ryan'ı Kurtarmak** filmi yerine **Shakespeare In Love**'ı

Kızilderili aktivist ve aktrist Sacheem Littlefeather, ödülü protesto eden Marlon Brando'nun mektubuyla

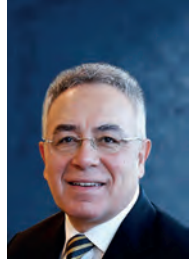
kazandıran ve sayısız ödüllü filimlerle rekorlar kırmaya devam eden (**English Patient** dahil) **Harvey Weinstein** stratejilerinin kendi felaketiyle sonlanması ise bambaşka komplo teorileri ve hikayeleri kapsıyor ve anmadan olmaz.

Velhasıl ödüller ödüllerden, filmler filmlerden ibaret değil. İzlediğimiz filmlerin arkasında başka filmler olduğu bir gerçek. Filmler adeta kültür savaşlarının muharip askerleri, sanatın savaşan ve meydan muharebelerini kazandıran muharıpleri.

Cumhuriyetimiz bu alanda da başarılı olsun isteriz. Kendine güvenen, inkâr edilemeyecek başarılarıyla dünyada fark yaratan sanatkârlarıyla. Ve elbette gerçekleri görerek, anlayarak... Yoksa yenilmeye doymayan pehlivanlara döneriz Allah korusun.

Saygıyla efendim... •

necefugurlu@gmail.com

Yenilenebilir Kaynaklarla Dünya da Yenilenebilir!

2

Değişimin Belirleyici Etkenleri

Yenilenebilir kaynakların hızla yaygınlaşmasını sağlayan 6 temel etken şöyle sıralanmaktadır:

1. Azalan Maliyetler: Yenilenebilir kaynaklara dayalı maliyetler azaldıkça, bu alanda iş yapılabilirliği artmış ve bu etken, değişimin sürükleyici gücü olmuştur. Zaten “olgunlaşmış” olan jeotermal ve hidroelektrik sektörleri, yıllardır alışılmış kaynaklarla rekabet edebilir düzeydeydiler. Bunlara, gelişen teknolojileri ve artan yatırımlar sayesinde, güneş ve rüzgâr da eklendi. Bu gelişmelere, elektrik

Rüzgâr, birçok ülkede sübvansiyon olmaksızın alışılabilir kaynaklarla rekabet edebiliyor.

depolama maliyetlerindeki düşüş de eklenince, söz konusu kaynakların yaygınlaşma hızı, beklenenin üzerinde oldu. Rüzgâr, birçok ülkede, sübvansiyon olmaksızın, alışılabilir kaynaklarla rekabet edebiliyor. 2010'dan günümüze, güneş fotovoltaiklerdeki ortalama maliyet düşüşü, % 73, rüzgârda ise % 22 oldu.¹¹ Birçok ülkede yapılan ihaleler göstermektedir ki 2020 yılında, güneş ve rüzgârdan elektrik üretim maliyeti, fosil yakıtlardan elektrik üretimi maliyet aralığının alt sınırını yakalıyor. Elektrikli araçlarda kullanılan lityum-ion batarya maliyetleri, 2010'dan bu yana % 80 azaldı. Tüm bu maliyet düşüşleri sayesinde, yenilenebilir teknolojilere yapılan yatırımlar, daha rekabetçi iş modelleri ve kâr dürtüsü ile artmaktadır. Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı, 2025 yılına kadar, küresel ağırlıklı ortalama maliyetin karasal rüzgar türbinlerinde % 26, denizel rüzgar türbinlerinde % 35, odaklanmış güneş teknolojilerinde % 37,

güneş fotovoltaikte % 59 oranında düşeceğini öngörüyor. Sabit batarya depolamada maliyet düşüşü ise %60 olarak tahmin edilirken, elektrikli araçların 2020 ortalarından itibaren rekabet edebilir düzeye ineceği öngörülmüyor.

2. Çevre Kirliliği ve İklim Değişikliği:

Özellikle petrol ve kömür yakılmasından kaynaklanan hava kirliliği, büyük başkentlerinin çoğunda, soluk almayı neredeyse olanaksız kılan seviyelere ulaşıyor. Dünya Sağlık Örgütü, dünyada her 10 kişiden 9'unun kirli hava soluduğunu ve hava kirliliği nedeniyle her yıl 7 milyon insanın yaşamını yitirdiğini açıkladı.¹² Ölüm nedenleri sıralamasında 4. sıraya yerleşen hava kirliliği ve iklim değişikliği, insanlar ve eko-sistem için yaşamsal bir tehdit oluşturuyor. Mevcut eğilimlerin devamı halinde, bu yüzyılın sonuna kadar, kürenin sıcaklığında (Sanayi Devrimi öncesine göre) 3°C'lık bir artış

olacağı hesaplanırken, bunun 1,5° C ile sınırlandırılması sağlanamazsa, geri dönüşü olmayan değişikliklerle karşılaşmamız ve yaşamsal ekosistemlerin yok olmasının kaçınılmaz olacağı öne sürülüyor. Enerji sektörünün, küresel salımlarının üçte ikisinden sorumlu olduğu dikkate alınırsa; düşük karbon ekonomisine geçişin temel gereklilikleri; yenilenebilir kaynakların payının hızla artırılması ve enerji verimliliğinde 2 kat artış olarak öne çıkıyor.

3. (Belirlenen) Yenilenebilir Enerji Hedefleri:

Yenilenebilirler alanındaki yatırımların “yapılabilir” olduğunun görülüp, yaygınlaşma-

sının etkisiyle ve karbonsuzlaştırma gereksiniminin kavranmasıyla; birçok hükümet, yenilenebilir kaynakların, enerji karışımı içindeki payının artırılması için iddialı hedefler belirliyor. Başlangıçta çoğu hükümet, yenilenebilir kaynakları devlet desteği (sübvansiyon) ve zorunlulukla yaygınlaştırmaya çalışırken; sonraları, rekabetçi ihaleler devreye girmeye ve maliyetler düşmeye başladı. Birçok ülkede, petrol ve gazda tamamen ya da yüksek oranda dışa bağımlılık olduğu için, yenilenebilirler yönelim başladı. Bazı petrol üreticisi ülkelerde de yüksek

Birçok ülkede, petrol ve gazda tamamen ya da yüksek oranda dışa bağımlılık olduğu için, yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelim başladı.

yenilenebilir hedefleri belirlendi. Örneğin BAE, 2050 yılı için; yenilenebilir kaynakların payını elektrikte % 44, karbon salımlarındaki azalma hedefini ise % 70 olarak açıkladı. Merkezi hükümetlerin yenilenebilirler konusunda yavaş davrandığı bazı ülkelerde, inisiyatifi onların yerine yerel hükümetler/yönetimler devraldı. ABD -Kaliforniya’da, 2030 için % 60’lık yenilenebilir hedefi belirlendi. Meksiko City ve Madrid belediyeleri, dizel yakıtlı arabaları yasaklama planlarını açıkladı.

4. Teknolojik Yenilikler:

Güneş FV’de artan modül verimlilikleri, rüzgar türbinlerinin boylarının artırılması gibi teknolojik yenilikler, yenilenebilirlerin elektrik sektöründe yaygınlaşmasında önemli rol oynadı. Patent sayısındaki artış oranları, yenilenebilir teknolojilerdeki yeniliklerin, fosil yakıtlar ve nükleerdekileri geride bıraktığını gösteriyor. Uzun erimde, yeni nesil biyoyakıtlar ve elektrolizle elde edilen hidrojen gibi alanlardaki gelişmeler, elektrik kullanımının daha zor girdiği hava ve deniz ulaşımı ile ağır sanayi alanlarında da yenilenebilirlerin

Dünyanın önde gelen birçok şirketi, elektriklerini tamamen yenilenebilir kaynaklardan elde etme yönünde harekete geçtiler.

daha fazla kullanımına alt yapı sağlayabilecek. Dijitalizasyon ve enerji depolama alanları da yeni olanaklar sunuyor. Akıllı ağlar, şeylerin interneti, büyük veri ve yapay zekâ gibi uygulamalar, enerji sanayisinde kullanılmaya başlamış ve verimlilikte sağladıkları artışla, yenilenebilirlerin akıllı üretim ve dağıtım sistemlerde kullanımını hızlandırmıştır.

Rüzgâr ve güneş gibi “değişken” yenilenebilir kaynaklar açısından, enerji depolama alanındaki gelişmeler yaşamsal önemde. Elektrikli araçlarda kullanılanlar dâhil, bataryaların önemli depolama teknolojileri olarak öne çıkması beklenmektedir. Elektrik, ısıl biçimde; kazanlarda, ısı pompalarında ya da su soğutma birimlerinde depolanabiliyor.

Uzun erimli depolamada ise sıkıştırılmış hava ya da hidrojen gibi

seçenekler gündemde.

5. Şirketlerin ve Yatırımcıların Faaliyetleri:

Divest-Invest ve CA100+32 gibi fosil yakıtlara yapılan yatırımları temiz enerjiye yöneltmeyi hedefleyen yatırımcı gruplar, büyük şirketlere, karbon ayak izlerini azaltmaları yönünde baskı yapıyorlar. Polonya’da Aralık 2018’de toplanan iklim konferansında, 32 trilyonluk bir varlığı temsil eden 415 yatırımcı grup, hükümetlere; karbona fiyatlandırma getirmeleri, fosil yakıt sübvansiyonlarını kaldırmaları ve kömür santrallerini kapatmaları çağrısı yaptı. Dünyanın önde gelen birçok şirketi, elektriklerini tamamen yenilenebilir kaynaklardan elde etme ve tedarikçilerini de bu yola çağırma yönünde harekete geçtiler. Apple ve Microsoft tüm işletmelerinde tamamen

yenilenebilir kaynak kullandıklarını açıkladılar. IKEA, Tata Motors ve Walmart da bu yöndeki kararlarını duyurdular. Artan yatırımcı baskısı sonucunda, SHELL şirketi de karbon ayak izini, 2035'e kadar %20 azaltma kararı alırken, ExxonMobil ve Equinor, karbon fiyatlamasını desteklediklerini açıkladılar.

6. Kamuoyu

Görüşü, değişimin en önemli potansiyel güçlerinden birini oluşturuyor. Tüketiciler, artan bir hızla, düşük karbon ayak izi olan ürünleri tercih ediyor; sivil toplum hareketleri, hükümetleri ve şirketleri, hava kirliliğini ve karbon salımlarını azaltmaları yönünde baskılıyor. Yaklaşık 15,000 Avusturya'lı öğrenci, iklim değişikliği konusunda hükümeti uyarmak amacı ile boykot yaptılar. Hollanda'da bir mahkeme, hükümetin 2020 yılına kadar, sera gazı salımlarını (1990 seviyesine göre) %25 azaltması kararını verdi.

Toparlarsak

Yenilenebilirlerin yaygınlaşmasıyla, mevcut güç dengelerinde de köklü değişiklikler olması bekleniyor. Elektrik üretim ve tüketiminde, dağıtık kullanım, yenilenebilirlerin kullanım oranını artırırken, enerji kullanımında demokratikleşmeye de olanak sağlayacak. Çin

gibi, yenilenebilir teknolojilere son yıllarda büyük yatırım yapan ülkelerin, yarattıkları kapasiteyi kullanarak, küresel etkinliğinin arttırılmaları bekleniyor. Bunun tersine, bugüne kadar ekonomileri fosil kaynak ihracına dayalı olan ve enerjide dönüşüme ayak uyduramayan ülkelerin, risklerle karşılaşmaları ve mevcut etkinliklerini kaybetmeleri bekleniyor.

Dönüşümü doğru kavrayan ülkeler, enerjide bağımsızlaştıkça, ekonomileri de sırtlarındaki ithalat kamburundan kurtulacak.

Dönüşümü doğru kavrayan ülkeler, enerjide bağımsızlaştıkça, ekonomileri de sırtlarındaki ithalat kamburundan kurtulacak. Enerjide bağımsızlık, ekonomide ve dış politikada da bağımsızlığı getireceğinden,

ülkelerin ve yurttaşlarının da daha özgür hareket etmeleri mümkün olacak. Ağırlıklı olarak yenilenebilir kaynakların kullanımı sayesinde, bugün sürdürülmekte olan sorumsuz kaynak tüketimi terk edileceğinden, gelecek kuşakların daha temiz, daha bağımsız ve sürdürülebilir bir dünyada yaşamaları da sağlanabilecek.

Yenilenebilir kaynaklarla, dünya da yenilenebilir! •

necdetpamirbd@gmail.com

Kaynakça

11- IRENA, Renewable power generation costs in 2017, International Renewable Energy Agency, 2017

12- WHO, How Air Pollution is Destroying Our Health, World Health Organization, 2018, at: www.who.int/air-pollution/news-and-events/how-air-pollution-is-destroying-our-health

Gözün Sözü

Cemal Tahsin

SOSYAL DEMOKRASİNİN KISA TARİHÇESİ

Yazan: BARBAROS ENEÇ

Siyasi yelpazenin sol görünümlerinden biri olan sosyal demokrasi modern toplumların oluşumunda merkezi bir öneme sahiptir. Sosyal demokrasi, işçilerin, demokratik kapitalizm altında örgütlenmesinin yaygın biçimidir. İyi ya da kötü, işçilerin lehine reformları hayata geçirebilmiş “sol” dahilindeki yegâne güçtür. Fakat özellikle 1980’lerden bu yana Batı dünyasında neoliberalizmin hegemonyasına katkı vermesi çok şaşırtıcıdır. Sosyal demokratların kamusal aygıtın küçültülmesine katkısı, liberallerle yarışır derecedir. Öncelikle refah devletinin kazanımları tasfiye edildi, bu süreç söylemde özel girişim yüceltilip, kişisel çıkarların kovalanması teşvik edildi. Peki “sosyal demokrasi” nasıl gelişti? »

Sosyal demokrasi, işçilerin, lehine reformları hayata geçirebilmiş "sol" dahilindeki yegâne güçtür.

Modern siyasi partiler 19. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa’da doğmuştur. Erken dönemde işçi sınıfının ekonomik ve toplumsal talepleri liberal demokratlar tarafından temsil ediliyordu. Daha sonra sosyal demokrat partiler, işçi sınıfının kendi örgütleri olarak doğdular. Farklı ülkelerdeki partiler benzer taleplerle siyaset arenasına çıktılar. Bu taleplerin en önemlileri, 8 saatlik iş günü, çocuk emeğinin yasaklanması, evrensel genel oy hakkı ve barıştı.

Yukarıdan aşağıya doğru, iyi örgütlenmiş ve disiplinli parti örgütü bu dönemdeki sosyal demokratların icadıydı. Alman Sosyal Demokrat Parti üzerine çalışmış olana Roberto Michels, günümüzde örgüt teorilerinden işletme kuramlarına farklı sosyal bilim ve uygulama alanlarında karşılaştığımız oligarşinin Tunç Kanunu bu dönemdeki gözlemlerine dayandırmıştır. 1890’lardan 1960’lara siyasi hareketlerin hakim modeli olan çağdaş kitle partisi sosyalistler tarafından icat edilmiştir.

Bu dönemde en önemli parti Almanya’da 1863’de kuruldu. Bu yıla kadar liberallerle işçiler koalisyon halindeydi. Bu birlik 1860’larda krize girdi ve en önemli işçi örgütü İşçi Eğitim Birliği bölünerek, Genel Alman İşçi Derneği’ni

doğurdu. Bu örgüt dünya üzerindeki ilk işçi sınıfı partisi oldu. Partinin kurucusu Ferdinand Lassalle’dır. Eski koalisyon taraftarları bu oluşuma cevaben Alman İşçi Dernekleri Federasyonu kurdular. Ancak bu örgüt 1869’da parçalanarak Sosyal Demokrat İşçi Partisi’ni kurdu. Genel Alman İşçi Derneği ve Sosyal Demokrat İşçi Partisi 1875’de Gotha’da birleştiler. Almanya Sosyal Demokrat Partisi ismindeki yeni parti örgütsel olarak hızla gelişti ve kısa süre içinde büyük seçim başarıları kazandı.

Roberto Michels

Almanya’daki bu başarılar, sosyalist partilerin diğer Avrupa ülkelerinde de kuruluşunu hızlandırdı. Önemli Avrupa ülkelerinde sosyal demokrat partilerin kuruluş yılları şöyledir:

Belçika 1885; Norveç 1887; İsviçre 1888; Avusturya ve İsveç 1889; İtalya 1892; Rusya 1898. Fransa’da küçük sosyalist gruplar bir araya gelerek 1905’de İşçi Enternasyonalinin Fransız Seksiyonu’nu kurdular. İngiltere’de ise, işçi sendikaları 1900’de İşçi Temsil Komitesi’ni oluşturdular ve bu oluşum 1906’da İşçi Partisi’ne dönüştü.

Sosyal demokrat partilerin uluslararası yaygınlaşmasının ve partiler arası benzerliklerin temel sebebi Enternasyonal’in varlığıdır. Birinci Enternasyonal 1864’de kuruldu. İkinci Enternasyonal 1889’da Paris’te kuruldu.

Sosyal demokrat partilerin uluslararası yaygınlaşmasının ve partiler arası benzerliklerin temel sebebi Enternasyonal'in varlığıdır.

Yukarıda gördüğümüz gibi Avrupa ülkelerinde partilerin oluşması bu döneme denk gelir. Alman sosyal demokrat hareketi Avrupa işçi sınıfı için en önemli modeldi. Bu hareket ikili bir karakter taşımaktaydı. Hem Lassallean işçi sınıfı reformizmini hem de marksist ortodoksiyi bünyesinde barındırıyordu. 1891'de yenilenen parti programı bu iki bakışı dengeli bir şekilde kullansa da marksizmin ağırlığı önceki programa göre artmıştı. Bunu programın ilk bölümünde durum analizi kısmında hissediyoruz. İkinci ve üçüncü bölümler bir reform paketi durumundadırlar. Evrensel oy hakkından, kadın erkek eşitliğine, çalışma saatlerinin sınırlandırılmasından çocuk istihdamının yasaklanmasına çeşitli tedbir önerilerini kapsar.

Bu dönem sosyal

Birinci Dünya Savaşı, Avrupa'daki sosyal demokratlar için dönüm noktası oldu.

demokrat işçi hareketinin reform ve devrim arasında salındığı devredir. Tek istisnası İngiltere'dir, çünkü İngiliz sosyal demokrat hareketin gelişmesinde marksizmin etkisi çok sınırlıydı. İngiltere'nin erken dönem sosyalistleri orta sınıftandır. Aslında bu durum Alman revizyonistlerini etkilemiştir. Sol düşünceye revizyonist

olarak geçmiş Eduard Bernstein'in siyasi düşüncesi, Londra'da yaşarken oluşmuştur.

Birinci Dünya Savaşı, Avrupa'daki sosyal demokratlar için dönüm noktası oldu. İki önemli karar anı çok önemlidir: Parlametoda savaş kredisine oy vererek yada vermeyerek savaşı desteklemek yada desteklememek kararı. Ve Bolşevik Devrimi karşısında takınılacak tutum nasıl olmalıdır?

Avrupa'nın bütün sosyal demokrat partileri savaşı destekledi. Bunun istisnası Rusya ve Sırbistan'dı. Bu ikircikli bir durumdu

Bolşevik Devrim'i Avrupa'daki sosyal demokratlar için sürpriz oldu.

zira 1907'de savaşa karşı bir tutum kararı almışlardı. Bu arada bu partiler burjuva savaş hükümetlerine katılmaya başladılar. Bu ikircikli durumun sonucu İkinci Enternasyonal dağıldı. Birde her ülkede sosyal demokratlar savaş taraftarı ve karşıtı diye ikiye bölünmeye başladılar. Partiler içinde sağ ve sol kanat ayrımları oluştu. Ve bu da partilerin bölünmesine yol açtı. Bolşevik Devrim'i Avrupa'daki sosyal demokratlar için sürpriz oldu. Mutlakiyetçi yönetime son verdiği için sempati ile yaklaşıyorlardı. Ancak bu durum karşılıklı değildi. Bolşevikler merkezi olarak örgütlenmiş ve Moskova'nın yönlendirdiği bir komünist hareket tasarlıyorlardı. Reformistlere yer verilmemeliydi. Lenin yeni bir komünist enternasyonal kurma girişimi başlattı. Üyelik için 21 şart belirlendi. Bunlardan bir tanesi de partilerin kendilerini Komünist Parti olarak adlandırmalarıydı. İki yıl içinde tüm Avrupa ülkelerinde komünist partiler kuruldu.

Diğer sosyalist partiler ise tekrar İkinci Enternasyonalı kurdu. Birinci Dünya Savaşı ile birlikte sosyalizm bir daha birleşmemek üzere iki kampa bölünmüştür. Bir tarafta komünist partiler diğer tarafta sosyal demokrat partiler. İki savaş arası dönem bir çöküş evresi oldu.

İki Dünya Savaşı arasında sosyal demokrasinin tek başarısı İsveç'de yaşandı. İsveç sosyal demokrasisi Avusturya marksizminden derinden etkilenmiştir. Bu görüşün siyasi stratejisi yıkıcı olmaktan çok yapıcı olarak tanımlanıyordu. Ayrıca, işçilerin, köylüler ve orta sınıf ile sınıf ötesi bir ittifak kurması gerektiğini öne sürüyordu. İsveç sosyal demokratları kolayca reformizme uyum sağladı. İsveçliler 1920'li yıllar boyunca ittifakları sayesinde üç koalisyon hükümeti kurdular. ve 1970'lere kadar ülkenin baskın partisi oldular.

Sosyal demokrat reformizm programı sosyal refah siyaseti gelire göre vergilendirme, ekonomik planlama, endüstriyel demokrasi ve sanayinin toplumsallaştırılmasını öncelik haline getiriyordu.

İkinci Dünya Savaşı sonunda Avrupa sosyal demokrat hareketi kendini toparladı ve yeniden örgütlendi. Bu yeniden doğuşta İsveç deneyimi önemli bir referans kaynağı oldu.

Önümüzdeki ay sosyal demokrasinin savunduğu fikirleri ve bunları hayata geçirmek için izlediği politikaları yazacağız. •

Üniversitelerin Önemi

Yazan: ÖMER DEDEOĞLU

Elimden geldiğince ve vakit buldukça yurtdışındaki teknolojik ve bilimsel gelişmeleri takip etmeye çalışıyorum. Özellikle savunma sanayi, yapay zekâ, bilişim, sağlık ve tarım alanlarındaki gelişmeler ve uygulamalar baş döndürücü seviyelerde. Nerdeyse yapılan atılımların hepsi, öğretim üyelerinin teşvikleriyle, öğrenciler tarafından üniversite

koridorlarında hayat buluyor. Batı yüksek eğitim kurumları serbest ve özgür düşüncenin desteklenmesi üzerine kurulmuş, özerk, yaşayan ve yıllar içinde kendilerine has birer kültür oluşturmuş; toplumu, üretimi, devleti, iş hayatını besleyen kurumlar.

Muasır medeniyet seviyesindeki ülkelerin saygın üniversiteleri belli bir standardın üzerinde olmakla

birlikte tarihi süreçte kendi aralarında rekabet içinde olmuş ve belli dönemlerde belli ülkelerin üniversiteleri daha öne çıkmışlar. Dünya üniversiteler tarihinde altın devir diye niteleyebileceğimiz 19. Yüzyılın ikinci yarısından 20. Yüzyılın ilk yarısına kadar olan zaman diliminde ise dünya bilimi üzerinde Alman üniversitelerinin tartışılmaz etkinliği vardı. Geniş yayın faaliyetleri, buluşlar ve yenilikler, akademik düzenlemeler ve disiplinli öğretim üyeleri sayesinde genç kuşakların atılım gücü gelişmekteydi.

Nazilerden kaçan bu Alman akademisyenler tarafından Zürih’te “Alman Bilim Adamları Yardım Cemiyeti” kurulur ve bu cemiyet devletlerle temasa geçmeye başlar.

Almanya için bu önemli atılım ve bilim devri 1933’de Nasyonal Sosyalistlerin ve Hitler’in iktidara gelmesiyle başlayan ve II. Dünya Savaşı’nın sonu olan 1945 yılına kadar devam eden beyin göçüyle büyük kan kaybına uğradı. Bu göçün, çağdışı bir tutumla yurdundan edilen, ana unsurlarını, aralarında I. Dünya Savaşı kahramanlarının da bulunduğu Almanya’nın Musevi vatandaşları veya ailede Musevi olanlar ve siyasal ideoloji ile bağdaşmayanlar olarak ikiye ayırabiliriz.

Nazilerden kaçan bu Alman akademisyenler tarafından Zürih’te “Alman Bilim Adamları Yardım Cemiyeti” kurulur ve bu cemiyet devletlerle temasa geçmeye başlar. Avrupa devletleri ve ABD, Alman hükümeti ile olan yakınlıkları ve ticaretlerinin bozulmaması için 1940’a kadar bu cemiyetten uzak durur.

Bu esnada milli mücadeleden çıkmış, emperyalizmi ve onun uşağı saltanatı topraklarından başarıyla defetmiş Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Anadolu insanıyla birlikte Türkiye Cumhuriyeti’ni kurmuş

ve hızlı ve kararlı bir şekilde yoğun devrim programına başlamıştır. Eğitim en önemli husustur. 1924 yılında eğitimin birleştirilmesiyle, Atatürk Kültür Hareketi kapsa-

mında, Ankara hükümeti ülkenin tek üniversitesi sayılabilecek Darülfünun ile yakın ilişkiye girmiş, 1926 yılında Ankara’da bir hukuk mektebi açılmıştır. 1928’de yazı reformu ve seferberliği gerçekleştirilmesiyle Ankara Devlet Konservatuvarı açılmış, Gazi Terbiye Dil ve Tarih Kurumları düzenlenmiş, Ankara’da Dil Tarih Coğrafya Fakültesi ve bir üniversite açılması için hazırlıklar başlamış, Gazi’nin himayesinde bir doğa bilimleri üniversitesi niteliğindeki Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü

kurulmuştur. Bütün bu gelişmeler ise 1933 yılında gerçekleşecek Üniversite Reformuna giden yolda önemli yapı taşları olmuştur.

Reform gerçekleşmiştir ama ülkede gerekli eğitim kadroları eksiktir. Böylece birbirine gerçekten ihtiyacı olan iki grup insanın; Nazi rejiminden kaçan Alman bilim insanlarının ve Genç Türkiye Cumhuriyetinin aydınlanma yolundaki halkının kaderleri keşişir.

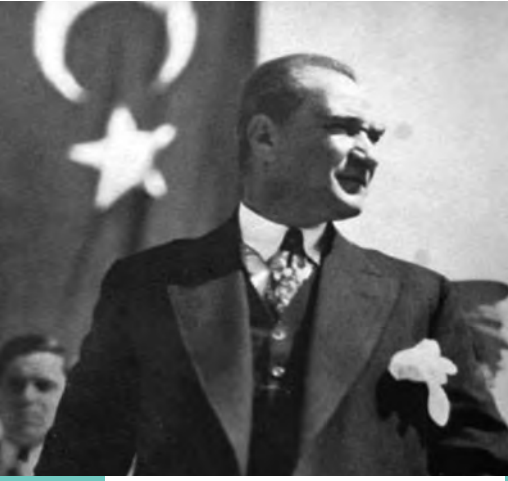
Zürih'teki dernek İstanbul ile temasa geçer ve bundan haberdar edilen Gazi'nin kesin tutumu sayesinde ilk grup bilim adamı Türkiye'ye davet edilir. Türk hükümeti gelenlere karşı dengeli ve insancıl bir tutum sergiler. Türkiye'nin ve Gazi'nin öncülüğü sayesinde Zürih'teki yardımlaşma cemiyeti resmiyet kazanır ve uluslararası olarak kabul görmeye başlar. Türkiye'ye bu zaman zarfında 100'ü profesör olmak üzere 1000'in üzerinde çoğunluğu Nazi rejiminden kaçan Alman ve Avusturyalı akademisyen gelir ve görev alır. Bunlar Alman üniversitelerinin altın ekolündendirler. Şövalye gibi disiplinli, ahlâklı ve insana değer veren öğretim üyeleridir hepsi. Türk akademik hayatına etkileri

Nazi baskısı nedeniyle Türkiye'ye sığınan Alman Bilim adamı Prof. Dr. Otto Gerngross'un torunu tarafından Ankara Üniversitesi'ne hediye edilen, Alman bilim adamlarının Türk asistanları ile birlikte eğitim verdiği fotoğraflar.

tartışılmazdır.

Osmanlı'da, 19. Yüzyıl'dan itibaren medreseler ile gerilim yaşayan laik eğitim kurumlarının açılmasından itibaren saray ve askeri okullara kısıtlı kalmış olan çağdaşlaşma hamlesi Anadolu'nun kurtarıcısı Atatürk sayesinde halka hediye edilir. Ağırlığı din ve ezbere dayalı eğitimin yerine sorgulayan, analitik ve bilimsel düşüncüyü ön plana alan bir eğitim sistemine geçiş başlamıştır. İstanbul'daki Kemalizm

Gazi, “muasır medeniyetler” derken Batı’yı değil, çağdaş ve öncü medeniyetleri hedef göstermiştir.

muhaliflerinin tüm karşı çıkmalarına rağmen bilimsel düşünce, akademik özgürlük ve üniversitenin tüzel kişilik olmasına yönelik kanunlar hızlı bir şekilde çıkarılır üniversite hayatı yoktan var edilir.

Bu reformlar kapsamında Türk tarih tezi ve değerlendirmesi ulusal bir hareket olarak ülkeyi sarar ve cumhuriyetin harcı olur. Darülfünun yerine açılan İstanbul Üniversitesi ülkedeki akademik ortamın gelişmesinde büyük pay sahibi olur. Kuruluşundan sonra geçen 50 yıl içinde İstanbul üniversitesi 70 bin mezun vermiş, bin genç, doktora ve uzmanlık yapmış, büyük bir akademik kadro yetiştirmiş, yayın

hayatı sayesinde ülkenin kültür düzeyinin artmasında söz sahibi olmuştur.

Her alanda olduğu gibi önü kesilmeye çalışılan Atatürk devrimlerinin, eğitim ayağında da ilerleme yavaşlamış, durmuş ve günümüzde gerileme başlamıştır. Her semtte açılan içi boş üniversiteler, tarikatların eline düşen eğitim kurumları sayesinde ülkemiz maalesef tekrar bir “Hurafeler Çağı” yaşamaktadır.

Bağımsız üniversiteler bir ülkenin ve halkın fikri ve bilimsel hayatının gelişmesi için en önemli etkidir. Önümüzdeki bilim ve teknoloji çağının gerisinde kalmışımız, üretemememiz hep eğitim sistemimizin geriliğindendir. Gazi “muasır medeniyetler” derken Batı’yı değil, çağdaş ve öncü medeniyetleri hedef göstermiştir. Osmanlı’nın düştüğü duruma Türk halkının düşmesini istememiş ve bunu engelleyebilmek için de ömrünü vermiş, “Varlığını Türk varlığına armağan etmiştir”.

Bilimin, teknolojinin bu kadar ilerleyeceğini öngörmüş, sonsuz bir karmaşıklığa sahip doğaya ve kanunlarına ters düşen hiçbir şeyi önemsememiştir. Zamanının çok ilerisinde olarak özellikle eğitim alanında insan odaklı ve insana değer veren devrimler yapmış ve insan aklını kusursuzlaştırmayı tutku haline getirmiş Ulu Önder Atatürk hakkında okudukça insanın ona olan hayranlığı gün geçtikçe katlanarak çoğalıyor... •

omerdedeoglu73@gmail.com

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

Kimsiniz, Kimlerdensiniz?

Antropoloji (insanbilim) profesörü Bozkurt Güvenç 2018 yılı sonunda (10 Aralık İnsan Hakları Günü), ölümsüzlerin dünyasına geçti.

İnsan ve Kültür: Antropolojiye Giriş, Sosyal Kültürel Değişme, Japon Kültürü, Demokrasi, Din, Devlet gibi kitapları arasında Türk Kimliği yapıtının önemli bir yeri vardı.

Bu çalışmasıyla ilgili açıklamaları arasında şu sözleri dikkat çeker: »

Cumhuriyetin
yetiştirdiği ilk aydınlar
kuşağından bilim ve
kültür insanı:

**Bozkurt
Güvenç**

“1984’te bir kimlik kitabı yazmaya soyundum. Sonra ‘Türk Kimliği’ olarak yayımlayacağım kitabı... Fransa’da başlamıştım. Paris’te Claude Levi-Strauss ve arkadaşları o sırada kimlik meselesi üzerine çalışıyordu. Çünkü demokrasi deneyimi toplum içinde bireyleri ortaya çıkarıyordu; farklılıklar iyiden iyiye göze batmaya başlıyordu. ‘Bu fark nereden geliyor?’ diye sordu bu sosyalbilimciler. Herkes Fransız ama hiçbiri diğeri benzemiyor.”

Sekiz yıl boyunca yerli yabancı pek çok kişiye “kim olduklarını” sormuş. Herkes bir şeyler söylüyormuş: Din, ırk, meslek konularında açıklamalar sıralanıyormuş.

“Müslümanım”, “Cumhuriyetçiyim”, “Demokratım”, “Öğretmenim” diyorlarmış. Ama hiç kimse “Ben insanım” dememiş! Yakup Kadri’nin **Yaban** romanında Ahmet Celal’le eski emir eri Bekir Çavuş’un, Porsuk Çayı kıyısında yaşadıkları köyde, Kurtuluş Savaşı günlerinde aralarında geçen konuşma geliyor akla:

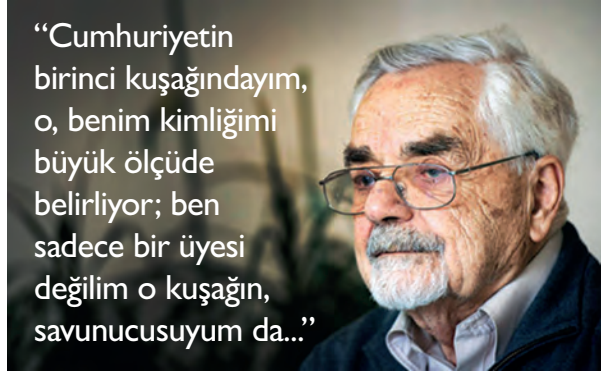
“İnsan Türk olur da nasıl Kemal Paşa’ dan yana olmaz?

“Biz Türk değiliz ki, beyim, ‘Ya nesiniz?’”

“Biz İslamımız, elhamdülillah... O senin dediklerin Haymana’ da yaşarlar.”

Bekir Çavuş’la artık, daha ziyade konuşmaya mecalim yok. Bir asılmış adam gibi başım göğsüme düşüyor. Bunalıp kalıyorum.

Zaferi kazansak bile kurtaracağımız şey, yalnız bu ıssız topraklar, bu yalçın tepelerdir. Millet nerede? O henüz ortada yoktur ve onu, bu Bekir Çavuşlar, bu Salih Ağalar, bu Zeynep kadınlar, bu İsmailler, bu Süleymanlarla yeni baştan yapmak gerekecektir.”

Cumhuriyetin yetiştirdiği ilk aydınlar kuşağından olan Bozkurt kendisini, “*Cumhuriyetin birinci kuşağındayım, o, benim kimliğimi büyük ölçüde belirliyor; ben sadece bir üyesi değilim o kuşağın, savunucusuyum da,*” diye tanımlamıştı. Roman kişisi Ahmet Celal’in zaferden sonraki Türkiye için gösterdiği çalışma izlenisini üstlenmiş önder aydınlardan biriydi...

Türk kimliğini belirlemek için

yola çıkan antropoloji profesörü, “Tek bir Türk kimliği yerine Türk kimlikleri olduğunu gördüm,” diyordu.

“Demokrasiye geçebilmemiz için bizim bu çeşitliliği görmemiz, benimsememiz, ona saygı duymamız gerek,” diye düşünüyordu.

Türk toplumunun mozağini anlatırken Türklerin varlığını kökleri üzerine ayrıntılı biçimde durdu.

Bu köklerin “Türklerden önceki Küçük Asya (Anadolu) kültürlerine ve insanlarına; Küçük Asya’ya gelip yerleşmeden önceki Orta Asya Türk boylarına; Küçük Asya’yı fethedip yerleşen Müslüman Türkmen veya Oğuzlara; Anadolu’da fethedilen, Müslümanlığı kabul ederek Türkleşen yerlilere; Batılı çağdaş ve laik Türklere, kadar uzanıyordu. “Biz bunların hangisiyiz?” sorusu yersiz ve gereksizdi. Çünkü, “Bunların hepsi bizim, biz hepsiyiz.” diyordu.

Ona göre, en üst kimliğimiz, bize onur veren kimliğimiz insanlıktı.

Konuyla ilgili çalışmalarının; dünyada kimlik bunalımının yaygınlaştığı, ülkemizde ise ‘Türk-İslam sentezi’ ideolojisinin tartışıldığı 1980’lere dayandığını hatırlatan Güvenç, Türk kimliğini belirlerken yurttaşlarına toplumsal bir hedef de göstermektedir:

“Kimdir Türkler? Günümüzün ‘kimlik sorunu veya bunalımı’ bu soruya verdiğimiz çeşitli ve çelişik yanıtlardan kaynaklanır. Oysa Turanlı, Müslüman, Anadolu, Rumelilisi, Sünnisi, Alevisi, Doğulu, Batılı, Atatürkçüsü ve Şeriatçısı ile hepsi biziz. Ama kimliğimizi yani kültür tarihimizi bilmiyoruz. Köklerimizi arayıp buldukça kendimizi tanıyacağız; kendimizi tanıdıkça, umuyorum ki, karşıt gördüğümüz ötekileri bağışlamayı öğreneceğiz.”

Kitaplara gömülmüş bir bilim adamı değildi. Bilgisinin ışığında günümüzü eleştirmekten uzak durmuyordu:

“Kitaplara gömülmüş bir bilim adamı değildi. Demirel döneminde Cumhurbaşkanlığı danışmanlığında bulunarak devlet örgütünü yakından tanıdı. Son döneminde bilgisinin ışığında günümüzü eleştirmekten uzak durmuyordu. Cumhuriyetin kurucu değerlerini savunuyordu. Ulusalçı, halkçıydı. Yazılarında özellikle çağdaşlaşma, demokrasi, barış konuları üzerinde duruyordu.”

“Köklerimizi arayıp buldukça kendimizi tanıyacağız; kendimizi tanıdıkça, umuyorum ki, karşıt gördüğümüz ötekileri bağışlamayı öğreneceğiz.”

Başlangıçta mimarlık öğrenimi görmüş, bir süre bu meslekte çalışmıştı.

Son yazısında yeni bir değerlendirmesini okuduğu meslektaşı Prof. Dr. Doğan Kuban’a seslenerek, “Mimarlık tarihi değil, şehir sosyolojisi ya da sosyal-kültürel

antropolojisi. Bilim ve Türkiye adına teşekkürler,” derken günümüzün kent dokusu uygulamalarına eleştirilerini sıralamıştı:

“Kimliğimizi ve dünya görüşümüzü okul öncesi çağda yoğuran, lise eğitimi görmüş anneler yapabilir. Çünkü çağdaş insanın dünya görüşü, temel eğitimle ilköğretimde değil, lisede değişiyor.”

“Hep sorup duruyoruz bugün ne yapılmak isteniyor. Tarihi İstanbul’a Anadolu yakasında ikinci, Rumeli yakasında üçüncü bir İstanbul eklemeye kararlı politika amacı ile ülke yıkıma sürüklenebilir. O amacı destekleyen yurttaşlarımızı yıllardır uyarıp uyandıramadık. Yaşadığım derin acının ezikliğini paylaşmak istedim.”

“Batı dünyası, bağımsız bir Türkiye yerine sömürüye açık ve savaşa yatkın bir Türkiye’yi tercih

eder görünüyor. ABD’nin Büyük Ortadoğu Projesi’nde, iki ülke arasında yaratılacak Yeni Kürdistan böl-yönet politikasının bir uzantısı

olabilir, Müslümanlar birbiriyle savaşmalı ki sömürüyü görmesinler.”

Kültür Müsteşarlığı, Cumhurbaşkanı danışmanlığı yapmıştı; kültür gelişmeleriyle ilgili yapıtların sahiydi. Kültür yaşamına devletin yaklaşımına eleştiriler getirirdi:

“Bir Kültür Devrimi yapan Cumhuriyet, özgür sanatları özendirdi. Eğitim ve Kültür Bakanlıklarında Cevat Memduh Altar gibi laik genel müdürlerle yönetilen özgür sanatlar, bu dönemde ‘Devlet Güzel Sanatlar Kurumu’ tasarısıyla, merkezi yürütmenin gözetim ve denetimi altına alınmak

isteniyor.”

“Kültür kanunla olmaz... Demokrasi, halkın yalnız istediklerini yapmak değil, ona istemesi gerekenleri kazandırmaktır.” diyen C. M. Altar, onun benimseyip örnek aldığı öncü Cumhuriyet aydınlara biriydi.

Eğitim, kadın sorunları onun ana ilgi alanlarındandı. Kadınların eğitimine öncelik veriyordu:

“Laik eğitimle ulusal kimlik yaratmak gerekiyor. Bu görevi ne

anayasa yapabilir ne de başkan. Kimliğimizi ve dünya görüşümüzü okul öncesi çağda yoğuran, lise eğitimi görmüş anneler yapabilir. Çünkü çağdaş insanın dünya görüşü, temel eğitimle ilköğretimde değil, lisede değişiyor.”

Bilimi sanatın katkısıyla geliştirmeyi öngörüyordu. Daha sonra profesör olan bir öğrencisi onun kendisinden, “*Antropoloji orada çünkü...*” diyerek Yaşar Kemal’in **Dagın Öte Yüzü** üçlemesini (Ortadirek, Yer Demir Gök Bakır, Ölmez Otu romanları) okumasını istediğini anlatacaktı.

“Kimlik” araştırmaları, “ötekinin kimliği”ni de gündeme getirecektir. Bu ikinci sorun da Bozkurt Güvenç’in yakından ilgilendiği bir alandı. “Öteki”ne bakışımızla ilgili olarak kendimizi sorgulamamızı bekliyordu:

“Aynı dinin mezhepleri ve cemaatleri, farklı dinlerin ötekileri ile omuz omuza savaşıyor. Nereden gelip nereye gittiğini bilemediğimiz şu ölümlü dünyada yaşamın birbirimizi öldürmekten başka bir yolu yok mu?..

Kendi türüne düşman yegâne

yaratık olan İnsanoğulları, barış için savaşa hazırlanmak yerine, neden barış eğitimine başlamıyor? Bir lahzalık tefekkür, hayat boyu ibadete bedel değil mi?..”

Bozkurt Güvenç’in öngördüğü değerler arasında “hoşgörü”nün önemli yeri vardır. Yanıt aradığı soruların başında niçin hoşgörülü davranmadığımız gelir, bu konuda eleştirilerini sıralar:

“Sorunun çözümü demokrasi bulunabilir. Demokrasimizin temel sorunu ise, kanımca-sanımca, yoksulluk değil buyurganlıktır. Daha demokratik olmayı içtenlikle istiyor olabiliriz; ama demokrat bir kişilik yapısına sahip değiliz. Zorlandığımız her yerde sorunu kaba kuvvet, şiddet ve ceza ile çözümlemeyi yeğliyoruz.”

Prof. Dr. Bozkurt Güvenç’in **Türk Kimliği: Kültür Tarihinin Kaynakları** araştırması, bize kendimizi gösteren bir aynadır.

Dünden bugüne nerede ne yanlışlar yaptığımıza da parmak basarak geleceğimize ışık tutmaktadır. •

konurertopbd@gmail.com

“Okul genç beyinlere; insanlığa hürmeti, millet ve memleket sevgisini, şerefi, bağımsızlığı öğretir. Bağımsızlık tehlikeye düştüğü zaman onu kurtarmak için takip edilecek en uygun, en güvenli yolu öğretir.

Memleket ve milleti kurtarmaya çalışanların aynı zamanda mesleklerinde birer namuslu uzman ve birer bilgin olmaları lazımdır.

Bunu sağlayan okuldur. ”

M. Kemal Atatürk

Kültür ve Sanat Dünyasından
Tekin Özerter

Kadınların Cenneti

Fransız edebiyatının ünlü yazarlarından Emile Zola'nın romanlarından biri Kadınların Cenneti. Bu romanında da Nana, Germinal, Meyhane adlı romanlarında olduğu gibi Homoekonomistlerin pençesinde kıvranan Fransız toplumunun ve

Emile Zola

ve sefalete sürüklediği insanların feryadı...

Paris'te ilk "bonmarché" 1838 yılında açılmış. Kadınların Cenneti de 1883 yılında yayımlanmış. Yani yaklaşık kırk beş yıllık bir yaşanmışlığın yansıması. Reklamların ve modanın etkisiyle kadınların tüketim çılgınlığına sürüklendikleri

Ülkemizdeki lüks dükkânlarının kiralari dolarla ödenen AVM'lerin atası da "bonmarché"ler.

sahte cennetler olarak betimlemiş Emile Zola, günümüzde AVM denilen bu "bonmarché"leri. Bonmarché sözcüğü; iyi, adamakılı "bon" ile ucuz alışveriş, pazar yeri anlamına gelen "marché" sözcüklerinin bileşimi ile oluşmuş. Ucuz alışveriş yeri demek.

Ülkemizdeki lüks dükkânlarının kiralari dolarla ödenen AVM'lerin atası da "bonmarché"ler. 1839 yılında Mustafa Reşit Paşa'nın Gülhane'de adına Tanzimat Fermanı denilen Gülhane Hatt-ı Şerif-i okuması ile resmen ilân edilen batılılaşmanın Osmanlı ahalisinin gündelik yaşamındaki ilk yansıması "bonmarché"ler. İstanbul'un "bonmarché"si "Bon Marche Pera" 1850 yılında Beyoğlu'nda, bugün Odakule'nin olduğu yerde açılmış. Sonraki yıllarda da bu ilk adımı Paris, Berlin, Viyana başta olmak üzere Avrupa'nın büyük kentlerini mekân tutmuş uluslararası mağaza zincirlerinin halkaları olan Louvre, Au Lion,

bireylerinin sorunlarını irdelemiş Emile Zola.^[1]

Annesi ve babası ölünce iki kardeşi ile Paris'te küçük bir kumaş mağazası sahibi amcasının yanına sığınan bir genç kızın, Denise'in öyküsü Kadınların Cenneti. Aynı zamanda da yeni yeni ortaya çıkan ve adına Bonmarché denilen devasa mağazaların küçük rakiplerini yok edişlerinin; acımasız rekabetin açlık

Bon Marché, Au Camelia, Bazar Allemand, Carlmann et Blumberg, Orosdi Back, Au Paon, Baker adlı Bonmarchélerin açılışları izlemiş. Sadece İstanbul'da değil İzmir ve Selanik başta olmak üzere Osmanlı İmparatorluğu'nun önde gelen kentlerinin cicili bicili mağazaları olmuş çok katlı "bonmarché"ler.

Olmasına olmuş da o gün bugün- Ferhan Şensoy'un "Kahraman Bakkal Süpermarkete Karşı" adlı oyunu hariç- bizde kimse çıkmamış bu oluşumun neden olduğu insanların çilesini kendine dert edinen. Edebiyatımız seyirci kalmış uzun yıllar yaşam biçimindeki bu değişim ve dönüşüme.

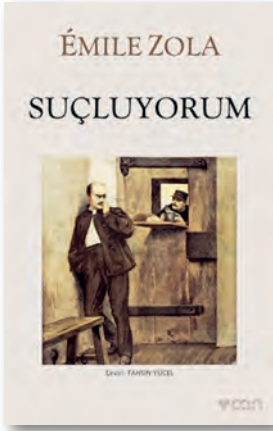
Avrupa'da da Türkiye'de de bonmarşelerin çok katlı mağazalara, çok katlı mağazaların "AVM'lere" dönüşümü Sanayi Devrimi'ne uzanan tarihi bir geçmişe dayanmakta. Ortaya çıkan sanayi ile meydana gelen üretim artışı tüketim alışkanlıklarının dönüştürülmesini zorlamış; halka arz edilen ürün sayısı artarak çeşitlenmiş; bu artışı aynı zamanda ve bir arada pazarlayabilmek de ancak çok katlı mağazalar sayesinde gerçekleşebilmiş. Reklam ve moda sektörü de bu dönüşümün lokomotif olmuş.

Bilim ve teknolojinin gelişmesinin sonucunda gerçekleşen Sanayi Devrimi ile üretimin çeşitlenerek artmasının yanı sıra madenlerde ve fabrikalarda çalışacak insan gereksinimi de artmış; kentlerde,

geçinebilmek için emeğinden başka bir şeyi olmayan işçi sınıfı ve kapitalizmden de öte farklı, acımasız bir ekonomi anlayışına sahip homoe-konomistler de yine bu dönemde ortaya çıkmış.

Homoekonomist sözcüğüne ilk kez yıllar öncesinde bir iktisat kitabında rastlamıştım. Yadırgamış, anlamını araştırmış; ahlâk, namus, merhamet, dürüstlük, insan sevgisi gibi değerlerden yoksun para-göz, para-manyak insan anlamına geldiğini de o zaman öğrenmişim. Bu tiplerin belli bir doyuma ulaştıktan, yeterli kapitale sahip olduktan sonra toplumda saygın bir yer edinebilmek için hayır kurumlarına üye olup bağışlarda bulunduklarını, vakıflar kurduklarını da... Bu para-göz, para-manyaklar; anamal / kapital birikimi uğruna toplumsal ve ahlâki değerleri önemsemeksizin sahip oldukları güç ile alışıl gelmiş siyaseti de etkilemiş; kamu yararı ya da mantıklı bir gerekçe gözetilmeksizin kişilere farklı ve ayrıcalıklı muamele yapılmasını sıradanlaştırmış ve insanları modern kölelere dönüştürmüştü.

"Ötekine" yaşama hakkı tanı-mama anlayışına kitaplarının yakıl-masına, vatan hainliği ile suçlan-masına rağmen var gücü ile karşı çıkmış; 1902 yılında faşist bir örgüt tarafından öldürüldüğü düşünülen Emile Zola. O, sadece çağının ve içinde yaşadığı toplumun sorun-larını ele alan büyük bir romancı değil aynı zamanda da gerçek bir aydın. Düzmece casusluk davası ile

“Suçluyorum” içeriğinden bağımsız olarak da; bir eylem, insan olmanın sorumluluğunu yansıtan bir edim olarak değerlidir.

ulaşan bir
anlama sahip.
“Suçlu-
yorum”
içeriğinden
bağımsız
olarak da;
bir eylem,
insan olmanın
sorum-
luluğunu
yansıtan bir
edim olarak
değerli.

yargılanıp idama mahkûm edilen
yüzbaşı Dreyfus davası ile ilgili
olarak “Suçluyorum / J’Accuse”
başlıklı Fransa Cumhurbaşkanı
Felix Faure’ya yazdığı ve L’aurore
Gazetesi’nde tam sayfa yayımlanan
mektubuyla da gerçek sanatçı ve bir
aydın olarak adını insanlık tarihine
yazdırmış:

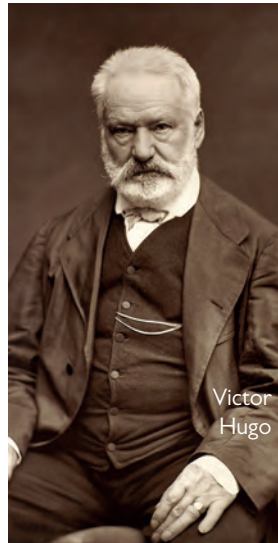
*“...Gerçeği
söyleyeceğim. Benim
görevim konuşmak,
suç ortağı olmak
istemiyorum. Yoksa
gecelerim orada,
ışkencelerin en
korkuncu içinde,
işlemediği bir suçun
cezasını çekmekte olan
suçsuzun hayaletiyle
dolup taşacak...”*

Bu açık mektup,
insanlık tarihinde
özel bir yere sahip.
Çünkü çok az metin,
gibi kendi tarihsel
bağlamının ötesine

Bu hareketiyle yalnızca çağının ve
içinde yaşadığı toplumun sorun-
larını ele alan büyük bir romancı
olmakla kalmaz, aynı zamanda
gerçek bir aydın olduğunu da
gösterir Zola. Sadece Emile Zola
değil; ölüm cezası ve toplumsal
adaletsizliğe karşı çıkan Victor
Hugo^[2] da eserlerinde Fransa’daki

toplumsal sefalet ve
adaletsizliği yansıtmış.
Fırından bir somun
ekmek çaldığı için
kürek cezasına çarptı-
rılan bir insanın (Jean
Valjean) başından
geçenleri konu alan
17 yılda yazdığı,
1862’de yayımlanan
Sefiller adlı romanı ile
ünlenen Victor Hugo
da yargılanmaktan ve
sürgünden yakasını
kurtaramamış.

Homoekono-
mist kültürün ortaya
çıkardığı bir başka

Victor
Hugo

olgu da yarışmacı / benci “rabbenâ hep bana” anlayışının eğitimi de olumsuz yönde etkilemiş olması. Bugün de devam eden okul eğitimi-ndeki, öğrencilerin diğerlerinin önüne geçmesi gereken bireyler olarak şartlandırması. Ötekileri önemsemeden her ne olursa olsun başarıya odaklama çabasıyla Hümanizmden uzaklaşılması. Bugün karşı karşıya olduğumuz ekonomik, sosyal tüm sorunların nedeni de insanı ve geleceği önemsemeyen

doğal kaynakların çarçur, doğanın kirletilerek yok edildiği gereksiz üretim ve tüketim çılgınlığı.

Önümüzdeki yıl Emile Zola’nın doğumunun 180. yılı. Bana sorarsanız eserleri bizim için hâlâ güncelliğini koruyor.

Her şeye rağmen mutlu bahar günleri dileği ile... •

tekinozertembd@gmail.com

[1] Émile Édouard Charles Antoine Zola (1840 – 1902) Romancı, oyun yazarı, gazeteci

[2] Victor Hugo (1802-1885) Şair, romancı, oyun yazarı

EMİLE ZOLA KİMDİR?

Emile Zola, 1840 senesinde Paris’te doğmuştur. Babası İtalyan asıllı ve iyi bir mühendistir. Çocuk yaşta yetim kaldı; düzenli bir öğrenim görme şansını hayatı boyunca yakalayamadı. 22 yaşına kadar Paris’te yaşadığı sefaleti sindirmeye çalıştı. 1862 yılında Haşet kitapevinde işe başladı ve hayatı bir nebze olsun değişti. 1864 tarihinde ilk hikayeleri basıldı.

Figaro gazetesine makale göndermeye başladı ve “Les Mysteres de Marseille” isimli romanı Marsilya’da tefrika edildi. Zola, kendini tam anlamıyla edebiyata vermek amacıyla, 1866’da Haşet’e veda etti ve 1867’de kısa sürede ünlü olmasını sağlayan “Therese Raquin”i bitirdi. Bili-

min artık sanatın içine girmesi gerektiğini söyleyen Zola insan iradesinin zayıflığını, insanı şekillendirenin içinde bulunduğu çevre olduğunu iddia etmiş; kitaplarında da bunu anlatmaya

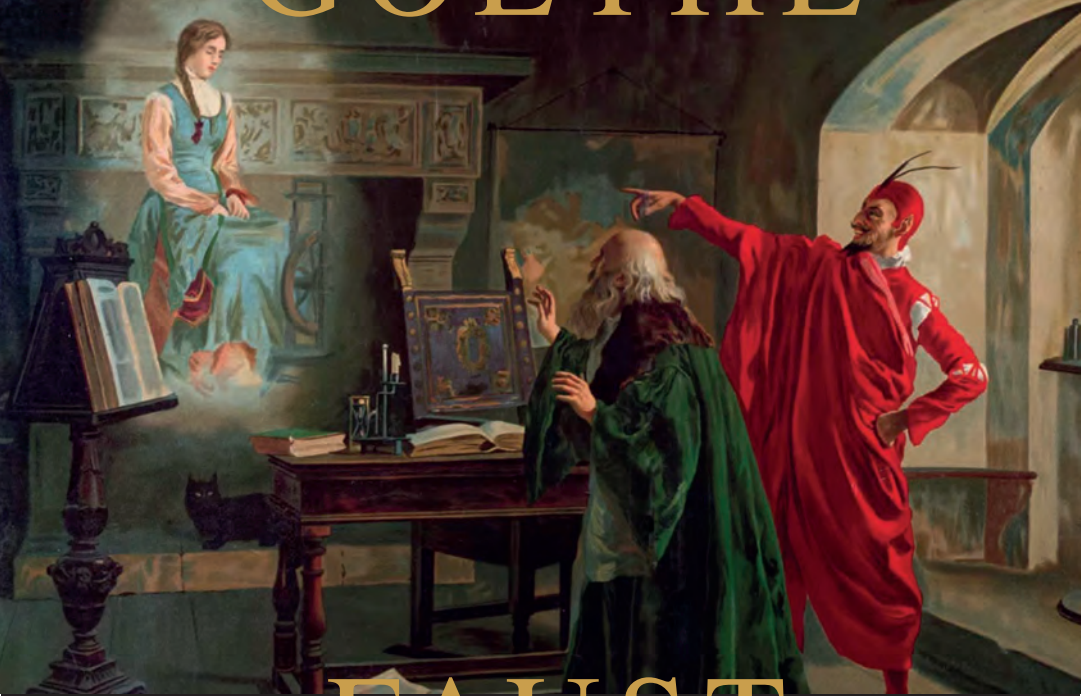

Yüzbaşı Alfred Dreyfus / Fransada yargı ihlali mücadelesi

çalışmıştır. 1877’de piyasaya sürülen “Meyhane” adlı eseriyle daha büyük bir üne kavuşmuştur. Zola naturalist romancıların öncüsü olarak bilinmektedir.

1897 senesinde Fransız ordusunda Yahudi olması nedeniyle askeri yargının duyarsızlığına kurban giden Yüzbaşı Dreyfus’u o dönem başta bulunan hükümetin tüm baskılarına rağmen savunan ve Fransa devlet başkanına yazdığı “Suçluyorum” makalesini piyasaya süren Zola, bir yıl hapse mahkûm edilmişti. İngiltere’ye sığındıysa da af sayesinde ülkesine geri dönüş yapmıştır. Emile Zola, 1902 yılında yatak odasında duman zehirlenmesinden olduğu bilinen facia sonucu hayata gözlerini yummuştur.

GOETHE

"Faust" sahnesi
Charles Gounod
(1818-1893)

FAUST

Yazan: BERK YÜKSEL

*"Zavallı şeytan, bana ne verebilirsin ki? Yükseklerle göz dikmiş insan bilincini,
Senin gibiler kavrayabilir mi hiç? Sendeki gıda doyurmaz insanı,
Elindeki kıvılcık altın, cıva gibi, Avucunun içinden akıp gider;
Senin kumar masallarında, Kimse kazanmaz,
Daha sarılırken başkalarına bakar, Göndereceğin kızlar,
Vereceğin itibarın Tanrısal gururu, Kuyruklu bir yıldız gibi,
Kayar gider; Bunları mı sunacaksın? Göster bana bakalım,
Koparılmadan çürüyen meyveyi, Her gün yeniden yeşillenen ağacı!" »*

“1749-1832 yılları arasında yaşamış olan ünlü Alman ozanı ve oyun yazarı Goethe'nin “Faust” adlı şiirsel oyunu dünya klasikleri arasında önemli bir yer tutar. Faust, Goethe'nin bütün eserlerinin bir birleşimi olarak kabul edilir. Goethe'nin neredeyse tüm yaşamı boyunca yazarak seksen üç yaşında ölümünden kısa bir süre önce tamamladığı bir yapıttır.”

Johann Wolfgang von Goethe

"Sanatta hiçbir zaman kusursuz yoktur, en iyi sayılabilecek bir yapıt ancak oldukça iyidir" der Goethe. Faust, Goethe'nin yazarlık yaşamının elli yıllık emeğini alarak, haklı bir üne kavuşmuştur.

“Faust'un konusu kısaca; şeytana hep yenilmiş olan insanlığın şeytanla bahse girişidir. İnsanı temsil eden Faust'la şeytanın mücadelesini anlatmaktadır.” Faust,

varlığın anlamını sorgulamaktadır. Kendi içindeki iyi ile kötünün amansız savaşından kötülük yani onu sembolize eden şeytan mağlup ayrılacaktır.

Goethe, Faust'un konusunu çok eski bir öyküden almıştır. Şeytanla bahse giren insanoğlu teması birçok öyküye ve oyuna konu olmuştur.

“Goethe ‘Faust’ karakterini Şeytan Mefistofeles'e yenilmeyen bir insan olarak incelemiş ve evrensel bir insan tragedyası yaratmıştır.”

“Faust, felsefeyi, tıbbı, doğa bilimlerini, teolojiiyi araştırmış, gençlik ve olgunluk çağını yeryüzünün sırlarını çözmek için tüketmiştir. Faust'un bu arayışı Şeytan'ı (Mefistofeles) rahatsız etmektedir. Çünkü pek çok insanı felaketlerle yok etmesine, pek çok insanı dünyasal hazlarla uçuruma düşürmesine karşın, yeryüzündeki Faust adındaki doktor, akıl ve bilgi ile kendisine direnmektedir. Tanrı'dan Faust'u doğru yoldan çıkarmak için izin isteyen Mefistofeles,

onun bunalımlar içinde olduğu bir gece karşısına çıkar ve Faust'a dünya hazlarını vaat eder. Bir iddiaya girerler. Mefistofeles, onun bilgi hastalığından kalbini kurtaracak, yaşatacağı en güzel hazlar karşısında Faust "Ey zaman... Dur! Ne güzelsin!" diyecek olursa iddiayı Mefistofeles kazanmış olacaktır.”

“Bahse göre, Mefisto, Faust'un bu anları yaşamasını sağlayacak;

karşılığında da onun ruhuna sahip olacaktır. Faust'un iddiayı kazanması için, yaşayacağı güzel anlara "Geçme, Dur..." demeyecek; dolaşısıyla dünyevi zevkler için ruhunu Mefisto'ya satmayacaktır. Aksi olursa, bahsi kaybedecektir."

Faust, Latince "mutluluk" demektir. Faust, bilgi ihtirası içinde kıvranan biridir. Pek çok ilme vâkıf olan Faust, kendisinin aslında bir şey bilmediğini düşünmektedir. Mefisto ise sembol olarak şeytanın kendisidir. Faust'u yoldan çıkarmak için her yolu dener. Bahsin konusu "insan"dır. "Gökte Tanrı ile şeytan aralarında bir bahse tutuşmaktadırlar. Şeytan Faust'u kolayca baştan çıkartacağını iddia ederken Tanrı ise, ruhunun iyiliği sayesinde doğru yolu bulabileceğini bilmektedir."

"Tanrı, insanın yaratılış erdmine sahip çıkacağını ve gerçeği bulma arayışına çıksa da, eninde sonunda kendine döneceğini ileri sürerek bu yanılsamayı önemse-miyordur. Çünkü ona göre, insan hatalar yapabildi. Ancak bu hatalar sonucunda edindiği tecrübeler er geç onu mutlak gerçeğe götürecektir, yani kendisine geri döndürecek. Şeytan (Mefisto) ise, insanın bencil olduğunu ve amaçlarına ulaşmak için her zaman kendisine muhtaç ve bağımlı kalacağını iddia ediyordur."

Mefisto, Faust'u farklı yöntemler ve dünyasal hazlarla yönlendirmeye çalışır ama o, her şeye rağmen şeytana beklediği cevabı vermez

Ary Scheffer (1795-1858) Çalışmasında Faust

Faust, Latince "mutluluk" demektir. Faust, bilgi ihtirası içinde kıvranan biridir. Mefisto ise sembol olarak şeytanın kendisidir.

ve bahsi kazanır. Faust'ta, iyilik ve kötülük kavramları karşı karşıya gelir. "Faust, hayatın akışı içinde, gerçeğe ve mutluluğa ulaşma

yolunda hatalar yapmış; Şeytan'ı bu amacı doğrultusunda kullanmış; ondan yardım almış; ancak hiçbir suretle ruhunu ele geçirmesine izin vermemiş; onun hizmetine girmemiştir. Bu sonuca göre, Mefisto, insanları sürekli olarak kötülüğe sürüklemek istese de, bir şekilde iyiliğe yol açan bir gücü simgeliyordur. Faust ise, hayata karşı istekli, aktif, tutkulu ve hayatın kötü

Faust, beşeri mutluluğu faaliyette bulur. Öğrenmek, düşünmek, sorgulamak, farkında yaşamak ve en önemlisi bu doğrultuda düşüncelerini eyleme de dönebilmek gerekliliğini anlamıştır.

anlarında bile karamsar duyguların pençesine düşmeyen "yetkin insan"ı temsil ediyordur."

Faust, beşeri mutluluğu faaliyette bulur. Öğrenmek, düşünmek, sorgulamak, farkında yaşamak ve en önemlisi bu doğrultuda düşüncelerini eyleme de dönebilmek gerekliliğini anlamıştır. Faust, ruhsal özgürlüğe ulaşmanın maddi arzularını kontrol etmek ve bencil olmamakla mümkün olabileceğini anlar. İçindeki erdemle, iyi, doğru ve güzel mottoları ile hakikat arayışında olan "gerçek insan" yolculuğunda zaman zaman

Mefisto'ya başvurursa da, "insan gibi insan" iradesi ile zaman içerisinde doğruyu göreceğinden Mefisto, hiçbir zaman gerçek insanın özüne hükmedemeyecektir. Bedenini dizginleyen, kendine hâkim olan birey yaşamını faydalı amaçlara ulaşmaya odaklayarak sürdürecektir. O, kendi yaşam bilincine kavuşmuştur ve sadece kendi için yaşama lüksü çok gerilerde kalmıştır. Faust kendi içindeki özüne, yani Tanrı'nın güvendiği erdemine, tanrısal özüne geri dönmüştür. Faust karakteri azimli, ne istediğini bilen, yaşamını kontrol eden ve kötü yanına yenik düşmeyen, onunla amansızca savaşılan "adam gibi adam" modelidir. 1832'de hayata gözlerini yuman Goethe'nin son sözleri şunlar olmuştur:

"Işık, daha çok ışık!"

"Gönlün ne kadar büyük olursa olsun, o görünmez nesne ile doludur.

Yüreğin mutluluktan dolup taşınca, ona istediğin adı ver;

Mutluluk, sevgi, gönül, ışık, Tanrı...

İsim gürültüden başka bir şey değildir.

Göklerin ihtişamını bizden gizleyen bir sistir..." Goethe •

Kaynakça:

Faust Oyun Broşürü, Önder Paker, "Faust'u Sahnelerken", 2005

Faust; Johann Wolfgang, Von Goethe; Çevirmen Celal Öner

Dünya Döndükçe

Sabriye Aşır

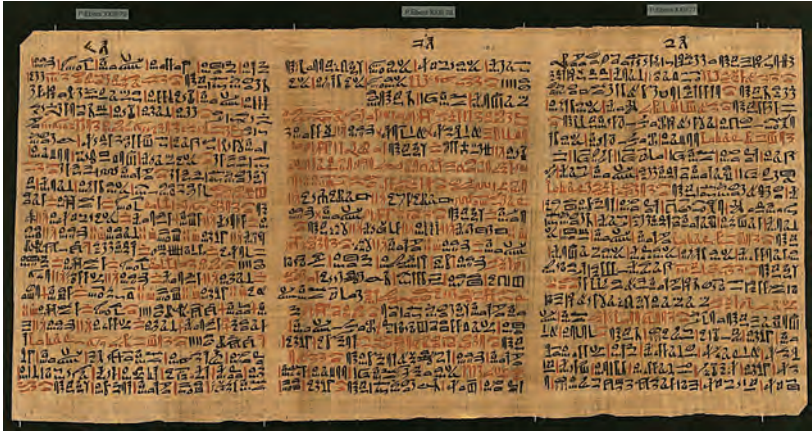
Her şey rulo haline getirilmiş birkaç kâğıtla başladı

Stetoskop Nasıl İcat Edildi?

M.Ö. 4. yüzyılda Hipokrat, öğrencilerine nefes seslerini dinlemenin önemini, M.Ö. 1500’lü yıllarda yazıldığı değerlendirilen Ebers Tıp Papirüsü’nü ve Hindu Vedaları’nı (M.Ö 1500-1200) kaynak göstererek öğretmişti.

Fakat hekimler, hasta muayene-neleri sırasında toplanan verileri otopsi masasında yaptıkları nihai incelemelerle ilişkilendirerek hem nefes hem de kalp seslerinin kesin klinik anlamlarını ancak 1800’lerin başlarında sistematik olarak

İç organlardan gelen seslere dair ilk tarihsel bilgi, M.Ö. 1500'lü yıllarda yazıldığı değerlendirilen Ebers Tıp Papirüsü'nde yer almaktadır.

anlamaya başladılar.

Bu dönem, Paris'in tıp konusunda neredeyse uluslararası bir merkez konumunda olduğu yıllardı. Paris Tıp Fakültesi, daha sonraları "klinik materyal" olarak adlandırılan bilgilere sınırsız erişim sağlayabildiği bir hastane sisteminden yararlanan, öncü ve üstün bir okul özelliğine sahipti.

Bu çatının altındaki en parlak yıldızlardan biri de, stetoskopu

icat ettiği bilinen René Théophile Hyacinthe Laënnec (1781-1826) idi. Laënnec hastalarla dolup taşan Necker Hastanesi'nde 1816 yılında yöneticilik görevini üstlenmeden önce, perküsyon denilen tanı tekniğinde ustalaşmıştı. Bu teknik, hastanın göğüs duvarında parmak ucuna kısa darbeler ile vurmayı içeren bir tanı sürecidir.

Fakat ne perküsyon yapmak ne de yaygın teknik olan hastanın göğsüne kulağını dayayarak nefes seslerini dinlemek Laënnec'i tanı hassasiyeti konusunda tatmin etmiyordu. Laënnec özellikle de hekimlerin kilolu bir kişinin göğsünden çıkan boğuk sesleri

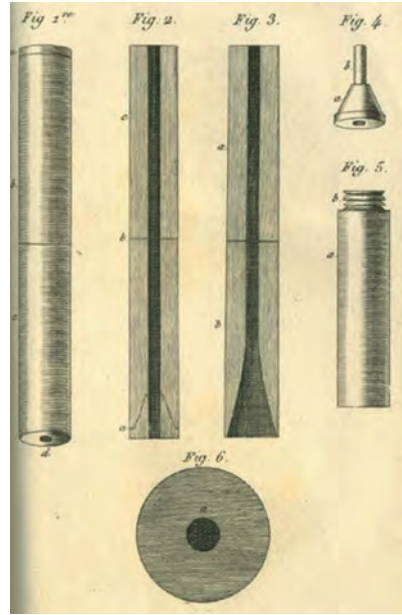
René Théophile Hyacinthe Laënnec'in icat ettiği ilk stetoskop. (solda) Yıllar geçtikçe stetoskop, bazı hekimler tarafından hem tasarım hem de akustik açıdan geliştirildi. 1961 yılında kardiyolog Dr. David Littmann, akustik açıdan mükemmel bir stetoskop tasarımı geliştirerek patentini aldı. (sağda)

duymakta yetersiz kalması konusunda hassastı. Ve çoğu yıkanmamış ya da bitlenmiş durumda olan hastalarının temizliğinden de tereddüt ediyordu.

1816 sonbaharında bir gün Laënnec, kalp hastalığı belirtileri gösteren bir genç kadını muayeneye gidiyordu. Anlatılana göre, muayene randevusuna geç kalmıştı ve Louvre'un avlusundan geçerek yolunu kısaltmayı denedi. Avludaki tahta yığınının üzerinde gülüşerek oynayan bir grup çocuk Laënnec'in dikkatini çekti.

İki çocuk, uzun ve dar bir ahşap çubukla oynuyordu. Çocuklardan birisi ahşap çubuğun bir ucuna kulağını dayamış dururken, diğeri de çubuğun öteki ucuna tırnaklarıyla vurarak ses çıkarıyor ve çocuklar bu sesin çubuğun bir ucundan diğer ucuna iletilmesinden büyük keyif alarak eğleniyorlardı. Bu olay gerçekte yaşanmış olsun ya da olmasın, Laënnec daha sonraları stetoskobu keşfetmesinin akustik biliminden ve sesin katı cisimler yoluyla iletilmesinden esinlenerek gerçekleştiğini belirtmiştir.

Laënnec muayeneye gittiği hastasının odasına girdikten sonra birkaç kâğıt istedi ve kâğıtları bir rulo haline getirdi. Yaptığı ruloyu hastasının göğsüne dayayan Laënnec, kalbin hareketini daha önceki geleneksel muayenelerinden çok daha net ve belirgin biçimde algılayabilmesi karşısında şaşkına döndü. 1816 ve 1819 arasındaki

Stetoskoptan önce hekimler kulaklarını doğrudan hastanın göğsüne yerleştirilerek kalp ya da nefes seslerini dinlerlerdi. Laënnec'in stetoskobu, hekimlerin doğal işitme duyularını destekleyerek teşhis koymalarına yardımcı oldu ve günümüzde kullanılan modern stetoskoba öncülük etti. Ve stetoskop hafızalarımızdaki hekim imajının ayrılmaz bir parçası oldu.

üç yıl boyunca Laënnec, sedir ve abanoz ağacından hazırladığı ahşap borularla bir dizi deney yaptı. Ve sonuç olarak 30 santimetre uzunluğunda, yaklaşık 3,5 santimetre çapında ve iç boşluğu ise 0,65 santimetre olan bir modele ulaştı.

Laënnec icadına Yunanca göğüs (stethos) ve gözlemlemek (skopein) sözcüklerinden türettiği stetoskop adını verdi. Laënnec, bronzektazi, amfizem, pnömotoraks, akciğer

Stetoskop 1850'lerde hekimlerin hayati araçlarından biri olmuştur. Göğüs seslerini dinlemeyi ve teşhis etmeyi öğrenmek, hekimlik eğitiminin önemli bir parçası haline geldi.

apsesi, hemorajik plörezi ve akciğer enfarktları arasında güvenilir bir şekilde ayırım yapan ilk hekim oldu. Ayrıca kalp hastalıklarıyla ilişkili göğüs sesleri ve hırıltıları tanımlayarak, bu hastalıklarla ilgili bugünkü bilgilerimizin temelini oluşturdu.

19 Ağustos 1819'da Laënnec'in

Magnum opus'u olan stetoskop "De l'Auscultation Médiate" adlı iki ciltlik kitabında yayımlandığında, 13 Frank'a satılan kitabın yanında fazladan 3 Frank karşılığında stetoskop da verilmesine karşın tıp dünyasında neredeyse yaprak bile kımıldamadı.

Ancak 1820'lerin sonlarında, kitap yeniden basıldı ve başka dillere de çevrildi. Tanıtım ve dağıtımındaki yetersizliğe karşın bu kez başarıya ulaştı. Bu başarı, hekimlerin stetoskobu yavaş yavaş benimseyerek kullanmalarıyla birlikte Laënnec'in klinik tıptaki devrimini beraberinde getirdi. •

sabriyeasirbd@gmail.com

Çeviri kaynağı yazı: "A Curious Inspiration for the First Stethoscope", Dr. Howard Markel-Michigan Üniversitesi Tıp Tarihi Profesörü ve Tıp Tarihi Merkezi Direktörü. (www.pbs.org/newshour/health/a-curious-inspiration-for-the-first-stethoscope)

16 Mart 1926

İlk sıvı yakıtlı roket fırlatıldı

Modern roket biliminin babası olarak kabul edilen Robert Goddard tarafından tasarlanan ilk sıvı yakıtlı roket "Nell", 16 Mart 1926 günü Amerika Massachusetts'te fırlatıldı ve 12,5 metre yüksekliğe ulaştı. 1929'daki roket denemesi ise bir roket uçuşundaki ilk bilimsel yükü, bir barometreyi ve kamerayı içeriyordu. Goddard'ın çalışmaları, roket bilimi konusundaki bugünkü bilgilerimizin ve uzay uçuşlarının temelini oluşturdu.

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver

Unutulmaz Karakter Oyuncularımız

Benim gibi altmışına gelmiş eski kuşaklar için çocukluk yıllarımızın en vazgeçilmez ev eğlencesi, ailecek radyo başında oturup, İstanbul Radyosu'na yayımlanan programları büyük bir keyifle dinlemektir. Ev dışındaki eğlencemizse, şüphesiz ki sinemaydı. Yazlık ve kışlık sinemalarda her ne kadar yabancı filmler gösterilse de bizim gözdemiz, Yeşilçam filmleri idi. O günlerin şartlarında son derece düşük bütçelerle kotarılan filmlerin çekimleri sırasında harcanan emekler ve yaşanan akıl almaz zorluklar Türk Sinemasının bugünlere gelmesini sağlamıştır. »

Kameranın ardında kalıp hiçbir zaman film şeritlerinde görünmeyen nice isimsiz kahraman bizleri yıllar yılı mutlu etti.

Günümüz kuşaklarının bunu anlayabilmesi için o dönemin yönetmenlerinin ve oyuncularının anılarını anlattıkları kitapları okumaları gerekir. Atıf Yılmaz ve Memduh Ün gibi duayen yönetmenlerin anılarını okurken sinema perdelerinde büyük bir keyifle izlediğimiz filmlerin ne tür zorluklar, malzeme eksiklikleri ve maddi olanaksızlıklarla yapıldığını anlıyoruz. Türk Sineması tüm bu yoksunluklar içersinde kendini var etmiş az sayıda ulusal sinemadan biridir.

Oyuncular, yönetmenler, kameramanlar, ışıkçılar, asistanlar dahil olmak üzere tüm çekim ekibi beyaz perdede bizleri kâh ağlatıp, kâh güldüren filmlerin yapımında çalışan gerçek emekçilerdir. Kameranın ardında kalıp hiçbir zaman film şeritlerinde görünmeyen nice isimsiz kahraman bizleri yıllar yılı mutlu etti. Öte yandan sinema denince aklıma öncelikle filmlerin karakter oyuncularını gelir. Her

zaman ön planda olan başrol oyuncularının maddi ve manevi anlamdaki beklentilerini büyük oranda gerçekleştirdiklerini, para ve ün kazandıklarını düşünebiliriz. Oysa filmlerin asıl yükünü çeken, o filmleri izlenebilir hale getirenler, karakter oyuncularıdır. Türk Sineması dünya çapında karakter

oyuncuları yetiştirmiş ve ne yazık ki bunların neredeyse tamamı sinemaya verdikleri emeklerin karşılığını alamamışlardır. Büyük çoğunluğu karın tokluğuna ya da çok küçük ücretler karşılığında bir ömür boyu Yeşilçam'a hizmet etmişlerdir. Hepsinin adını anmama olanak yok. Bugün sizlere benim için gerçekten unutulmazlar arasında olan ikisinden; Mualla Sürer ve Mürüvvet Sim'den bahsetmek istiyorum. Bu iki büyük karakter oyuncusu, Yeşilçam'da değil de Hollywood'da oynasalar büyük bir servet içinde yaşarlardı, ellerini sıcak sudan soğuk suya sokmazlardı. Oysa gerçek yaşamları hiç de öyle olmamıştır.

MUALLA SÜRER

Türk Sinemasının unutulmaz "Bedia" karakterine can veren Mualla Sürer gerçek bir Yeşilçam emekçisidir ve yaşamının son günlerine kadar sinemadan kopmamıştır. 14 Ağustos 1902'de Nevşehir'de dünyaya geldi. Çok

Mualla Sürer

iyi terzilik yapıyor, özellikle çok güzel mayolar dikiyordu. Filmlerde kullanılacak kostümleri dikerek ekmek parasını kazanırken 1953 yılında yönetmen Hulki Saner'in dikkatini çekerek sinemaya girdi. Bu keşfinden dolayı Hulki Saner'i tebrik etmek gerekir çünkü bu sayede sinemamız beyaz perdede unutulmaz karakterleri canlandıran, onları yaşamımızın içine sokacak kadar başarıyla oynayan usta bir oyuncuya kavuşmuştur. Yirmi üç yıllık meslek hayatında iki yüz otuz altı film çeviren Mualla Sürer bu bakımdan bir rekor kırmıştır. Çevirdiği filmlerde kâh dedikoducu mahalle kadını, kâh kurnaz bir yankesiciyi, kâh son derece kibar

bir saraylı hanımı canlandırmışsa da beyaz perdede bu çizginin üzerinde çok farklı kompozisyonlar da yaratmıştır. Örneğin, haşin bir maarif müfettişi hanımı oynadığı filmini hiç unutamam. Bunların yanı sıra genç erkeklere düşkün olan zengin ve yaşlı bir kadını, son derece sert bir kız lisesi müdiresini, yufka yürekli bir dadıyı ya da konakta büyümüş güngörmüş bir hanımı da aynı başarıyla beyaz perdeye taşımıştır.

Bizim kuşak onu Vahi Öz ve Sadri Alışık'la birlikte oynadığı filmlerde canlandırdığı "Bedia" tiplmesiyle tanıdı.

Zengin ve gudubet (!) bir

hanım olan Bedia, üç kağıtçı, çapkın ve meteliksiz olan Rüknett'in'e (Vahi Öz) abayı yakmıştır. Oysa Rüknett'in'in derdi onu söğüşlemektir. Rüknett'in, en yakın arkadaşı

Turist Ömer (Sadri Alışık) ve Horoz Nuri (Vahi Öz)

Mualla Süre ve Vahi Öz

olan Turist Ömer'le (Sadri Alışık) birlikte zengin Bedia'yı çoğu kez çileden çıkartır bu filmlerde. Mualla Süre ve Vahi Öz birlikte oynadıkları yapımlarda öyle iyi bir ikili oluşturmuşlardır ki, seyirci onları gerçekten evli sanır.

Öte yandan ona her ne kadar huysuz, geçimsiz ve dedikoducu kadın rolleri biçilmişse de Mualla Süre Türk sinemasında görüldüğü her filme varlığıyla damga vurmuş beyaz perdede rüzgâr gibi esmiştir. Büyük bir ifade gücüne sahip olan yüzüyle yaptığı en küçük bir mimik, bir dudak bükmesi bile seyirciyi filmin içine çekmiştir. 1976 yılında aramızdan ayrılan Mualla Süre geride unutulmaz yüzler ve kompozisyonlar bıraktı.

MÜRÜVET SİM

Sinemamızın bir diğer unutulmaz karakter oyuncusu, filmlerde canlandığı huysuz, deli dolu ve bir o kadar da sempatik kadın rolleriyle hafızalarda yaşayan Mürüvvet Sim'dir. Çocukken inanılmaz derece yaramaz olan oyuncu, sinemada her ne kadar birbirine benzer roller olsa da anlamlı yüzü, yeteneği ve tiyatrodan gelen deneyimi ile oynadığı her filme damgasını vurmuştur. Henüz on altı yaşındayken tiyatroya başlamıştır. Raşit Rıza, Ses, Karaca ve Şen Ses topluluklarında oynadıktan sonra 1950 yılında sinemaya geçti ve çok sayıda filmde rol aldı. Yalnız ve yoksul bir çocukluk

Mürüvvet Sim

geçiren Mürüvvet Sim çok erken yaşlardan itibaren hayat mücadelesine girmiştir. Çocukken ailesiyle yaşadığı mahallede akıl almaz yaramazlıklarıyla komşularını bezdirmiş ve bu yüzden ona “Korkunç Mürüvvet” adı takılmıştır. Sonunda yaramazlıklarından bezen komşular ondan bir kaç saatliğine kurtulabilmek için aralarında para toplayıp onu sinemaya yollamaya başlarlar. İşte, beyaz perdenin büyüğü daha o günlerden Mürüvvet Sim’i sarar ve oyunculuk için dayanılmaz bir ilgi duymaya başlar. Son derece yoksul bir ailenin evladı olarak doğru düzgün bir eğitim alamamıştır. İlkokulu zar zor bitirdikten sonra en büyük hayali olan Çemberlitaş’taki Amerikan Kız Sanat Okulu’na gitmek için çırpınmaktadır. Öyle isteklidir ki, okul ücretini sabahları erkenden gelip binayı temizleyerek ve sobayı yakarak karşılayabileceğini bile söyler. Neyse ki okul yönetimi yeteneğinin farkına varır ve tarihinde ilk kez bir öğrencinin burslu okumasına karar verir. Daha sonra devam ettiği Akşam Kız Sanat Okulu’nda sahnelenen “Ayşe’nin Köyü” isimli operette küçük bir rol alır. Aslında tüm rolleri ezberlemiştir. Temsile iki gün kala başrol oyuncusu kaza geçirince bu görev ona verilir ve Mürüvvet Sim’in kaderi değişir. Artık aranan bir oyuncudur. Önce tiyatrodan, ardından da sinemada roller almaya başlar. 1952 yılında girdiği Yeşilçam’da oynadığı her rolde, “huysuz ve tatlı kadın”, “iyi yürekli cadaloğlu”

rollerinin hakkını fazlasıyla vermiş, tüm o karakterlere bizden yani hepimizin bildiği yaşadığımız çevreden esintiler getirmiştir. Öyle ki seyirci onun en çaçaron haliyle oynadığı filmleri bile severek seyrederek, kalplerde hep güzel izler bırakır, o kompozisyonları canlandırırken hepimizin Mürüvvet ablası olur. Kendine özgü mimikleri ve mahalle ağzıyla konuşmasıyla sokaklarımızdan bir teyzedir o. Bu rolleri o kadar içten oynar ki, onsuz bir mahalle kavgası düşünülemez. Tüm kavgalı, curcunallı sahnelere varlığıyla özel bir şenlik katar.

Ne yazık ki, pek çok oyuncuya iyi davranmayan sinema ona da aynı kaderi reva gördü. Yaşamının son yıllarında yokluk içinde yaşadı. Bir süre Beyoğlu’nda piyango bileti satıcılığı yaptı. Mürüvvet Sim’i öyle çok seviyordum ki, sırf onu görebilmek için Anadolu yakasında oturduğum halde Beyoğlu’na gelir, ondan alırdım biletimi. O içten gülümseyişiyle, “Hayırlı olsun efendim” deyişini hiç unutmayacağım. 30 Temmuz 1983’de aramızdan ayrıldı. Onu da, Mualla Sürer’i de hiç unutmayacağım. •

mehmetunverbd@gmail.com

Hazırlayan:
YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Rasyo (İng.)

- a-Oran
- b-Kargaşa
- c-Yıldırı
- d-Yarı zamanlı

2 Pergola (İta.)

- a-Duyar
- b-Onurluk
- c-Çardak
- d-Evrensel

3 Optimal (Fr.)

- a-Bitki varlığı
- b-Su hayvanı
- c-En uygun
- d-İz düşümü

4 Nodül (İng.)

- a-Gözlem
- b-Gizlemek
- c-İpek tül
- d-Düğümcük

5 Motto (İta.)

- a-Pürüzsüz
- b-Özlü söz
- c-Aşırı yazıf
- d-Esnek

6 Marketing (İng.)

- a-İçe kapanık
- b-Pazarlama
- c-Sevimli
- d-Bencilik

7 Konsorsiyum (Fr.)

- a-Şirketler birliği
- b-Üslup, tarz
- c-Çok özel
- d-Yalıtım

8 Raportör (Fr.)

- a-Büyük çanta
- b-Tarih yanığı
- c-Yozlaştırmak
- d-Rapor yazıcı

9 Finansman (Fr.)

- a-Biçimleme
- b-Aykırılık
- c-Para desteği
- d-Serbestlik

10 Epikriz (İng.)

- a-Mevsim
- b-Çıkış özeti
- c-Yolcu taşıtı
- d-Çarklı tezgah

11 Fotokopi (Fr.)

- a-Ölçüt
- b-Bir tür fıçı
- c-İkili bileşik
- d-Tıpkıçekim

12 Protez (Fr.)

- a-İyimser
- b-Takma
- c-Takdim etme
- d-Çevirgeç

13 Bariyer (Fr.)

- a-Vuraç
- b-Çirkin, huysuz
- c-Engel
- d-Gezegen

14 Stand-up (İng.)

- a-Saçma, zırva
- b-Tasasız
- c-Budala
- d-Sözçatar

15 Volatilite (Fr.)

- a-Belirsizlik hâli
- b-Kötümser
- c-Otsu bitki
- d-Yabancı

(İng.) İngilizce, (Fr.) Fransızca, (İta.) İtalyanca

Yanıtlar:
151.
sayfada

Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz Evren

Türkiye Kıyılarında Alman - İngiliz Savaşı ①

İkinci Dünya Savaşı'nın (1939-1945) önemli cephelelerinden biri de Ege Denizi olmuştur. Özellikle savaşın son yıllarına doğru Rodos ve Kos başta olmak üzere Ege'deki 12 Adalar (Menteşe Adaları), Almanlar ve İngilizler arasındaki rekabette öne çıkmıştır. Savaşın başlarında İtalyanların işgali altında olan söz konusu

adalarda rekabet, İtalya'da Mussolini'nin Temmuz 1943'de iktidardan uzaklaştırılmasının ardından büyümüştür. Adalardaki binlerce İtalyan askerin Almanlara karşı kendilerini destekleyeceğini düşünen İngilizlerin hesapları da tutmamıştır. Bu savaşta tarafsız olan Türkiye de, söz konusu adalara yakınlığı nedeniyle

zaman zaman kendini sorunun içinde bulmaktan kurtulamamıştır. Daha açık söylersek, Türkiye'nin güneybatı bölgesi, savaştan çok etkilenmiştir. Bu durumun en somut örneği ise 15 Mart 1942 tarihinde, Muğla'nın Milas ilçesinin İngiliz savaş uçakları tarafından bombalanmasıdır. Sabahın çok erken saatlerinde düzenlenen bu saldırıda 1 kişi hayatını kaybetmiş, orduya ait 2 cephanelik de imha edilmiştir. İngiltere daha sonra Türkiye'den özür dilemiş, saldırının yanlışlıkla meydana geldiğini, Rodos hedeflenirken, Milas'ın vurulduğunu ileri sürmüş ve tazminat ödemeyi önermiştir. Rodos'un, Milas'a uzaklığı düşünüldüğünde İngilizlerin açıklamaları inandırıcı olmadığı Londra'ya bildirilmiştir. Saldırı, savaşa girmesi için İngiltere'nin, Türkiye'ye baskısı olarak değerlendirilmiştir.

Almanlar ise 1943'de işgal ettikleri Kos adasının karşısındaki Gökova Körfezi'ni rahatlıkla kullanmak ve savaş gemilerini burada tutmak istiyorlardı. İngiliz savaş gemilerinin körfezde rahat dolaşması ve kıyıları kullanmasını engellemek için de, Mazi'dan Tunalı'ya kadar olan şeride mayın döşemişlerdi. Çökertme yakınlardaki Orak Adası, Alman savaş

gemileri için bir toplanma yeri olmuşken, Datça Yarımadası kıyılardaki bazı koylar da İngiliz savaş gemilerinin sığındıkları noktalar haline gelmiştir. Günümüzde mavi yolculuğun rotasında bulunan İngiliz Koyu da, adını buraya gelen İngiltere Kraliyet Donanması'na ait savaş gemilerinden almaktadır. Bu konuda, internet ortamında ve halk arasında birçok farklı bilgi dolaşmaktadır. Rivayetlerin hemen tamamı, Alman donanmasından

Yüzbaşı Charles May

kaçan İngiliz gemilerinin bu koyda saklandıkları şeklindedir. Bilgilerimi her zaman tarihsel resmi belgeler ışığında paylaştım. Bu nedenle de, işin doğrusunu İngiliz belgelerinden öğrenmekte yarar var.

Kraliyet Donanması istihbarat subayı Yüzbaşı Charles May, 7 Haziran 1943 tarihli ve 'Shark' kodlu

(TR43RSD/JUN-18/2) raporunda, "Rodos açıklarında Alman denizaltıları tarafından takibe alınan savaş gemimiz, önünün, Kos yakınlarında devriye gezen 2 Alman gemisi tarafından kesilme ihtimaline karşı, Cnides (Knidos) tarafından Gökova Körfezine tedbir amaçlı girmiştir. Almanlar tarafından izlenen gemimiz, Körfez'de bir süre ilerledikten sonra güvenli bir koyda demirlemiştir. Türkiye'nin tarafsızlık statüsü nedeniyle Almanların

bölgeye herhangi bir deniz ve hava saldırısı düzenlenmesini beklememle birlikte tedbir amaçlı bazı kamuflaj uygulamaları gerçekleştirilmiştir.” demektedir.

Yine Yüzbaşı Charles’ın 19 Eylül 1943 tarihli raporunda, *“Gerek duyulduğunda bölgeye intikal eden donanma unsurlarımızın ihtiyaçlarının karşılandığı Gökova Körfezi’ndeki koy ve çevresindeki kıyıların savaş gemilerimiz için sürekli bir üs haline getirilmesinin mümkün olup olmadığına ilişkin araştırma yapılması ve bölgenin fotoğraflarının çekilmesi talepleriniz karşılanmış, ancak Savaş Bakanlığı’ndan ne yapılmasına ilişkin yeni bir talimat gelmemiştir. Almanların bölgedeki faaliyetleri artmıştır. Rodos’a gelen SS subayları, adadaki Yahudi nüfusu Polonya’ya, Auschwitz kampına göndermek için toplamaya başladı”* değerlendirmesini yapmaktadır. Bu rapordan anlaşılacağı üzere İngiliz Limanı olarak adlandırılan bölgeye, İngilizlerin savaş gemileri de gelmiştir. Hatta bazılarının bakım, onarım ve ikmali de burada yapılmıştır.

Hemen hatırlatalım, raporda ‘Peninsula Resadiye’ ifadesi kullanılmıştır. Bundan da, İngilizlerin, Gökova Körfezi’nde Datça Yarımadası kıyılarını kullanmayı tercih ettiği anlaşılmaktadır. Çünkü daha önce de görüldüğü üzere Gökova Körfezi’nin diğer kıyılarında, Orak adası ve çevresinde Almanlar etkinlik göstermektedir.

Burada yeri gelmişken, İngiltere’nin Muğla’da 2 havaalanı açma projesini hayata geçirmesine de kısaca değinelim. Hava üstünlüğünü 12 Adalar bölgesinde Almanlara kaptıran İngiltere’nin, havaalanları için uzun süredir Türkiye’ye yaptığı baskı sonuç vermiştir. İngilizler, biri Ula-Kızılyaka’daki, Çörüş Köyü’nde diğeri de, Milas’da, 2 havaalanı açmak için Türk Hükü-

“...Rodos’a gelen SS subayları, adadaki Yahudi nüfusu Polonya’ya, Auschwitz kampına göndermek için toplamaya başladı”

metinden izin almıştır. İngilizler, Çörüş’deki askerî havaalanında, aynı anda 20’ye yakın uçağın iniş kalkış yapabileceği pistler inşa etmiş, hangarlar yapmıştır. Bu havaalanı, savaşın kalan bölümünde ve sonrasında da İngilizler tarafından kullanıldı. Gökova Körfezi’ndeki İngiliz Limanı’nda bulunan savaş gemilerinin ihtiyacı, personel tahliyesi gibi konularda da çok yoğun olarak kullanıldı.

İkinci Dünya Savaşı sırasında, Türkiye kıyıları ve 12 Adalar arasında yaşananları Nisan sayısında yazmaya devam edeceğim. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

Siz Hâlâ Şeker Yiyor musunuz?

Davranışlar sözlerden daha etkilidir. Bu sözün doğruluğunun en güzel örneği çocuklardır. Onlar söylediklerimize değil, yaptıklarımıza bakarak bizi örnek alırlar. Kendi davranışlarımız onlara söylediklerimizle uyumlu değilse seçme haklarını yaptıklarımızı örnek almaktan yana kullanacaklarından hiç kuşkunuz olmasın. »

Bir danışanım “12 yaşındaki oğlum sürekli bilgisayar karşısında, ne yaptıysak, ne dediysek vazgeçiremedik” diyerek geliş nedenini özetledi. Oğlu ile görüşmemde “Bana ailenizin resmini yapıp sonraki görüşmemize getirir misin?” diye sordum. Çocuk heyecanla “Tabii yaparım, resim yapmayı çok seviyorum.” dedi. Bir hafta sonraki görüşmeye anne oğlunu getirdi ve biz oğluyla görüşürken balkonda bekleyeceğini söyledi.

Çocuğun yaptığı resimde baba çatı katında bilgisayar karşısında, anne alt katta balkonda elinde telefonla konuşuyordu, çocuk ise odasında tek başına bilgisayar

“Sizinle her iddiaya varım, annem şu an kesinlikle balkonda elinde telefonuyla meşgul ve şimdi onun yanına gidersek geldiğimizi bile fark etmeyecek.”

—•—

karşısındaydı.

Çocuğa “Sanırım bu sizin evinizde sıradan bir günü anlatıyor” deyince çocuk “Bu bizim evde her günü anlatıyor.” dedi ve “Benimle bir iddiaya var mısınız?” diye sordu heyecanla.

Benim yanıtlımı beklemeden “Sizinle her iddiaya varım, annem şu an kesinlikle balkonda elinde telefonuyla meşgul

ve şimdi onun yanına gidersek geldiğimizi bile fark etmeyecek.” dedi. Sonra da dediğini kanıtlamak isteğiyle “Haydi, gelin birlikte bakalım.” diyerek elimi tuttu. Odadan birlikte çıkıp balkona gittiğimizde anne gerçekten de telefonuyla öylesine ilgiliydi ki, ismini söyleyerek omzuna dokununcaya

dek geldiğimizi fark etmedi.

Anneyle baş başa kaldığımızda ona Gandhi'nin hikayesini anlattım. Hindistan'da yıllar önce aşırı derecede şeker yiyen bir çocuğu annesi sıcağın altında kilometrelerce yol yürüterek çözüm bulması için çocuğunu Mahatma Gandhi'ye getirir. Gandhi'ye "Lütfen oğluma bu kadar çok şeker yemenin sağlığı için çok zararlı olduğunu söyler misiniz, o sadece sizi dinler." der.

Gandhi kadına çocuğuna şimdi bir şey söylemeyeceğini, iki hafta sonra tekrar getirmesini söyler. Kadın iki hafta sonra tekrar çocuğu ile geldiğinde Gandhi çocuğa "Evladım, bu kadar çok şeker tüketmen sağlığın için zararlı, bundan böyle çok fazla şeker yeme." der. Çocuk, kafasını sallayarak şeker yemeyeceğine söz verir. Anne şaşkınlıkla neden iki hafta önce aynı sözü söylemediğini sorunca Gandhi "İki hafta önce söylemedim çünkü o zaman ben de fazla şeker yiyordum." der.

Anne, ne demek istediğimi

anlamıştı. Buna benzer olaylarla defalarca karşılaştım.

Görüşmelerimize çocukla değil, anne ve baba ile devam etmemizin daha doğru olacağını söylediğimde bazı ebeveynler gözlerini gözle-rimden kaçırarak "Eşimle konuşup size bildireyim." ya da "Biz bu konuyu düşünelim." diyerek kendi bağımlılıklarından vazgeçmek zor geldiği için çocuklarından vazgeçiyorlar, bazı ebeveynler ise "Teşekkür ederiz hocam, bu konuda dersimizi aldık; farkında olmadan ve istemeden çocuğumuza daha kim bilir nasıl olumsuz örnek oluyoruz. Elbette görüşmelere geleceğiz." diyorlar.

Unutmayalım, çocuklarımız gördüklerini örnek alırlar, duyduklarını değil. Bu nedenle çocuğumuzun şeker yemesini istemiyorsak önce biz şeker yemeyi bırakmalıyız. Çocuklarımızı düzeltmenin en etkili yolu kendimizi düzeltip iyi rol model olmaktan geçer.

Çocuklarımızın nasıl olmasını istiyorsak öyle olmamız dileğiyle...•

nuraybartoschekbd@gmail.com

60 PUANLIK SORU

Dört üniversite öğrencisi sabah uyanamadıkları için matematik finaline geç kalırlar. Okula gidince hocaya arabalarının lastiğinin patladığını söylerler.

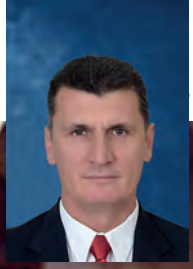
Hoca ilk başta inanmaz ama öğrencilerin yalvarmalarına dayanamayarak, onları üç gün sonra sınav yapacağını söyler.

Sınav günü hoca dört öğrenciyi de boş bir salonun ayrı köşelerine oturtur.

Sınav geçme sistemi şöyledir: 100 üzerinden 50 puan alan herkes sınavı geçebilir.

Hocanın hazırladığı sınavda ön sayfada 10'ar puanlık 4 tane basit matematik sorusu vardır. Bunları kolayca çözerler.

Arka sayfada ise 60 puanlık bir soru vardır: "Hangi lastik patladı?"

Efsaneye Dönüşen Konferans

Yalta Konferansı ②

II. Dünya Savaşı hem Avrupa hem de Uzak Doğu'da tüm şiddeti ile devam ederken "Üç Büyükler" olarak anılan Roosevelt, Stalin ve Churchill, 4-11 Şubat 1945 tarihleri arasında Karadeniz kıyısında bir sayfiye yeri olan Yalta'da bir araya geldiler. »

Roosevelt'in Tutumu

Roosevelt hastaydı ve Yalta'daki görüşmelerden iki ay sonra öldü. Kendisinin en çok öncelik verdiği husus, Sovyetler'in Japonya ile

savaşa girmelerinin önlenmesiydi. Zafere ulaşmanın bir 18 ay daha alabileceğini tahmin eden Amerikalı askeri yetkililer bu konuda uyarıda bulunuyorlardı. Askeri yetkililer

savaşın son aşamasında atom bombası kullanmanın her halükarda gerekli olacağını, bu seçeneğin Japonya'yı teslim olmaya zorlayacağını düşünüyorlardı. Japonya'yı yenmek için Roosevelt'in Sovyet yardımına ihtiyacı vardı. Bunu sağlamak maksadıyla Roosevelt Stalin'in isteklerini karşılamaya hazırdı. Bu istekler ya Ukrayna ile Beyaz Rusya'nın Birleşmiş Milletler'e bağımsız üye yapılması ve Güvenlik Konseyindeki veto sisteminin kabul edilmesi ya da yerel güç durumundaki Çin'i dikkate almadan Rusya'nın Kurul

Franklin D. Roosevelt

ve Güney Sakhalin Adalarındaki egemenliğinin kabul edilmesi şeklinde olabilirdi. Elbette Roosevelt Almanya'ya karşı kazanılacak nihai zaferi görmek istiyordu fakat gerekirse bunun için bir süre daha bekleyebilirdi. Kendisi savaş sonrasında Avrupa'daki Amerikan müdahalesinin kısa süreli olacağını öngörüyordu ve bu nedenle ülkeleri

teker teker etkileyebilecek ayrıntıları dikkate almaktan ziyade genel prensiplerini kabul ettirmeye daha fazla ağırlık veriyordu. Roosevelt'in diğer gözde projesi ise Birleşmiş Milletler'in hayata geçirilmesiydi. Ona göre Birleşmiş Milletler dünyada barış ortamını sağlayacak ve böylelikle ABD bu işle uğraşmak zorunda kalmayacaktı.

II. Dünya Savaşı esasen ABD'yi askeri ve ekonomik alanlarda hakim güç haline getirmişti. Bu nedenle Yalta'da gerçek güç durumunda olan Roosevelt'ti. ABD Başkanı İngiliz-Amerikan ilişkilerine önem vermesine rağmen Sovyetler Birliği'ne verdiği öncelik nedeniyle Churchill'in modası geçmiş ve "empyrialist" olduğunu düşündüğü politikalarını görmezden gelmeye hazırdı. Aslında Roosevelt Amerikan çıkarlarının sürdürülmesinde kararlıydı ve gerçek böyle olunca da ABD'nin masadaki iki müttefiki, bu durumu yönetmek için kendi yöntemlerini bir şekilde bulmak zorunda kalmıyordu.

Churchill'in Rolü

Churchill, dile getirdiği ağıdalı ifadelerle rağmen Yalta'nın İngiliz çıkarları ile uzun dönemde Avrupa ve dünya barışını tehlikeye attığının farkındaydı. Her şeyden önce düşmanlıkları acilen sonlandırması gerekiyordu. Zira 1939'dan beri devam eden savaşın yükü İngiliz maliyesini Ekonomist Keynes'in

deyimi ile “açlık noktası”na getirmişti. ABD’nin İngiltere’ye bu alanda sağlayacağı destek ile Avrupa’nın güvenliği konusunda üstleneceği rol kilit önemde olacaktı. Churchill, Yalta’da Roosevelt’in İngiltere’nin küresel taahhütlerini yeterince anlamamasından ve Sovyetler Birliği’nin Doğu Avrupa’ya hakim olma isteginden kaynaklanan tehditten rahatsız oldu. Bütün bunlara karşılık vermek için tek silahı olan ikna yeteneğini kullandı. Churchill için bunu kabul etmek zor olsa da İngiltere’nin Yalta’da fazla bir nüfuzu olamadı. Bu nedenle İngiltere sonuç dikte etmekten ziyade durumun gerektirdiği ehvenişeri elde etmeye odaklandı.

Tüm bunlara rağmen Churchill Yalta’da yine de bazı başarılar kazandı. Bunlardan birisi işgal edilecek Almanya’daki bir sektörün

kontrolünün Fransa’ya verilmesi ve bu ülkenin Kontrol Komisyonu’na üyeliği için uzlaşmaya varılması oldu. Bu husus, Roosevelt’in Amerikan kuvvetlerinin Avrupa’da kısıtlı süre kalması konusundaki kararlılığına katkı sağlaması bakımından önem arz ediyordu. Daha az belirgin olmakla beraber Churchill’in diğer bir başarısı Konferans sırasında özgürlük ve hukukun üstünlüğü kavramlarının savunulması konusunda tavizsiz duruş sergilemesi oldu. Bu husus, özellikle Üç Büyükler serbest seçim ve demokratik hükümet kavramlarını içeren Özgür Avrupa Deklarasyonunun taslağını kaleme alırken kendini gösterdi.

Gerçek şudur ki Sovyetler Birliği’nin bu konulardaki taahhütlerine uymaması Churchill’in bu kavramları güvenceye almak için gösterdiği gayretlerin kıymetini azaltmadı fakat Stalin ve de özellikle Roosevelt ile mukayese edildiğinde eli oldukça zayıftı.

Winston Churchill

**1939’dan beri
devam eden
savaşın yükü
İngiliz maliyesini
Ekonomist
Keynes’in
deyimi ile “açlık
noktası”na
getirmişti.**

Yalta Neydi Ne Değildi?

Sonuç olarak Yalta Konferansı önemli bir faaliyettir fakat bunun önemi abartılmamalıdır. Yalta bir barış konferansı değil, savaş sonrasında dünyanın karşı karşıya kalabileceği meseleleri ele almak için savaş esnasında Müttefikler arasında gerçekleştirilmiş olan bir dizi toplantının sadece biridir ve bunların en önemlisi de değildir. Polonya sınırlarını kapsayanlar da dahil olmak üzere, Yalta'da alınan kararların birçoğu daha önce zaten üzerinde uzlaşmaya varılan konuların kâğıda aktarılmasından ibaret oldu. Tamirat gibi konuları içeren diğer kararlar ise 1945 yılının Temmuz ve Ağustos aylarında

gerçekleştirilen Potsdam Konferansı'na kadar tam olarak uygulanmadı. Yalta, katılanların hafızasında bir bakıma II. Dünya Savaşı'nın sonunun başlangıcı olması niteliğiyle bir geçiş dönemi konferansı olarak kaldı. Konferansın katılımcılarına olan etkilerini değerlendirirken bunu sadece Üç Büyüklerle sınırlı tutmayıp heyetlerdeki yaklaşık 700 kişiyi de dikkate almak ve bunların yaşadıkları yorgunluk ve mahrumiyet ile geleceğe dair duydukları endişeleri de gözden kaçırmamak gerekir. Yalta, ortaya çıkmakta olan yeni dünya düzenini tam olarak ortaya koymaktan ziyade bunun ilk habercisi oldu. •

erhankanyilmazbd@gmail.com

Yalta Konferansı'nda alınan kararlar

- Almanya üç işgal bölgesine ayrılacak.
- Kurulacak olan Birleşmiş Milletler'de hangi ülkelerin veto hakkı olduğu belirlendi.
- Türkiye'deki boğazların statüsünün SSCB yararına değiştirilmesine karar verilerek durum Türkiye'ye bildirilecekti.
- Her ne kadar SSCB istemese de 1 Mart 1945 yılına kadar Mihver Devletler'e savaş ilan eden devletlerin BM üyeliğine alınmasına karar verildi.

Sporun Dünyası

Metin Gören

*“Onlar nasıl
başardıysa,
yeni nesil
de mutlaka
başaracaktır”*

Türk Sporunda Yeni Bir Yöntem Arayışı:

BYY

Ulu önder Atatürk'ün 1938 yılında hazırlattığı, 3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanunu'nun 4. Maddesi'ne koydurduğu “Her Türk genci boş zamanlarında spor yapmalıdır.” söyleminden yola çıkarak; BYY (Bul-Yetiştir-Yarıştır) şeklinde oluşan “Sporda Kalkınma Hamlesi” siyasal bir amaç taşımıyor. Spor otoriteleri, bilim adamları, bakanlık yetkililerinin taslak şeklinde hazırladığı proje, seksen iki milyon nüfusa sahip ülkemizde ve özellikle genç neslin yoğunluğu nedeniyle büyük bir avantaj gibi değerlendiriliyor. »

Sporun barış, kardeşlik, yakınlaşma gibi olumlu etkenleri barındırmasından yola çıkarak yeni bir program hazırlayan Spor Bakanlığı ve ilgili bakanlıklar Küba, Jamaika, Brezilya gibi yetenekleri fazla sporcular yetiştiren ülkelerle dirsek temasını hızlandırdı.

“Sporda Kalkınma Hamlesi”nde ülkemizde son yıllarda büyük aşama kaydeden kadın voleybol ve basketbolu baz olarak alındı.

Amerika, Rusya, Almanya, Fransa ve İngiltere gibi ülkelerin sporunun modern yöntemlerle yetiştirme tekniklerinden de önemli ölçüde yararlanacak yeni nesil, öncelikle salon sporlarına yönlendirilecek. Ülkemizde son yıllarda büyük aşama kaydeden kadın voleybol ve basketbolu baz olarak alındı. Filenin

Sultanları, Pota'nın Perileri gibi unvan yakıştırmalarının, ülkedeki tüm okullarda bir slogan haline geldiği biliniyor. Türk Basketbolünün mevcut potansiyeli patlatan “Oniki Dev Adam” ve arkasından gelen büyük başarıların tümü masaya yatırılmalıydı, öyle de oldu.

Türk gençlerinin uzak doğu sporlarına karşı gösterdiği olağanüstü ilgi nedeniyle, her zaman kürsülere çıkabilme şansımız olan bu tür sporlara da daha çok önem verilecek. Kuşkusuz projenin hızla büyümesi ve yararlı bir hale gelmesinde en büyük kaynak her zaman olduğu gibi okullar olarak gösterildi.

Sporumuz da her geçen yıl yabancılaşma tehlikesinin büyüdüğüünü, çarpık profesyonel yapının da, çıkarılacak kanun hükmünde karar-namelerle yeniden oluşturulmasının gerekli olduğu vurgulandı. Yabancı futbolcuların adeta istilası nedeniyle ülkemizin ünlü takımlarında yerli futbolcuların barınmasının zor olduğunun altı çizilerek, “*Bu yöntem bu ülkenin varlığını simgeleyen Milli Futbol Takımımızı yok etme konumuna getirmiştir. Halkımız milli takımlarını eskiden olduğu gibi yürekten desteklemelidir. Elimize tutuşturulan birer bayrak ile tribünlerde sessizce oturmak yerine, takımımızı destekleyen coşkulu kalabalıklar oluşturmaliyiz. Bunu sağlamak zorundayız.*” denildi.

Türk Güreşinde daha çok

“Oniki Dev Adam”

ve arkasından gelen büyük başarıların tümü masaya yatırılmalıydı, öyle de oldu.

şampiyonlar yetişmesinin gerekli olduğu vurgulandı. Gençliğin benimsediği boks sporunun 1970 yılların efsane sporcuları Celal Sandal, Seyfi Tatar, Mehmet Kumova, Eraslan Doruk, Kemal Sonunur, Habib Yalçın, Arif Doğru, Kemal Tatar, Nazif Kuran, Hasan Şekerer, Nuri Eroğlu, Hakkı Sözen ve isimleri aklımıza gelmeyen nice sporcuların şampiyon olarak yaşattıkları yine bu proje kapsamı içinde yer almış, “Olimpiyat Oyunlarına, Dünya Şampiyonalarına ve uluslararası yarışmalara devşirme sporcularla gitmek artık bu ülkeye yakışmıyor. Onlar nasıl başardıysa, yeni nesil de mutlaka başaracaktır” şeklinde bir tümcenin altı çizilmiştir.

Kulüpler seviyesinde arası giderek açılan bir mali dengesizliğin olduğu belirtilerek, para dengeli bir dağıtım yöntemiyle harcanmalıdır. Profesyonel yapı kasalarının sorumsuzca dışarıya taşırıldığı bir

olumsuzluğun yerine, paranın ülke sporunun kalkınmasında pay sahibi olan Anadolu kulüplerine de yeterli ölçüde ve uzun taksitlere bölünerek dağıtmanın yararlı olacağı belirtildi. Milyon dolarlar harcanarak yabancı teknik direktörlerin getirilmesi de eleştirildi. Rekabet ortamının takımlarımızı özellikle beklediğimiz biçimde Avrupa’ya taşımadığının gözlemlendiği belirtilerek, konunun en kısa süre ele alınması ve parlamentoya taşınması istendi.

BYY (Bul-Yetiştir-Yarıştır) yeni bir kurtuluş projesi, yeni bir umut. •
metingorenbd@gmail.com

“Sporda başarılı olmak için bütün milletçe sporun niteliği ve değeri anlaşılmış olmak ve ona kalpten sevgiyle bağlanmak ve onu vatani görev saymak gerekir.”

M. Kemal Atatürk

Gezdike Gördükçe
zlen Ŗen Toker

Tegernsee Montgolfiade Balon Festivali

Dağlar, göller, vadiler ve ormanları, gökyüzünde özgürce kanat çırpıp kuşların gördüğü gibi görebilmek... Toprak anadan yavaş yavaş uzaklaşıp rüzgarın kollarına teslim olmak... Dev bir balonun ucundaki küçük bir sepette uçmayı deneyimleyerek eşsiz manzaraların tadını çıkarmak... Montgolfiade Balon Festivali'ndeki kalkış alanı bu beklentilerle sıcak hava balonlarına binmek için sabırsızlananlar, yerde balonları şişirip havalandırmak için çalışanlar ve olan biteni meraklı gözlerle izleyenlerle dolu. Festival boyunca Almanya'nın dört bir yanından gelen ekiplerin yönetimindeki sıcak hava balonları ve zeplinler, Tegernsee gölü kıyısındaki Bad Wiessee kasabasından göğe yükselerek göl ve vadinin üzerinde uçuyor.

30 Ocak-3 Şubat 2019 tarihleri arasında “Kutla, hayran ol, keyfini çıkar” sloganıyla düzenlenen 19. Tegernsee Vadisi Montgolfiade Festivali, 30 Ocak akşamı balon ekiplerinin geçit töreni ile başlıyor. 31 Ocak ve 1 Şubat tarihlerinde düzenlenen balon gezilerine bilet alanlar, vadi, göl, dağlar ve çevredeki kasabaları kuş bakışı görebilme olanağı buluyor. 2 ve 3 Şubat tarihlerindeki hafta sonunda Bad Wiessee’deki festival alanına gelenler gastronomi standlarında yerel yiyecekleri tadararak, çeşitli ışık ve balon gösterileri izleyebiliyor; canlı müzik konserleri dinleyerek çocuklar için düzenlenen programlara katılarak ailecek eğlenebiliyor. Montgolfiade Festivali adını sıcak hava balonlarına adlarını veren Fransız Joseph Michel Montgolfier ve Jacques Etienne Montgolfier kardeşlerden alıyor. Fransa’nın Annonay kasabasında ailelerine ait kağıt

fabrikasından elde ettikleri gelirlle çeşitli deneyler yapma imkanı bulabilen bu iki mucit kardeş, bir cismin havaya yükselebilmesi için havadan daha hafif olması gerektiği ve sıcak havanın da soğuk havadan daha hafif olduğu düşüncesinden yola çıkarak sıcak hava balonunu geliştiriyor. 4 Haziran 1783’de Annonay kasabasının meydanında insansız uçurdıkları ilk balonlarının 1000 metre yükselerek 10 dakika sonra 2,5 km. uzaklıkta yere inmesini sağlıyorlar. Aynı yıl 19 Eylül’de içinde bir koyun, horoz ve ördekle uçurdıkları balon 8 dakikada 3,2 kilometre ilerleyerek yere inebiliyor. 21 Kasım 1783’de gerçekleşen ilk insanlı uçuşta ise Pilatre de Rozier ve François Laurent bir Montgolfier balonuyla Paris semalarında 25 dakika süren 9 kilometrelik bir yolculuk yapıyor.

O günden bugüne sıcak hava balonları aynı basit ilkeye, sıcak havanın ısınınca yükselmesine göre tasarlanıyor. Bir sıcak hava balonunun yükselmesi için önce ana gövdesini oluşturan ve yanmaz kumaşlardan yapılan kubbe şeklindeki kısmın içi sıcak havayla doldurularak şişiriliyor. Yolcuları taşıyan hasır sepetin üzerinde bulunan ateşleme sisteminden pompalanan gazın verdiği sıcaklıkla balon yeterince şişince,

yolcular bindirilip sepeti yerde tutan halatlar çözülerek balonun havaya yükselmesine izin veriliyor. Bundan sonra pilot, havayı ısıtan mekanizmanın ateşleyici bölümü ve bu bölümün üzerindeki deliği açıp kapatmaya yarayan ipler yardımıyla balonun içerisindeki havanın ısınıp ayarlayarak balonu alçaltıp yükseltiyor. Balonun yükselmesini istediğinde içerideki havanın ısınmasını, alçalmasını istediğinde de soğumasını sağlıyor.

Balonla uçmanın en önemli zorluğu ona yön vermek çünkü sıcak hava balonları rüzgârın hızına ve yönüne göre uçtuğundan aslında rotayı rüzgâr belirliyor. Farklı yüksekliklerde farklı yönlerde esen rüzgârlar olması nedeniyle balonu yönlendiren kişiler alçalarak ya da yükselerek gitmek istedikleri yöne doğru esen bir rüzgâr yakalamaya çalışıyor. Bu nedenle uçuştan önce hava durumunun kontrol edilmesi ve rüzgârların yönlerinin saptanarak hızlarının ölçülmesi büyük önem taşıyor. Rüzgârlar uçuş esnasında istenmeyen yönden esebildiği ya da balonlara farklı tepkiler verdirebildiği için sıcak hava balonları taşımacılık için zamanla yerlerini uçaklara bırakarak

Balonla uçmanın en önemli zorluğu ona yön vermek.

yolculukla çevre güzelliklerini gökyüzünden görmek isteyenler için kullanılıyor. Rüzgârın durumu nedeniyle nereye ineceği kesin olarak bilinemediğinden genellikle balonlar yerdeki bir araç tarafından takip edilerek uygun alanlara

geçmişte keşif, gözetleme ve askeri amaçlara hizmet etmiş. Günümüzde ise daha çok turistik amaçlarla, sessiz ve huzurlu bir

inmelerine yardımcı olunuyor; iniş yerleri bazen tarım arazileri gibi alanlar olabiliyor.

Fransa'da ilk balon yolculuklarını yapan aristokratların arazilerine inmelerini hoş karşılamayan çiftçilere hediye olarak götürdükleri şampanyalardan esinlenerek günümüzde de gelenek olarak sıcak hava balonlarının yere inişi şampanya açılarak kutlanıyor.

küçük olan balonlara geliyor. Minik sepetlerine oyuncakların yerleştirildiği bu balonlar, görevlilerin yardımıyla etrafına toplanan çocuklar tarafından şişirilerek uçuruluyor. Uçurdukları balonlara sevinçle bakan çocukların yüzleri Cemal Süreya'nın sözünü doğrular gibi: "Uçmak için kuş olmak gerekmiyor, küçük sevinçler olsun yeter."•

izlensentokerbd@gmail.com

Neredeyiz?

George ve Harry balonla Atlantik Okyanusu'nu geçmektedirler. George Harry'e biraz alçalalım da şuradaki adama nerede olduğumuzu soralım demiş. Biraz alçalmışlar Harry adama seslenmiş.

"Hey bayım nerede olduğumuzu söyleyebilir misiniz?" Adam, kafasını kaldırmış, "Bir balondasınız ve 100 mt. yukarıdasınız."

George Harry'e döner, "Bu adam bir avukat,"

"Nasıl anladın?"

"Verdiği bilgi %100 doğru fakat faydasız" der.

Şiirin

DORUKLARINDA

Yalın dili, benzetmeleri
ve anlaşılması güç
olmayan simgeler
kullandığı şiirleri ile

Metin Altıok

Yazan: SABRİ KEMAL

Geride kalan yılların İzmir'indeki o unutulmaz şiir öğleden sonralarında hiç şiiri okunmadı. Metin Altıok'un. Çünkü henüz hiçbir yerde yayımlanmamıştı 1941 Bergama doğumlu genç şairin şiirleri... Eğer mümkün olabilseydi eminim vazgeçilmez şairlerin önde gelenlerinden biri olurdu o güzel şiir matinerimizin. Karşıyaka Lisesi'nde okuduğu yıllarda şiir öğleden sonralarında birlikte şiir soluyup solumadığımızı kestirmek

de olası değil. 70'li yıllarda yayımlanmaya başlamışsa da 60'lı yılların şairleri arasında sayılan; bu kuşağın romantik, duygucu şairlerinden olan Metin Altıok yalın dili, benzetmeleri ve anlaşılması güç olmayan simgeler kullandığı şiirleri ile sonraki yıllarda taht kurdu şiir sevenlerin dilinde.

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe bölümünde okuduğu yıllarda da keşişmedi yolumuz.

Bingöl Lisesi'nde daha sonra sürüldüğü Bingöl'ün Genç ilçesinde, ve Karaman Lisesi'nde felsefe öğretmeni idi sonraki yıllarda. 2 Temmuz 1993 günü Sivas Madımak Oteli'nde, yangın öncesi bekleyiş sırasında; üzerlerine binlerce taş yağarken "Burada ölürsek geride

kalanlar ne yazar hakkımızda?" diye soran yoldaşına "Şiir yazarlar." diyen Metin Altıok, yangından ağır yaralı olarak kurtulduysa da komadan çıkamayarak 9 Temmuz 1993 günü öldü. Biz de yandık o gün tüm yitirdiklerimizle Sivas'ın Madımak Oteli'nde...

ÖNDEYİŞ

Bedenim üşür, yüreğim sızlar.
Ah kavaklar, kavaklar...

Beni hoyrat bir makasla
Eski bir fotoğraftan oyduklar.

Orda kaldı yanağımın yarısı,
Kendini boşlukla tamamlar.

Omuzumda bir kesik el,
Ki durmadan kanar.

Ah kavaklar, kavaklar...
Acı düştü peşime ardımdan ılık
çalar.

**

İZİN VERİN DE

Benim bu dünyada bir yerim
olmadı,
Kuytu gövdem saymazsak eğer.
Gövdem ki varla yok arası,
Hem varlığa, hem yokluğa değer.
Ama yüreğim hiç solmadı.
Bir gül koklayayım izin verin de.
Ben yaşama da, ölüme de
inandım;

Tamamlarlar sanırdım
eksiklerimi.

Çarşıları hep birlikte gezerdik;
Biri dostumsa, sevgilimdi öteki.
İkisinin adını yanyana andım.
Bir soluk alayım izin verin de.

ORMANLARIN GÜMBÜRTÜSÜ

Bir yüzük yaptım sana güvercin
teleğinden,

Bir yüzük bükerek hoşçakal
sözcüğünden.

Bir yüzük yaptım belli belirsiz,
Eski bir gramofon sesinden.
Bir yüzük serçe parmağın için,
Bulutsuz bir gecede kayan yıldız
izinden.

Bir yüzük yaptım terli bir yüzük,
Avucumdan geçen ince hayat
çizgisinden.

Yanmasını bilen bakır bir yüzük,
Evime akım taşıyan elektrik
telinden.

Bir yüzük yaptım, bir yüzük ki;
Yıllardır dinmeyen ormanların
gümbürtüsünden.

**

SEVMEYECEĞİM SENİ BEN

Şimdi benim buzdan bir döşekte
Üç büklüm olmuş zavallı sevdam,
Üşüyorsa ölesiye yalnızlıktan;
Bil ki senin hep böyle güvensiz,
Yaşamdan korkar oluşundan.
İşte bunun için sevmiyorum seni.
Şimdi benim bir han avlusunda
Hiç bitmeyecek umutsuz kavgam,
Soluyorsa başı önde

yorgunluktan;

Bil ki senin hep böyle umarsız,
Yarını göze alamayışından.
İşte bunun için sevmiycem seni.

**

EVDE YOKLAR

Durmadan avuçlarım terliyor,
İniliyor ardımdan
Girdiğim çıktığım kapılar.
Trenim gecikmeli, yüreğim
bungun,
Bir bir uzaklaşıyor sevdiğim
insanlar.

Ne zaman bir dosta gitsem,
Evde yoklar.
Dolanıp duruyorum ortalıkta.
Kedim hımbıl, yaprak döküyor
çiçeğim,
Rakım bir türlü beyazlaşmıyor.
Anahtarım güç dönüyor kilidinde,
Nemli aldığım sigaralar.
Ne zaman bir dosta gitsem
Evde yoklar.
Kimi zaman çocuğum,
Bir müzik kutusu başucumda
Ve ayımın gözleri saydam.
Kimi zaman gardayım
Yanımda bavulum, yılğın ve
ihtiyar.

Ne zaman bir dosta gitsem,
Evde yoklar.
Bekliyorum bir kapının önünde,
Cebimde yazılmamış bir
mektupla.

Bana karşı ben vardım
Çaldığım kapıların ardında,
Ben açtım, ben girdim
Selamlaştık ilk defa.

**

BU YANGIN YERİNDE

Bu yangın yerinde

Yaşamak bu yangın yerinde
Her gün yeniden ölerək
Zalimin elinde tutsak
Cahile kurban olarak
Yalanla kirli havada
Güçlülükle soluk alarak
Savunmak gerçeği, çoğu kez
Yalnızlığını bilerek
Korkağı, döneği, suskunu
Görüp de öfkeyle dolarak
Toplanıyor ölü arkadaşlar
Her biri bir yerden gelerek
Kiminin boynunda ilmeği
Kimi kanını silerek
Kucaklıyor beni Metin Altıok
“Aldırma” diyor gülerek
“Yaşamak görevdir bu yangın
yerinde

Yaşamak, insan kalarak

**

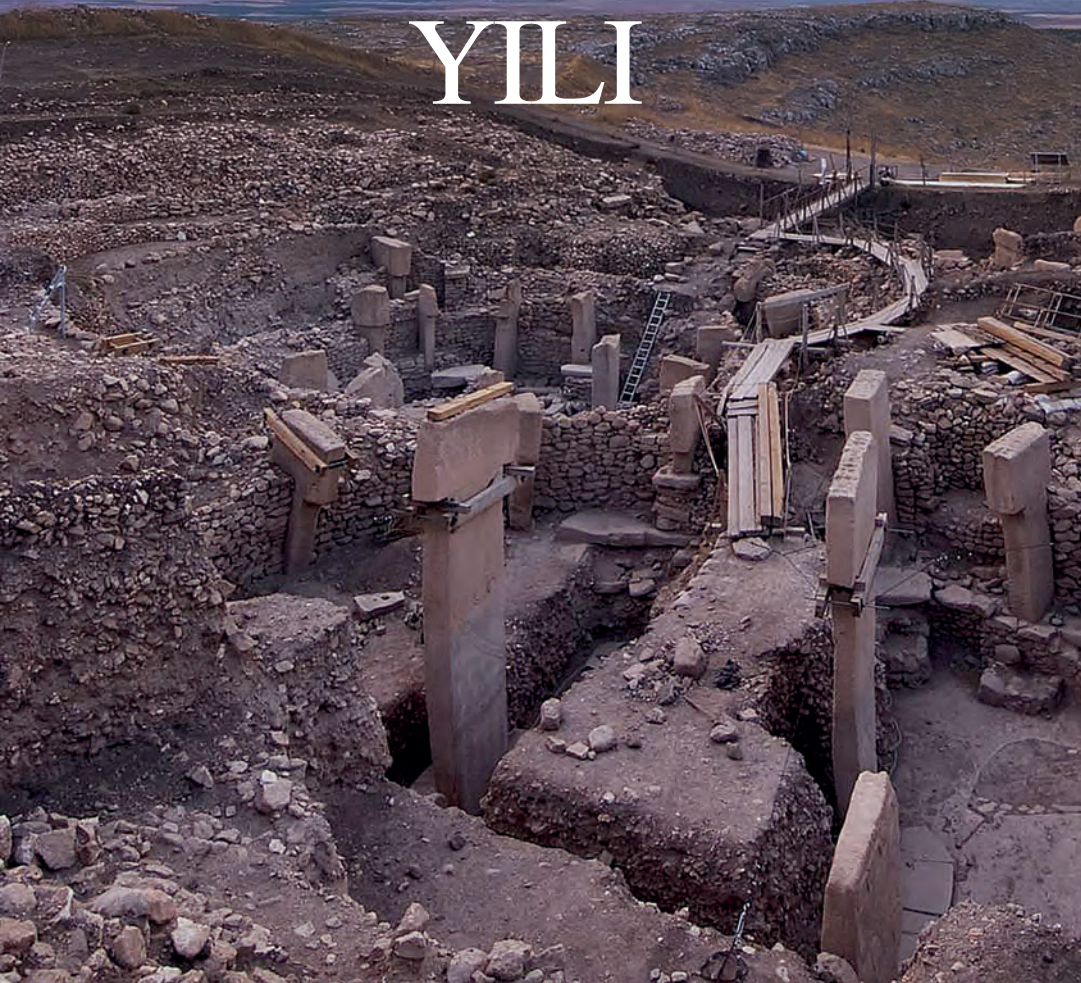
ZOR ZAMANDA GAZEL

Bir gün gelir bu kör acı kendi-
sine bilenir
Zamana katmer katmer, bir gül
anlam eklenir
Geçip gider düş gibi, bu kavkıllı
zor yıllar
Dar kundakta ak bebeler sevda-
lara dillenir
Sık dişini, yılma sakın,
vazgeçme bu umuttan
Elbet bir gün insanlar hasretle
kenetlenir
Gör işte o zaman, devranını
küskün dünyanın
Bilinmedik cemrelerle bak nasıl
çiçeklenir
Görmese de Altıok Metin oğul
veren günleri
Toprağın tavından sezip, kemik-
leri şenlenir •

Düşler ve Düşünceler
Yahya Aksoy

2019 GÖBEKLİTEPE YILI

"Anadolu tabiat ilminin ilk kurulduğu yerdir..."

Halikarnas Balıkcısı

Dünya Mirası Geçici Listesi'nde bulunan Göbeklitepe, Bahreyn'in başkenti Manama'da 1 Temmuz 2018'de gerçekleştirilen toplantıda kalıcı listeye alındı.

Dünyanın günümüze ulaşan en eski tapınağı olarak bilinen Şanlıurfa'daki Göbeklitepe, ülkemizin UNESCO Dünya Miras Listesi'ndeki tescilli alanlarının sayısı 18'e yükseldi.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nı ve UNESCO Milli Komisyonu'nu kutlamak gerekir. 2018 yılı Troya yılı ilan edildi ve çok anlamlı oldu. Dünya sanatçısı Fazıl Say'ın Troya bestesi ile sanata damgasını vurdu.

İnsanlık tarihinde önemli ve öncelikli bir yerleşim merkezi olarak yer tutan Anadolu'nun her köşesinde yapılan arkeolojik kazılar, tarihe yeni sayfalar eklemektedir.

Göbeklitepe'nin UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne kaydedilmesine şu gerekçelerle yer verildi: Dünyanın orijinal hâliyle günümüze kalmış en eski tapınağı Göbeklitepe tarih sahnesinde "devrim" niteliğinde bir keşif olarak tanımlanıyor.

Göbeklitepe kazı alanının genel görünüşü

Sonunda UNESCO tarafından Dünya Kültürel Miras Listesi'ne alındı. Stonehenge'den 7 bin, Mısır piramitlerinden ise 7 bin 500 yıl daha eski. Geçmiş günümüzden 11 bin 600 yıl öncesine dayanıyor. En önemlisi ise bizlere insanlığın geçmişi ile ilgili yeni şeyler öğretmekte.

Tarihin dönüm noktası olarak değerlendirilen ören yeri, Şanlıurfa'ya 20 kilometre uzaklıktaki Örencik köyü yakınlarında bulunuyor. Alanda kazı çalışmaları ilk olarak 1995'te, Alman Arkeoloji Enstitüsü ve Şanlıurfa Müze Müdürlüğü'nün işbirliğiyle başlatıldı. 2014 yılı yazında kaybettiğimiz Alman Arkeolog Prof. Dr. Klaus Schmidt'in liderliğinde yürütülen kazılarda heyecan verici sonuçlara ulaşıldı.

Göbeklitepe ile ilgili önemli

Prof. Dr.
Klaus
Schmidt

bulgulardan biri de insanların göçebelikten yerleşik hayata geçerken kentlerden önce tapınakları inşa ettiğini kanıtlaması. Bu durum tarihle ilgili bildiklerimizi değiştiren bir gerçek. Göbeklitepe'de bulunan tapınma amaçlı törensel alanlara ait mimari kalıntılar ve üzerinde kabartmalı yabani hayvan ve bitki figürlerinin bulunduğu dikili taşlar tarihe ışık tutuyor.

Şanlıurfa'nın merkez Haliye ilçesinin, kent merkezine 18 kilometre mesafedeki Örencik Mahallesi yakınlarında bulunan ve

ilk kez 1963'te İstanbul ve Chicago üniversitelerinden araştırmacıların yüzey çalışmaları sırasında farke-dilen ören yerindeki kazılar 50 yılı aşkın süredir devam ediyor.

Kazılarda aynı zamanda, 8-30 metre çapında dairesel ve dikdörtgen şekilli dünyanın en eski tapınak kalıntıları ve yaklaşık 12 bin yıl öncesine ait olduğu belirtilen 65 santimetre uzunluğunda insan heykeli gibi çeşitli tarihi eserler de gün yüzüne çıkarıldı.

Göbekli Tepe'yi 1964'te ilk Amerikalı arkeologlar bir höyük olarak kayda geçiriyorlar. 1995-1998 yılları arasında yapılan kazılarda Göbeklitepe yavaş yavaş ortaya çıkmıştır.

Konuyla ilgili Dışişleri Bakanlı-ğı'nın yaptığı açıklamada, Şanlı-urfa'da bulunan ve 2011'den bu yana Türkiye'nin UNESCO' Miras Listesi'nde yer alan Göbeklitepe arkeolojik alanının, Yukarı Mezopo-tamya bölgesindeki

dünyanın bilinen en eski megalitik yapı grubu olduğu ve tarihinin günümüzden 11 bin yıl öncesine kadar uzandığı vurgulandı.

Tarihi alanda neolitik döneme ait boyları 6 metreyi bulan yabani hayvan figürlü dikili taşlar ve tapınak kalıntıları yer alıyor. Berlin Alman Arkeoloji Enstitüsü ve Şanlıurfa Müzesince 1995'ten beri ortaklaşa yürütülen çalışmalarda, Neolitik döneme ait boyları 3-6 metre, ağırlıkları da 40-60 ton olan, yabani hayvan figürlü "T" biçimli dikili taşlar bulundu.

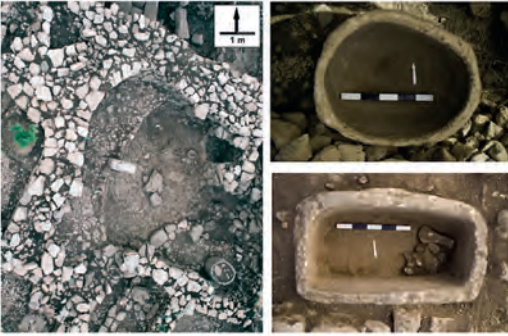

Göbeklitepe'de üç boyutlu kabartma şekilli betimlemeler.

Dünyanın ilk tapınağı Göbeklitepe, insanlık tarihi hakkında bildiklerimizi yeniden düşünmemizi sağlayacak, yerleşik tarih anlayışını ve bilgilerini değiştirip, dinler tarihine ışık tutacak arkeolojik çalışmalar 1995 yılından beri Urfa Göbeklitepe’de devam ediyor.

Mağarada duvarlarındaki avcılığı temsil eden resimlerden çok burada hayvan figürleri tek ve kabartma olarak işlenmiş, sanatsal açıdan farklı bir anlayışı etkileyici biçimde yansıtmaktadır. Taşlar üzerinde işlenmiş akrep, tilki, boğa, yılan, yaban domuzu, aslan, turna ve yaban ördeği figürleri yer almaktadır. Arkeologlara göre bu hayvan figürleri, tapınağı ziyaret eden farklı kabilelerin sembolü olarak nitelen-diriliyor.

Havuz şekilli kalıntılarda yapılan kimyasal ve genetik araştırmaların sonuçları erken dönem bira yapımına ait buluntular olarak değerlendiriliyor.

Bulgular taş devri insanların bira içtiğini de gösteriyor. Kazılarda şu ana kadar en büyüğü 160 litrelik kapasiteye sahip kireç taşına

oyulmuş, altı bira varili bulundu. Klaus Schmidt, bulgular ışığında, insanoğlunun ekmek için değil, bira uğruna tarıma başladığına, bunun da ilk kez Urfa’da gerçekleştiğine kanaat getirmiş.

Arkeologlar tapınak kalıntılarındaki zeminlerin özellikle sıvıyı geçirmeyecek şekilde yapıldığına dikkat çekiyor. Buradan, törenleri ne olduğu şu an kesinleşmese de bir sıvı (kan, su, alkol vb.) eşliğinde gerçekleştirdikleri fikri oluşuyor.

Göbeklitepe, yıllardır tarih derslerinde öğretilen “göçebe toplulukların tarımı öğrenerek yerleşik hayata geçtiği” tezini de çürütüyor.

Yerleşik hayata geçişin çiftçilik ve hayvancılığın ortaya çıkışıyla birlikte gerçekleştiği düşünüüyordu. Schmidt’e göre ise avcı ve toplayıcı toplulukların Göbeklitepe gibi dini merkezlerde sürekli olarak bir araya gelmelerinin sonucunda yerleşik hayata geçilmiştir. Kala-balık toplulukların ibadet merkezine yakın olma arzusu ve çevrede bu toplulukların ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde yeterli kaynak bulunmamasından dolayı insanlar tarıma yönelmişlerdir. Yani tarım yerleşik hayatı getirmemiş, dini mabetlerin etrafında kalma arzusu sonucunda yerleşik hayat tarımı getirmiştir.

Sanat Tarihi kitabının yazarı Zahir Güvemli şöyle söylüyor:

“...Sanat tarihi, sanat alanında sonu gelmemiş bir denemeler devrinin hikâyesidir...” •

yahyaaksoybd@gmail.com

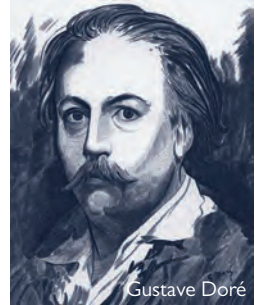
Karga ile Tilki

Farelerin Toplantısı

Ressam: Gustave Doré (1832-1883)

Fransız ressam Gustave Doré az sayıda tablo yapmış olmasına karşın 'ressam' unvanını hak etmiş olsa da onun asıl uğraş alanı tahta ve metal levhalar üzerine oyma ve kazıma tekniği ile oluşturulan gravür ve bunun sağladığı kopya çoğaltma kolaylığına bağlı olarak kitap resimleme sanatıydı. Küçük yaşlardan itibaren yaptığı çizimlerle harika çocuk olarak tanındı; özel bir eğitim almadan, salt yeteneğine güvenerek ilerlettiği sanatını henüz on beş yaşındayken çalışmaya başladığı bir mizah

dergisinde olgunluğa ulaştırmayı başardı. Ciddi konularda olsa bile bol resimli kitapların sevildiği bir dönemde yaşamayı iyi değerlendirdi. İncil'den Don Kişot'a, İlahi Komedy'dan Perrault'nun ve La Fontaine'in masallarına (fabl) kadar birçok kitabı resimleyen gravürler üretti. Londra'ya gitti; İngiliz yayıncılarla yüksek ücretli sözleşmeler yaptı. Şair Milton'un Yitık Cennet'ini resimledi. Londra'nın günlük yaşamından ve köşelerinden sahneler çizdi. Hızlı çalışıyordu. 51 yaşında öldüğünde arkasında binlerce parça yapıt bıraktı.

1861'de 'Legion d'Honneur Şövalyesi' unvanı ile onurlandırılan

Doré'den La Fontaine'in başlıкта isimleri geçen iki fabl'ını konu alan iki gravürünün yanı sıra masalcı Perrault'dan Çizmeli Kedi'yi ve Don Kişot'un ünlü yeldeğirmeni serüveninden bir sahneyi işlediği iki gravüre de sayfamızda yer veriyoruz.

Farelerin Toplantısı

Rodi adında bir kedi varmış,
farelere dünyayı zindan edermiş;

Pençesinden kurtulan olursa
deliğinden çıkamaz olur,

Yemek için bir kırıntı bile bulsa
sevinirmiş.

Zavallılar kediye şeytanmış gibi
bakar olmuşlar.

Açlık artık dayanılmaz olduğunda
Ve Rodi Mart ayında dama çıktı-
ğında

Şu kediden nasıl kurtulsak diye
toplannmışlar.

En yaşlıları, bilge fare hemen söze

başlamış:

“Rodi’nin boynuna bir
çingirak takmamız gerekir,
Böylece yürüdüğünde
anlarınız nerede bu tekir.
Başka çare yok derim,
Varsa görüşünüz dinlerim.”

Herkes saygıdeğer
büyüğün önerisini onaylamış;
Bundan daha iyi bir çözüm
getiren olmamış.

İşin içine çingırağın nasıl
takılacağı girince

Biri demiş “Yapmam asla,
ben aptal mıyım?”

Öteki demiş “Bilmem ki ne
yapayım.”

Kimse işi üstüne almamış,
Toplantı böyle sona ermiş.

Ben çok toplantı gördüm;

Bir hiç için oturup konuştukları.

Sadece farelerin değil, keşişlerin-
kini de;

Hele piskoposların toplantısını bir
görseniz.

Konuşmalar eksik olmaz

Saray akıl vermeye doymaz.

İşin yapılması gerektiğinde

Kimseyi bulamazsın yerinde.

Karga ile Tilki

Bay Karga tünemiş bir dala,

Bir parça peynir gagasında.

Bay Tilki kokuyu almış, gelmiş;

Yukarı bakıp seslenmiş:

“Günaydın Bay Karga; sizi
görünce

Gözlerim şenlendi güzel tüyleri-
nizle;

Hele sesiniz de tüyleriniz gibi
güzelse

Tüm ormanların Anka’sı derim
size.”

Bu sözleri duyan Karga’nın içi bir
hoş olmuş,

Ötüşünün güzelliğini göstermeye
kalkmış.

Gagasını aralayınca peynire yazık
olmuş.

Tilki peyniri kapınca Karga’ya
“Sayın Bayım,” demiş,

“Şunu bilin ki her yaltakçının
yaşamı

Kendisini dinleyeni övmekle
geçer;

Kuşkusuz bir parça peynire değer

Bu dersi almışsanız eğer.”

Karga utanç ve şaşkınlık içinde
yemin etmiş,

Biraz geç kalmış olsa da, içinden

‘Bir daha oyuna gelmem,’ demiş. •

halukerdemolbd@gmail.com

(Fransızca’dan çeviri: H.E.)

Bir doktorun
güzel hemşireye
ilgisi tıpta devrim
yarattı

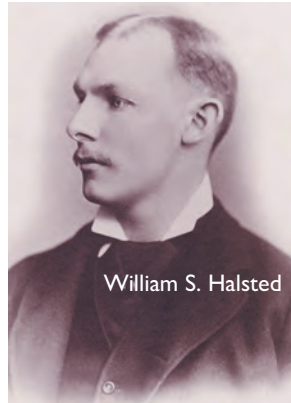
Aşkla Bulunan

Ameliyat Eldiveni

18. yüzyılın sonlarında, tıpta anestezi sağlanması için çeşitli maddeler denenmeye başlandı.

Yazan: DENİZ BENER

Baltimore’da bulunan Johns Hopkins Tıp Okulu’nun cerrahi öğretmenlerinden William Stewart Halsted, Viyanalı bir göz hekimi olan Koller’in gözde ağrı hissini giderdiğini bildirdiği kokaini, sinir köklerine vererek acısız parmak ameliyatları yapmaya başladı. Yerel anestezi maddelerinin kullanımı, cerrahlara eskisi gibi acele etmeden rahat çalışabilme ve

William S. Halsted

Hemşire, Caroline (Halsted)

doğal olarak daha iyi sonuçlar elde etme olanağını sağlıyordu.

Halsted, incinmiş, çevresine kan oturmuş dokuların kolayca mikrop lanabildiğini, buna karşılık damarları itinayla bağlanmış, yıpratılmadan

çok ameliyatlarda kullanılan eldivenleri bulan doktor olarak anılırdı.

Johns Hopkins'te çalışan hekim ve hemşireler arasında yaygın bir dedikoduya göre; Halsted'in ameliyatlarının böyle uzun sürmesinin asıl nedeni, ameliyathanesinde görevli Caroline Hampton adındaki dünya güzeli hemşiresiydi. Caroline Hemşire, Halsted'in tüm ameliyatlarında ona yardım ediyordu. Halsted içine kapanık, sosyal yönü zayıf bir adamdı. Bu nedenle hastane dışında başka kadınlarla iletişimi zayıftı. Bu, onun Caroline Hemşire'ye kendini yakın bulmasının nedenlerinden biriydi.

Günün birinde Dr. Halsted, Caroline Hemşire'nin ellerinde kızartılar, pullanmalar belirdiğini fark etti. Güzel kadının ellerindeki lezyonlar, onda ameliyatlarda aletlerini mikrop lardan arındırmak için kullanılan solüsyonla-

...yaygın bir dedikoduya göre;
Halsted'in uzun süren ameliyatlarının asıl nedeni, ameliyathanesinde görevli Caroline Hampton adındaki dünya güzeli hemşireydi.

dikilmiş dokuların mikrop lanmadığını kavradığından, o çağ için alışlagelmiş tempodan çok daha yavaş çalışırdı. Onun titizlikten kaynaklanan bu yavaşlığını, "Halsted ameliyatını bitirinceye dek hasta iyileşip taburcu olur!" diyerek alaya alanlar da az değildi. Halsted, çeşitli fitikların ve anevrizmaların onarımı için bazı yeni teknikleri geliştirmişti ama tıp tarihinde daha

ra karşı alerji oluştuğunu gösteriyordu. Durum Caroline Hemşire'nin ameliyat hemşireliğinden ayrılmasını gerektirecek kadar ciddileşince, Halsted önce depresyona girdi... Ama bunun çözümlü sağlayamayacağını kavrayınca araştırmalara başladı. Sonuçta bir lastikçiye başvurdu, bir çift lastik eldiven yapmasını istedi. O tarihe kadar hiç kimse lastikten eldiven ısmarlama-

mıştı. Lastikçi, bugün mut-faklarda çalışılırken, bulaşık yıkanırken kullanılanlar gibi kalın eldivenler üretti. Ancak bunlar işe yaradılar, Caroline Hemşire bunları kullanarak çalıştığında ellerindeki lezyonlar kayboldu.

1890'da ünlü cerrah, Caroline Hemşire ile evlendi.

Bugün eldivenin içinde fazla pudra kaldığında ya da eldiven elini sıktığında, ameliyat sırasında elinden sıyrıldığında, ameliyat hemşiresine kızan cerrahlar ve onlara içlerinden söylenen hemşireler, aslında bu eldivenlerin bir hemşireyle bir cerrahın aşklarının ürünü olduğunu biliyorlar mı dersiniz?

Halsted ve Caroline bir ameliyatta (1904)

Başkalarını düşünmek

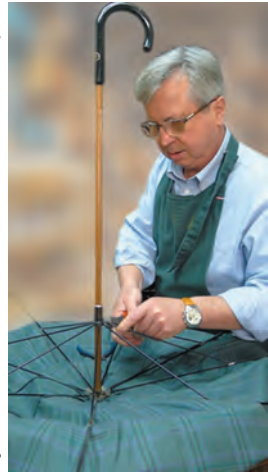
Gezgin bir şemsiye tamircisi, yol kenarında oturmuş şemsiye tamir ediyordu. Adamı hayranlıkla seyreden bir genç, yanına yaklaştı; tamirciye: “İşinizi çok özenli yapıyorsunuz.” dedi

Şemsiye tamircisi, “Evet” dedi, “Her zaman iyi iş yapmaya çalışırım.”

Genç adam, “Müşterilerin, yapılan işin kalitesini ancak sen gittikten sonra anlayacak ve seni bir daha görmeyecekler” dedi.

Tamirci gencin sözlerini onayladı: “Evet haklısın.” Genç, “O halde, niye bu kadar titizsin?” dedi.

Şemsiye tamircisi, gülümsedi: “Çünkü benden sonra buradan geçecek diğer tamircinin işi kolaylaşacak. Kötü malzeme kullanıp özensiz yaparsam, benden sonra buraya gelen tamirciye kimse güvenmez ve iş vermez”

FARKLI KÙLTÜRLERİN İZLERİNİ TAŞIYAN ÇANAKKALE MUTFAĞI

K

uzeybatı Anadolu'da kendi adıyla anılan boğazın en dar kıyısında yer alan Çanakkale nice destansı ve tarihi olaya ev sahipliği yapmıştır. Sadece Türkiye'nin değil Asya kıtasının da en batı ucunda yer alan kentin tarihinde Türkler, Rumlar, Yahudiler, Ermeniler, Levantenler ve Romanlardan oluşan toplulukların

Çanakkale'nin ünlüsü: Sardalya balığı

Peynir Helvası

Keşkek

bir arada yaşadığı görülmektedir. Bu zengin mozağin yıllarca barış içinde bu topraklarda yaşamasının izlerini Çanakkale’de görebilirsiniz. Hiç kuşku yok ki farklı kültürlerin yıllarca birbirleriyle etkileşim içinde olması şehrin mutfak kültürüne de yansımış ve derinlik kazandırmıştır. Çanakkale mutfaklarını incelediğinizde daha çok Ege ve Akdeniz mutfaklarından etkilendiğini göreceksiniz.

Bu zengin mutfakın kapısındaki kilidi açacak anahtar

Çanakkale mutfaklarında neredeyse tüm yemeklerde zeytinyağı kullanılır.

kelimelerin zeytin, peynir helvası, keşkek, şarap ve sardalya olduğunu düşünüyorum. Çanakkale mutfaklarının en önemli özelliklerinin başında hiç kuşku yok ki neredeyse tüm yemeklerde kullanılan zeytinyağı gelmektedir. Kim bilir belki de bu zengin mutfak lezzetindeki sır da budur.

Şehrin kültürel mozağın-
deki zenginliğin etkileri mutfak kültüründe de kendini hissettirmektedir. Börek, sebze ve deniz ürünleri ile yapılan yemeklerde kullanılan malzemelerde bu etkiyi görebilirsiniz.

Örneğin Yahudiler asma yaprağını yemek, dolma ya da salata yapmak için kullanırlarken, Girit göçmenleri asma yaprağını Çanakkale ile özdeşleştirerek, bugün ilk akla gelen yöresel yemek olan “asma yaprağında sardalye”nin yapımında kullanmışlardır. Ermeniler ise bu şehrin mutfakına imzayı midye dolma, taraklı pilav ya da zeytinyağlı dolma yapımında kullandıkları tarçın ve kuşüzümü gibi baharatlarla atmışlardır. Şehirde sıkça göreceğiniz patlıcanlı ya da kabaklı börek de Yahudi kültüründen miras kalmıştır.

Çanakkale mutfaklarında kullanılan yabancı otlar bu mutfakta etkilerini fazlasıyla gördüğümüz Ege mutfakındaki ot kullanımından gelmektedir.

Bölgede yetişen arap saçı, deniz börülcesi, ebegümeci, kuzu kulağı, labada, sarı ot, şevketi bostan, tarhana otu ve turp otu gibi yabancı otlar çeşitli salata ve yemeklerde değişik şekillerde tüketilmektedir.

Bölgede yetişen arap saçı, deniz börülcesi, ebegümeci, gelincik, ısırgan, kuzu kulağı, labada, sarı ot, semizotu, sirken, şevketi bostan, tarhana otu ve turp otu gibi yabancı otlar özelliklerine göre salata ya da yoğurtla çiğ olarak, haşlama, borani, dolma, köfte, çorba, börek, yumurtalı ve etli kavurma gibi değişik şekillerde tüketilmektedir. Örnek vermek gerekirse ısırgan, semizotu, şevketi bostan ve deniz börülcesi gibi otlardan salata, zeytinyağlı yemekler ya da börek yapıldığını söyleyebiliriz.

Çanakkale mutfağını etkileyen topluluklar arasında Türkmen ve Yörüklerin izleri de görülmektedir.

Yumurtalı fasulye ya da yumurtalı peynirli patlıcan gibi sebze yemeklerinde süt, yumurta ve peynirin kullanımı Türkmen ve Yörüklerden gelmektedir. Adları Çanakkale ile anılan "etli bakla keşkeği" ve mısır unundan yapılan "kaçamak" ise neredeyse tüm yemeklerini etli yapan Pomakların izlerini taşımaktadır.

Sosyo-kültürel açıdan burada yaşamış toplulukların, yeme içme kültürlerinin özgün bir yönünü yansıtan Çanakkale mutfağı, aynı zamanda da insanları birbirine kaynaştıran ve birbirlerini karşılıklı olarak etkileyen bir araç olmuştur. •

rehatarticibd@gmail.com

Meşgul Garson

Adam, restoranda verdiği sipariş gecikince hafif sinirlenerek bilinçsizce sağa sola koşuşturan meşgul garsonu çağırarak "Benim siparişimi alan garsonu çağırır mısınız?..." demiş. "Bendim efendim.." demiş şaşkın garson. "Yok.. Yok.." demiş adam, "Siparişi alan o zamanlar sizin gibi genç biriydi ama sanırım şimdi ellili yaşlarında falan olması lazım..."

Bilinçaltı

Uzm. Psk. Sedem Demir

Williams Sendromu

Williams sendromu yedinci kromozomda oluşan bir bozukluk yüzünden meydana gelen nörogelişimsel bir hastalıktır. Yedinci kromozomda yumurta ve spermin oluşması sırasında yirmi yedi genin silinmesiyle oluşur. Down sendromuyla gelişimsel benzerlikler göstermesinin yanında down sendromunun (beş yüz ile

bin doğumda bir) aksine, Williams sendromu (yirmi bin doğumda bir ile yedi bin beş yüzde bir arasında) daha nadirdir. Bununla beraber down sendromu yirmi birinci kromozom çiftinde fazladan bir tane daha kromozomun oluşmasıyla ortaya çıkar.

Williams sendromunun kendine has, kısa ve kalkık burun, geniş

yanaklar, çekik gözler olmak üzere kendine has yüz hatları bulunmaktadır. Hafif ve orta düzeyde zihinsel yetersizlikle beraber motor becerilerinde (çizmek) ve el-göz koordinasyonlarında bazı problemler bulunmaktadır. Ancak bu kişilerin dil becerileri gelişmiştir ve kelime hazneleri çok geniştir. Buna rağmen konuşmaları çok derin ve anlamlı değil, bazı olayları anlamak için zaman ihtiyaçları vardır. Örneğin, birinin “Şuraya bak!” deyip bir köpeği işaret ettiği bir olayda, önce işaret edilen ele daha sonra köpeğe bakarlar, yapılan araştırmalar göstermiştir ki olan gecikme Williams

sendromu olmayan kişilerde daha kısadır. Bununla beraber bazı diş ve diş eti sorunları, kalp rahatsızlıkları da yaygındır. Bu sendroma sahip kişiler göz teması kurarlar ve yüzleri ayırt etmede çok iyidirler çünkü yüzlere bir bütün olarak değil yüzde bulunan özelliklere tek tek ayırt ederek bakarlar.

Yapılan bir araştırmada Williams sendromuna sahip olmayan kişiler onlara verilen farklı yüzleri daha sonra ters çevirip ayırt etmeleri istendiğinde, Williams sendromuna sahip katılımcılar kadar iyi ayırt edememişlerdir. Bunun

sebebi bu sendroma sahip kişilerin iki kaşın arasındaki farkı veya dudakların sağ ucuyla sol ucu arasındaki fark gibi ince ayrıntıları bile ayırt edebilmeleri nedeniyledir.

Williams sendromunun karakteristik bir başka özelliği ise bu sendroma sahip olan kişilerin çok sosyal

Çok sosyal ve dışa dönük olmaları Williams sendroma sahip kişilerin karakteristik özelliklerinden biridir.

ve dışa dönük olmalarıdır. Yabancılarla çok kolay iletişim kurmaları, sürekli gülmüşmelerini çabuk güvenen pozitif doğal yapıları

nedeniyle çevreleriyle fazla sorun yaşamazlar. William sendromu kadınlar ve erkeklerde aynı oranda görülür.

Beklenen yaşam süresi kalp rahatsızlıkları yüzünden normalin altındadır. Yirmi yedi genleri eksik olduğundan çoğu zaman beyincikte, sol frontal kortekste veya sağ parietal loba bazı anomaliler ortaya çıkabilmektedir. Bunlar görsel ve mekânsal rahatsızlıklarının sebeplerindendir. Williams sendromuna sahip kişilerde sol işitme korteksinde

artmış hareket gözlemlenmiştir, bu da onların müziğe ve ritme olan eğilimlerine neden olan sinirsel sebep olarak yorumlanabilir. Beynin bu kısmındaki böyle hareketlenmeler profesyonel müzisyenlerde de gözlemlenmiştir. Bazı Williams sendromlu bireyler çok güzel müzikal enstrüman çalabilirler.

Küçük yaşlardan itibaren verilen yoğun özel eğitim ve bir takım terapilerle (müzik, konuşma ve bilişsel davranış terapisi gibi) gelişim gecikmeleri en aza indirilebildiği gibi günümüz teknolojisiyle beraber kalp rahatsızlıklarının çoğu da ameliyatla giderilebilir. Bu da beklenen yaşam süresini uzatmaktadır. •

sedemdemirbd@gmail.com

Kaynaklar:

- Adolph, K. E., & Robinson, S. R. Handbook of Child Psychology and Developmental Science.
- Annaz, D., Karmiloff-Smith, A., Johnson, M. H., & Thomas, M. S. C. (2009). A cross-syndrome study of the development of holistic face recognition in children with autism, Down syndrome and Williams syndrome. *Journal of Experimental Child Psychology*, 102, 456–486.
- Annaz, D., Karmiloff-Smith, A., & Thomas, M. S. C. (2008). The importance of tracing developmental trajectories for clinical child neuropsychology. In J. Reed & J. Warner Rogers (Eds.), *Child neuropsychology: Concepts, theory and practice* (pp. 7–18). Oxford: Wiley-Blackwell.
- Jones, W., Bellugi, U., Lai, Z., Chiles, M., Reilly, J., Lincoln, A., & Adolphs, R. (2000). Hypersociability in Williams syndrome. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 12, 30–46.
- Karmiloff-Smith, A., Grant, J., Berthoud, I., Davies, M., Howlin, P., & Udwin, O. (1997). Language and Williams syndrome: How intact is "intact"? *Child Development*, 68(2), 246–62.
- Patterson, D. (2009). Molecular genetic analysis of Down syndrome. *Human genetics*, 126(1), 195–214.
- Rice, M. L., Warren, S. F., & Betz, S. (2005). Language symptoms of developmental language disorders: An overview of autism, Down syndrome, fragile X, specific language impairment, and Williams syndrome. *Applied Psycholinguistics*, 26, 7–2.
- Wengenroth, M., Blatow, M., Bendszus, M., & Schneider, P. (2010). Leftward lateralization of auditory cortex underlies holistic sound perception in Williams syndrome. *PLoS One*, 5(8), e12326.

BUGÜN HEDİYEDİR

Lisedeyken bir gün sınıftan pek tanımadığım bir oğlana rastladım. Dolabındaki bütün kitaplarını sırtlamışa benziyordu. *"Neden biri okuldaki kitaplarını eve getirsin hafta sonu; gerçekten hafız olmalı bu genç"* diye düşündüm. Yoluma devam ederken, bir grup çocuk onu iteleyip bütün kitaplarını dağıttılar ve yere düşürdüler. Çocuğun gözlerinde derin bir acı gördüm. Ona doğru koştum. Gözlüklerini ona verirken *"Sersemi herifler,"* dedim *"başka yapacak işleri yok sanki."* Bana baktı ve minnet dolu bir gülümsemeyle *"Teşekkür ederim"* dedi. Kitapları toplayıp birlikte eve yollandık... Sonraları Kayl ile iyi dost olduk ve arkadaşlarım da ondan hoşlandılar.

Okulun sonundaki mezuniyet töreninde sınıf birincisi olarak onun konuşma yapması gerekiyordu. Kayl kürsüde boğazını temizledi ve konuşmaya başladı:

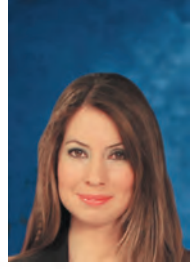
"Mezuniyet, bizlere buraya kadar gelmemize yardım eden herkese teşekkür etme zamanıdır. Fakat en çok da arkadaşlarımıza... Biriyle arkadaş olmak o kişiye verebileceğiniz en büyük hediyedir." Arkadaşım kalabalığa bizim ilk tanıştığımız günün hafta sonu intihar etmeyi planladığını anlatıyordu. Meğer Kayl o gün annesi sonradan okula gidip acı içinde onun dolabını boşaltmak zorunda kalmasın diye okuldaki dolabını eve taşıyormuş. Bana derinden bakarak: *"Beni arkadaşım kurtardı bu faciadan."* dedi. Annesi ve babası minnet dolu gülümsemeleriyle bana bakıyorlardı. O ana kadar durumun bu kadar önemli olduğunu anlamamıştım...

Hiçbir zaman boşa vermeyin. Küçük bir müdahale, bir iyilik, diğerinin hayatını tamamen değiştirebilir. Arkadaşlar melekler gibidir, kanatlarımız uçmayı unuttunca bizi ayağa kaldırırlar.

Ne başlangıç ne de son vardır. Dün tarihtir. Yarın bulmaca... Bugün hediyedir.

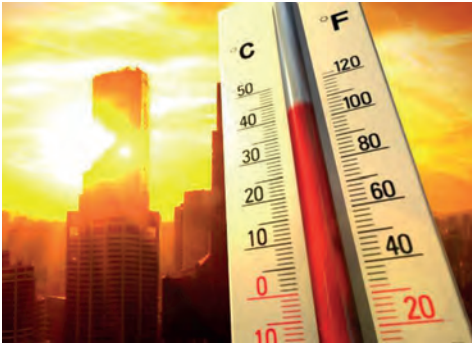
Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Son 170 Yılın En Sıcak 4 Yılı

Birleşmiş Milletler Dünya Meteoroloji Teşkilatı (WMO) son dört yılın meteoroloji kayıtları

çerçevesinde bir rapor hazırladı. Raporunda, geçtiğimiz dört yılın, 170 yıl içindeki en sıcak dönem olduğu belirtildi. ABD Meteoroloji

Teşkilatı tahminlerini doğrulayan raporda, 2018'in en sıcak dördüncü yıl olduğu ve ortalama yüzey sıcaklığının sanayileşme öncesi döneme göre bir santigrat derece arttığı kaydedildi. WMO Genel sekreteri Petteri Taalas, sıcaklık rekorlarının uzun vadeli iklim değişikliğinin habercisi olduğunu vurguladı.

2 20'li Yaşlardaki Kilonun Yaşam Süresine Etkisi

Yayımlanan bir araştırma, hayatı boyunca 20 yaşındaki kilosunun üzerine en fazla 9 kilo ekleyen kadınların, 90'lı yaşları görme ihtimalinin daha yüksek olduğunu ortaya koydu. 1986'da başlayan araştırmaya göre;

yetişkinler, ortalama her yıl yarım kilo alıyor ve birçok kadın 40 yaşına geldiğinde 20 yaşındaki halinden 10 kilo fazlasına ulaşıyor. Araştırmacılar, bu oranın tehlike sınırı olduğunu vurguladı. Obez kadınların 90'lı yaşları görme ihtimalinin, diğer kadınlara göre yüzde 32 daha az olduğu hesaplandı. Aynı araştırma, erkeklerde kilonun benzer bir etkisini ortaya koyamadı.

3 Buzullar Hızla Eriyor

California ve Utrecht üniversiteleri ile Amerikan Havacılık ve Uzay Dairesi NASA'nın ortaklaşa

yürüttüğü araştırma, Antarktika kıtasındaki buzulların hızla yok olduğunu ortaya çıkardı. Araştırma sonuçlarına göre; Antarktika buzullarındaki erime oranı, 2001-2017 arasında yılda ortalama yüzde 280 artış gösterdi.

1979-2001 arasında yılda ortalama 48 milyar ton buzulun eridiği Antarktika'da, 2001-2017 yılları arasında 134 milyar ton buzulun eridiği tespit edildi. Buzulların erime seviyesindeki bu artışın, küresel deniz suyu seviyelerinin yaklaşık bir buçuk santimetre yükselmesine neden olduğuna da dikkat çekildi.

4 Japon Ordusunda Kadın Asker Sayısı Artıyor

Nüfusu hızla azalan

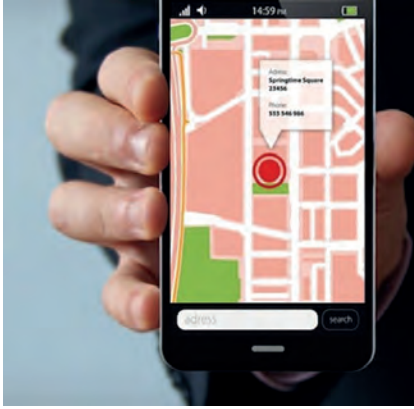
Japonya, ordudaki personel sıkıntısının çözümünü kadın askerlerde buldu. Dünyanın sekizinci büyük ordusuna sahip Japonya'da 300 bin kişilik asker görev yapıyor.

Yüzde 6,1 olan kadın asker oranının 2030'a kadar yüzde 9'a çıkarılması hedefleniyor. Kadın-erkek eşitliği konusunda farkındalık yaratmaya yönelik programlara bütçe tahsis edilirken, ordu mensuplarının çocukları için de kreşler açıldı.

Hükümet 2018'de denizaltılarda sadece erkeklerin görev yapabilmesine izin veren düzenlemeyi de kaldırdı.

5 Çin'de Tartışılacak Uygulama

Son yıllarda gözetim teknolojilerine yönelik yatırımlara odaklanan Çin, tartışılacak bir uygulamayı hayata geçirdi. "Borcunu ödemeyenlerin haritası" adı verilen mobil uygulama ile maddi durumu iyi

olduğu halde borcunu ödemeyen kişilerin ifşa ve ihbar edilmesi amaçlanıyor.

Ülkede bir süre önce uygulanmaya başlanan "sosyal güven" adı verilen puanlama sistemi ile kişilerin "kaç puanlık birey olduğu" belirlenip ödül ve ceza mekanizması devreye girmişti. Yeni uygulama da bu sisteme paralel olarak, kişilerin 500 metre yakınındaki borçluların konumunu harita üzerinden gösteriyor ve ifşa edilmesini sağlıyor. Sonrasında ise yetkililer devreye giriyor.

Sosyal puanlama sisteminin 2020'de başlaması planlanıyor.

6 Finlandiya'nın Nükleer Atık Sorunu

Finlandiya hükümeti

dünyanın ilk kalıcı nükleer atık tesisi için yeşil ışık yaktı ve nükleer atıklardan kaynaklanan sorunlara çözüm bulmak için çukurlar kazılmaya başlandı. Onkalo adı verilen

çukurlar içine gömülecek nükleer atıkların, en az yüz bin yıl boyunca güvenli biçimde saklanması amaçlanıyor.

Finlandiya'daki Eurajoki bölgesinde Olkiluoto Nükleer Enerji

santrali yakınında, yüksek radyoaktivite içeren atıkların yeraltında gömüleceği çukurlar, halen 400-450 metre derinliklere kadar kazıldı. Depolama yöntemi önce atık yakıtı bakır kaplı kapsüller içine koymakla başlıyor. Kapsüller yeraltında derin çukurlar içinde açılan deliklere gömüldükten sonra bunların ağzı betonit kille kaplanıyor. Betonit kil volkanik küllerden elde edilmiş bir malzeme olup su ile temas ettiğinde şişiyor.

7 Uzayda Tohum Filiz Verdi

Çin Ulusal Uzay İdaresi'nin uzay aracı tarafından Ay'a götürülen pamuk tohumlarının filiz verdiği açıklandı. Çin Komünist Partisi'nin yayın organı People's Daily, filizlenmiş tohumların fotoğrafını "İnsanlığın Ay'daki ilk biyolojik deneyinin sonucu" mesajıyla Twitter'dan paylaştı. Çin'in resmi haber ajansı Şinhua, tohumların bir "biyolojik teknoloji" sayesinde pasif hale getirildiğini ve kontrol merkezi aracılığı ile sulandıktan sonra tohumların büyümeye başladığını açıkladı. Bu, Ay'da ilk kez biyolojik bir maddenin büyümesi anlamına geliyor.

8 Bir Ayı Sayesinde Hayatta Kaldı

ABD'nin North Carolina eyaletine bağlı Craven kasabasında yaşayan 3 yaşındaki çocuk, evinin bahçesinde 2 arkadaşıyla

oynuyordu. 2 çocuk daha sonra eve döndü ancak; Casey Hathawey ortadan kayboldu. Polis, termometrelerin eksi 6 dereceyi gösterdiği bölgede, helikopterler ve insansız hava araçlarının eşlik ettiği çoğu gönüllü 600 kişilik bir ekiple arama çalışmaları başlattı. Tam çalışmalar durdurulacakken ormanın içinden çocuğun sesi duyuldu. Casey kendi-

sini bulan polise, 2 gece boyunca "bir ayının kendisine baktığını, göz kulak olduğunu" söyledi.

9 Fok Dışkısında Harici Bellek

Yeni Zelanda'da araştırma için fok dışkısını inceleyen bilim insanları dışkıda tatil fotoğraflarının yer aldığı bir harici bellek bulundu. Harici bellekte deniz aslanları fotoğrafları, bebeğiyle oynayan bir annenin videosunun olduğu belirtildi. Bu durumun denizlerin kirliliği ve canlıların sağlığı konusunda kaygı yarattığı vurgulandı. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

MART AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

1-(a) Oran	6-(b) Pazarlama	11-(d) Tıpkıçekim
2-(c) Çardak	7-(a) Şirketler birliği	12-(b) Takma
3-(c) En uygun	8-(d) Rapor yazarı	13-(c) Engel
4-(d) Dügümcük	9-(c) Para desteği	14-(d) Sözçatar
5-(b) Özlü söz	10-(b) Çıkış özeti	15-(a) Belirsizlik hâli

“Bilginizi Denetleyin”

- 1-(a) Kadastro
2-(d) Mor
3-(b) Kabil
4-(c) Larva
5-(d) Diabet
6-(d) Aksak
7-(a) Spiral
8-(b) Doping
9-(d) Ense
10-(c) Hindistan
11-(b) Kerime
12-(d) Üflemeli

Kare Bulmaca

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

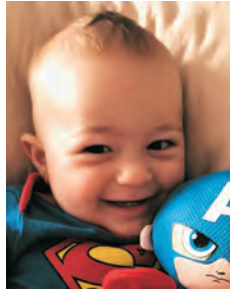
Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Ali Ayaz Kalıncı, İstanbul

Can Yaman Baytar,
İstanbul

Nil Şahin, Ankara

Tuğra Surahi, Balıkesir

Ata Çınar, Aydın

Zeynep Ahsen Meşe,
Giresun

Tank Aydoğan, Manisa

Aras Geçener, Ankara

Umut Aydın, Ankara

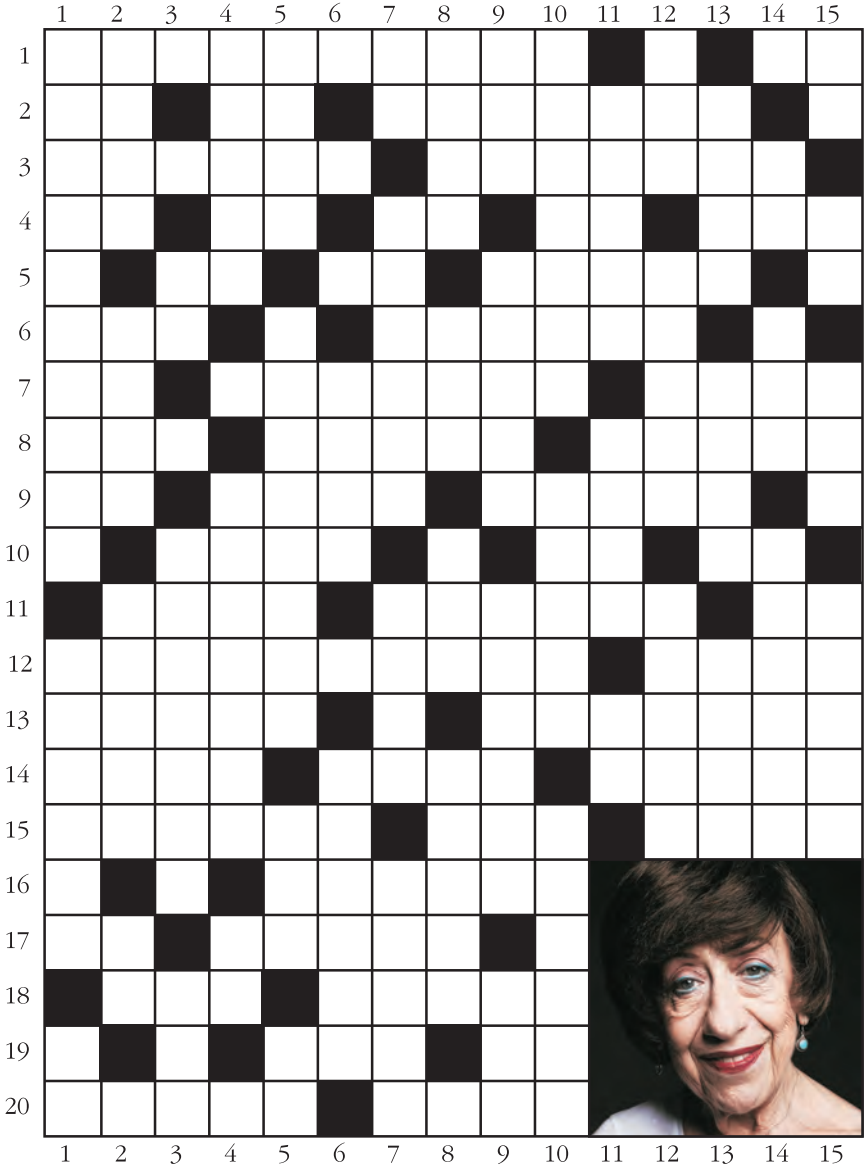
Eymen Kambur, Rize

Saliha ve Verda İnci Taş,
İstanbul

Zeynep İlgin ve Abdullah Zeki İlgin, İstanbul

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA:1-Geçtiğimiz günlerde yitirdiğimiz fotoğrafta görülen oyuncumuz.-Osmiyumun simgesi. 2-Evet anlamında kaba bir sözcük.-Bir sıfat eki.-Her yıl Ocak ayı sonunda başlayan çok şiddetli bir fırtına. 3-Olta ipi.-Kastamonu'nun bir ilçesi. 4-Notada durak işareti..-Kimyada polietilenlere verilen kısa ad.-Bir renk.-Müstahkem yer.-Demiryolu. 5-İşkambilde birli -Rütbesiz asker.-'Cahit ' (merhum sinema oyuncusu ve şairimiz). 6-Mitoloji.-Şanlıurfa'nın güneydoğusundan başlayıp Suriye sınırına kadar uzanan ova. 7-Tümör.-Ağır şeyleri kaldırmaya, sağa sola döndürmeye yarayan donanım.-Gözle görülen, aşık. 8-Katıksız,saf.-Gövdesi uttan küçük, mızrapla çalınan bir çalgı..-Cezayirde bir liman kenti. 9-Küçük mağara.-Yürürlükte olan.-Boyacılıkta inceltici olarak kullanılan kimyasal bir madde. 10-Çare.-Kıt'anın kısa yazılışı.-Bir haber ajansının simgesi. 11-Sıvacı gereci.-Sağangiller familyasından açık alanlarda yaşayan, bir kuş türü.-Bir bağlaç. 12-Doğu Karadeniz bölgesinin temel besin maddesi olan bir kış sebzesi.-Gelir. 13-Bir ilimiz.-Bir düşünceyi, davranışı daha kolay kavratılabilmek için simgelerle göz önünde canlandırma işi. 14-Müslümanların kutsal mekanı.-Mahkeme kararı.-Küp şeklinde olan. 15-Cüzzama halk arasında verilen bir ad.-Habeş soyusu.-Uyluk başından tırnağa kadar varan bir damar. 16-'..... Karakolu' (merhum Nejat Uygur tarafından da sergilenen bir tiyatro oyunu). 17-Akıl.-Koyun, keçi, siğir gibi hayvanların ticaretini yapan kimse. 18-Yapısına girdiği kelimeye yeni anlamı katan bir ek.-Böceklerde görülen solunum sistemi. 19-Ruh.-Eski dilde bağışak. 20-Jim Carrey'in başrolünü oynadığı bir film.-Bir devlete, bir topluluğa, bir kente, bir kimseye özgü olan simge.

YUKARIDAN AŞAĞIYA:1-'..... Dıranas'(1909-1980 yılları arasında yaşamış olup 'Fahriye Abla','Serenad' adlı yapıtlarından da tanıdığımız şairimiz).-Genellikle Uzakdoğuda yaşayan ve onyedî türe sahip olan bir papağan türü.-Kemiklerin yuvarlak ucu. 2-Umutsuzluktan doğan karamsarlık.-Asya'da bir ülke.-Nepal folk müziğine özgü bir ritm.-Kalayın simgesi. 3-Satrançta bir taş.-Çarpma,çarpıntı.-Tipta ölü olma durumunu anlatan terim. 4-Beyzi.-İlenilecek iş, büyük kötülük..-Kobaltın simgesi. 5-Torun sahibi kadın.-Ünlü Fin destanı.-Kraliçe.-Bir cetvel türü. 6-Antalya'da bulunan ünlü bir plaj.-İnleme sesi, inleyiş. 7-Eski Mısır'da güneş tanrısı.-Artvin'in bir ilçesi.-Bir yeteneğe, yetiye sahip olan kimse.-Genç delikanlı anlamında bir sözcük. 8-Şiirde kafiye.-Yemin.-Kalın ve kaba bir kumaş türü.-'..... Sevdası' (Recaizade Mahmut Ekrem'in bir yapıtı). 9-Bitkisi, otsuz, çıplak toprak.-Tarım işçisi.-Sermaye.-Kötü, fena. 10-Fransa ile İspanya arasında kurulu Avrupa'nın en küçük ülkesi.-Yüksek bir makama ya da iyi bir duruma erişme.-Yedinci sanat olarak da bilinen görsel ve işitsel aktivite. 11-'Muhibbe' (Türkiye'nin ilk arkeologlarından olup geçtiğimiz yıl yitirdiğimiz araştırmacımız).-Yapısına girdiği sözcüğe karşıt anlamı katan bir ön ek.-İlave. 12-Halk diline yerip çekiştirme, kötülleme, dedikodu.-Gelenek.-Koylarda veya körfez ağzlarının kıyı okları ile kapanması sonucu kıyı gerisinde oluşan coğrafi girinti. 13-Kuzey Kafkasya halklarının sözlü geleneği içerisinde anlatılan ve büyük ölçüde derlenmiş olan yiğitlik destanı.-Vücutta, keskin bir şeyle bir vuruşta oluşan derin kesik.-Japonya'da bir şehir. 14-Şaşme belirten bir ünlem.-Tanrı.-Hyksos hanedanının Mısır'daki başkenti. 15-Bir nota.-Bir seslenme ünlemi.-Kur'anda bir sure-Süpergü etü.

Satranç

Mustafa Yıldız

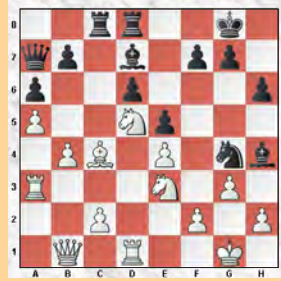
TÜRKİYE KUPASI

2 7 Ocak – 3 Şubat 2019 tarihlerinde Antalya’da 310 satranççinin katılımlıyla yapılan Türkiye Kupası turnuvasını 11 turun sonunda 9’ar puanla tamamlayan Cem Kaan Gökerkan, Ege Köksal ve Ufuk Sezen Arat, sırasıyla 1., 2., 3., oldular.

Ataberk Eren – Cem Kaan Gökerkan, 11.2.

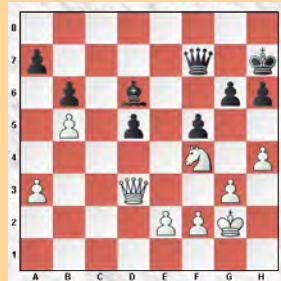
Siyah vezir, a7 karesinden şah kanadına doğru örtülü bir tehdit oluşturuyor, beyaz vezirin ise b1 karesinde olayların çok uzağında konumlanması, beyazın kaderini olumsuz etkiliyor. Beyaz, şahına yaklaşan siyahın hafif figürlerine karşı piyon hamleleri ile savunma yapmaya çalışıyor. Siyah, g3 sürüşüyle hedefe konan h4 karesindeki filini kendi haline bırakıp vezir kanadında vezirinin yolunu açmaya zorlayan sert bir operasyona başlıyor: **25...**

Kxc4 26.gxh4 Kxe4 (Beyaz, 26.Axc4 yapamıyor çünkü 26... Vxf2+ ile 2 hamlede mat olur.) **27.Ab6 Axe3** Bir piyon öne geçen ve Beyaz’ın şah kanadı piyonlarının yapısını bozan Siyah süratle oyun sonuna geçmek istiyor. **28.Kxe3 Kxe3 29.fxe3 Fe6 30. c4 Va7** Siyah vezir kımıldadı. **31.Vd3 Vc7 32.e4 Ve7** Vezir şah kanadına doğru yöneldi. **33.Vg3 Kf8 34.Kf1 f5 35.exf5 Kxf5 36.Kxf5 Fxf5** Değiş, değiş, kazan. **37.b5 Fe6 38.bxa6 bxa6 39.c5 Vc7 40.cxd6 Vxd6 41.Ve3 Vd1+** Siyah vezir sahne aldı. **42.Şf2 Vc2+ 43.Şg3 Vf5 44.Şg2 Vg4+ 45.Şf1 e4** Siyah alan kazanıyor. **46.h5 Vf5+ 47.Şg2 Vxa5 48.Şg3 Vxh5 49.Vxe4 Vh3+ 50.Şf2 Vxh2+ 51.Şf1 Fh3+ 52.Şe1 Vg1+** Piyonlarını yitiren Beyaz, atının da düştüğünü gördü ve terk etti. **0-1**

Köksal Ege – Atilla Köksal Yüksel, 8.6.

31.Axd5 Fxa3 32.h5?! Fd6 Beyaz, 32.Axb6 axb6 33.Vxa3 yolunu yeterli bulmuyor. **33.hxg6+ Vxg6 34.Vd4 Vg7 35.Af6+ Şg6 36.Vxd6 Vxf6 37.Vxf6 Şxf6** Beyaz, bir anda figürleri tahtadan çıkartıp kazanç piyon oyun sonu konumuna geçti. **38.f4 Şe6 39.Şf3 Şd5 40.g4 fxg4+ 41.Şxg4 a5 42.bxa6** (g.a.) **Şc6 43.f5 b5 44.f6 Şd5** Siyah terk ediyor. İki kanatta geçer piyonu olan beyaz için yeni vezir kazanmak zor değil. **1-0**

Ufuk Sezen Arat- Murat Eren Aytekin, 9.5.

Şah kanadında plansız ve düzensiz saldırı hamleleriyle sonuç almaya çalışırken vezir kanadında başına geleceklerden habersiz olmalı. 20.Ab6! axb6 21.Vxa8 f4 Kalite geri düşen Beyaz'ın etkili bir atağı da yok. 22.Ae4 hxg3 23.fxg3 Ac7 24.Va7 Acd5 25.Vb8 Ae3 26.Kf2 Ag4 27.Fxd6 Axf2 Siyah kaliteyi geri aldı ama merkezde epeyi güç kaybetti. 28.Şxf2 Af5 29.Fxe5 Kxh2 30.Kc1 fxg3+ 31.Axg3 Fxe5 32.Vxe5+ Ag7 33.Kc7! Siyah terk etti.

VAHAP ŞANAL LIENZ AÇIK'TA BİRİNCİ OLDU

Avusturya'nın Lienz kentinde düzenlenen geleneksel açık satranç turnuvasında genç büyük ustamız Vahap Şanal birinci oldu.

Vahap Şanal – Ralf Schnabel, 1.Tur.

34.Ff6! Kxd6 (Kritik konumda etkili hamleyi yapıyor, Şanal. Siyah, kalesine 8. yatayda rahat verilmeyeceğini bildiği için ilerlemiş piyonu da alıp zorunlu olarak kalite fedası yoluna gidiyor. 34...Kf8 35.Fe7 Kh8 36.Ad5 ve piyonun yolu açılır.) 35.Kxd6 Axc4 36.Kd8 Fxc7 Siyah, mat olduğunu gözden mi kaçırdı. Ama nasıl önleyecek ki? 37.Kh8+ 1-0

Vahap Şanal – Raunak Sadhwani, 5. Tur

Yandaki konumda siyahın hangi kareleri zayıftır? Tabii ki e5 ve g5. Beyazın da ayrı piyonları var ama Siyah, savunmadan çıkıp da onlara saldırarak durumda değil. 41. Vh5! (41.Vg8 veya 41. Vf6 da aynı değerdeydi.) 41...Şe7 42.Fxf7 Vxf7 43.Vxg5+ Şe6 44.Vd8 Vd2 Her iki taraf da hafif aletlere saldırıyor. 45.Ve8+ Fe7 46.Ae4 Ve1+ 47.Şa2 b4 Siyahın barutu bitti. 48.Ac5+ Şf6 49.Ad7+Şe6 50.Af8+Şd6 (50...Şf6?? 51.Vg6+ 51.Şd7+ Beyaz, fili kazanıyor, Siyah terk etti. 1-0

mustafayildizbd@gmail.com

Bize Gönderilen Kitaplardan

Üç Kanatlı Masal Kuşu:

Oğuz Tansel

Ürün
Yayınları

“Babalar ve kızları” söz konusu olduğunda Türkiye’de akla gelen ilk ad dünya çapında ekonomi uzmanımız olan Aysıt Tansel’dir. Talat S. Halman’ın isteği Oğuz Tansel’in hak ettiği değeri bulmasıydı: “Tansel, şiirlerinde, masallarında, çocuk yazınında ve mizahında Türk dilinin öz değerleriyle, halk kültürümüzün kendine özgü yönleriyle bizim söylence dünyamızla öyle içli dışlı ki... Aynı özellikleri, aynı tatları başka dillerde bulmak kolay değil, hatta belki olanaksız. Tansel’in, başka yüzlerce şiirimizin, masallarımızın, mizahımızın en yaygın dillere bu kadar az çevrilmiş ve çevrilmekte olması, içimde ukde, yüreğimde burukluktur. Tansel’in hakkı, Türkiye’imizde de yeterince tanınmadı, tanınmıyor. Umarım, elinizdeki kitap, bu haksızlığı

giderir.” Bu haksızlığı giderme de olağan üstü çaba harcayan Aysıt Tansel babasının yapıtlarını bir araya getirme, yayınlama, gündeme taşımayı yaparken geçmiş ile bugün arasında yıkılan halk kültürü köprülerinin yeniden kurulmasını da katkı sağlıyor. Sözlü kültürü, yazının kanatlarına taşıyan Oğuz Tansel’in kızı da hem babasının hem de onun en değerli kültürel mirasını geleceğe taşıyor. Anlatan, derleyen ve yaşatan yani Üç kanatlı Masal kuşu düşsel dünyalara yolcuğa çıkarıyor. Hem avuçlarımızdan kayıp giden dün hem de umut dolu bulut olması gereken yarın arasında doya doya yaşanması özlemiyle bugün, “Üç kanatlı Masal Kuşu”.

Beynin ve Zihnin Kısa Tarihi

Matthias
Eckoldt

Say
Yayınları

Ruh diye bir şey var mı yoksa tüm duygu ve düşüncelerimiz biyokimyasal süreçlerin eseri mi? İlkçağ filozoflarına göre duygu ve

düşünceler vücutla birlikte yok olmuyordu; “ruh” aracılığıyla vücuttan ayrılıp havaya karışıyor, sonra da solunum yoluyla yeni bireylerin vücuduna girerek, onların duygu ve düşüncelerini oluşturuyordu. Ruh kavramı ortaçağda tektanrıcı dinlerin öğretileri içerisinde geçerliliğini korudu. İnsanın dış dünyayı nasıl algıladığını araştıran Rönesans bilginleri sinir sistemini keşfettiler. Aydınlanma düşünürleri insan vücudunda “ruhun evini” bulmaya çalıştılar. Sanayi çağında sinir sisteminin elektriklerle çalıştığının keşfedilmesinden sonra çoğu bilgin ruh kavramını bir kenara bıraktı. Bugün modern bilim, sinir sisteminin nasıl işlediğini fizyoloji ve biyokimya terimleriyle tatmin edici biçimde açıklamış olsa da, duygu ve düşüncelerin nasıl oluştuğu, bilgilerin beyinde nasıl kaydedildiği ve anımsandığı sorularına tatmin edici yanıtlar bulabilmiş midir? Mehmet Ali Erbak’ın Türkçeleştirdiği Beynin ve Zihnin Kısa Tarihi beynin beyni anlama mücadelesini tarihsel süreç içinde ortaya koyuyor. “Düşünme organımızın işleyişini açıklamak üzere antikçağdan bugüne dek bulduğumuz formülleri güzelce ortaya koyuyor ve beynimizin çalışma şeklini açıklama iddiasında olan bu teorilerin ne kadar kuşkulu temeller üzerine kurulduğunu gösteriyor. Çok aydınlatıcı bir kitap!”

Sırların Sırrı - Sırru'l-Esrar

Aristoteles’den
İskender’e
Nasihatler

Büyüyen Ay
Yayınları

9. ve 10. yüzyılda İslam dünyasında yaşanan çeviri faaliyetleri kapsamında Aristoteles’e atfedilen siyasete dair ilk eser olan “Sırların Sırrı”, Arapçadan sonra Latinceye ve birçok Avrupa diline çevrildi. Sultanların ve kralların, Doğu’nun ve Batı’nın devlet idaresi konusunda başucu kitaplarından biri oldu. Sırru'l-Esrar Ortaçağlarda Doğu’da ve Batı’da sıkça başvurulan ve bilinen bir eser olma hüviyetine sahip olmasında Aristoteles’e atfedilmesi ve onun öğrencisi olan İskender’e hitaben yazılması önemli bir rol oynadı. Ortaçağdaki yaygın kullanımına ve bilinirliğine rağmen bu kitabın kökeni konusunda sorunlar günümüze kadar uzadı. Her ne kadar bir sözde-Aristo metni olduğu kesinse de eserin girişindeki diğer iddialar da sorgulanmaya muhtaçtır. İslam Kavas’ın Türkçeye çevirdiği “Sırların Sırrı” kitabının bilinen en eski nüshası Arapçadır ve bu nüshada tercümenin Batrık oğlu Yuhanna tarafından yapıldığı bilgisi bulunuyor.

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: CANER OLGUN, ÇANAKKALE

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor.
Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız
yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak.
Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın,
bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel-WhatsApp: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

BERNA TÜREMEN

Adı “içtenlik, kadın ve kedi” ile özetlenen Berna Türemen kedilerin, kadınların birbirinden farklı ve özgün olduklarını gösterdi. Kadınları, kedileri en ince ayrıntısına kadar detaylarla ve renklerle öyküledi. Akademiliydi ama parkinsona meydan okuyan Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi kurucularından eşi ressam Ali İsmail Türemen’in deyişiyle “naif olmadı naif doğdu.” Soyuttan figüre geçti. Semih Balcıoğlu, Füreyâ Koral, Ruhi Su gibi seçkin adları tuallerde yorumladı. Ona göre “Resme bakan göz ve onun ardındaki beyin çok önemlidir.” “Ben, resim yaparken genellikle çok mutluyumdur. Bakan insanın da mutlu olmasını, resmi algılamasını istiyorum. Resimlerimin arkasında eğer bir ses varsa, o da türkülerdir. Yaşama sevincinin hemen ardında hüznün vardır. Ama ben hep yaşama sevincini ön plana çıkarmak istiyorum.”

